

CCCXXVI.

Declaratio super oblatione incensi et osculo pacis in missae maioris celebratione gubernatori in temporalibus pro rege christianissimo in civitate Tullensi¹.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Decet Romanum Pontificem lites et controversias, quae inter personas ecclesiasticas et saeculares oriri possunt, non solum e medio tollere, sed etiam, ut quies et tranquillitas conservetur, opportunam declarationem illis obviare, prout in Domino salubriter conspiciatur expedire.

Gubernator Tullensis incensum et pacis osculum post episcopum sibi dari praesumit.

§ 1. Expositum siquidem nobis nuper fuit, pro parte dilectorum filiorum decani et capituli cathedralis ecclesiae Tullensis, dilectum filium subpraefectum seu gubernatorem in temporalibus pro charissimo in Christo filio nostro Henrico Francorum rege christianissimo in civitate Tullensi, contra solitas, antiquas ac laudabiles ecclesiae Tullensis consuetudines, thus sive incensum, ac Evangelii textum et pacis osculum in missae maioris celebratione in dicta ecclesia sibi post venerabilem fratrem episcopum Tullensem privatim danda seu offerenda esse contendere, sub eo praetextu quod nonnullae ecclesiae vicinae id, quod ipse gubernator petit, aliis similibus regiis gubernatoribus a paucis annis citra dederint seu obtulerint, et in eadem expositione subiunctum, an id, quod gubernator praedictus postulat, praestare debeant.

Clemens servavit solitum iudicium.

§ 2. Nos pro nostri pastoralis muneris debito omnem in praemissis difficultatem tollere volentes, supplicationibus eorundem decani et capituli nobis in hac parte humiliter porrectis inclinati, ex voto venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. car-

¹ Ex Regest. in Secret. Brovium

dinalium super sacris ritibus et caeremoniis deputatorum, quibus hoc negotium examinandum duximus, nihil circa praemissa innovari, et antiquas ac laudabiles praedictae ecclesiae consuetudines observari debere; ac ita per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, iudicari et definiiri debere; irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, auctoritate apostolica, tenore praesentium decernimus et declaramus.

§ 3. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac dictae ecclesiae, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud sanctum Mareum sub annulo Piscatoris, die XXI augusti MDCIII, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 21 augusti 1603, pontif. an. XII.

Derogat contrariis.

CCCXXVII.

Confirmatio unionis Militiarum Ss. Mauritii et Lazari, innovatioque hospitalis in locis S. Lazari, cum aliquorum indulgentiarum declaratione¹.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem, in supremo militantis Ecclesiae solio et apostolicae potestatis plenitudine, immensam Redemptoris nostri benignitate, constitutum, attente considerationis suae aciem in agri

Proemium.

¹ De Militia Sancti Lazari, vide in constitutione XLIII Pii V: *Sicuti*, tom. VII, pag. 516. Institutionem autem Militiae Sancti Mauritii a Duce Sabaudiae erectae, vide in constitut. VIII Gregorii XIII: *Christiani*, tom. VIII, pag. 46. Et utriusque Militiae unionem habes in eiusdem Gregorii constitut. X: *Pro commissa*, tom. VIII, pag. 21

dominici eius curae commissi circuitu vigilis pastoris more revolvere; ac inter caetera quid pro militiarum et hospitalium quorumlibet, praesertim sub regularibus institutis, ac sua et Apostolicae Sedis protectione, ad eiusdem Redemptoris nostri gloriam, Ecclesiae praedictae exaltationem, fidei catholicae defensionem, illius hostium et aliorum infidelium iniurias propulsandas, simulque pietatis et charitatis opera exercenda institutorum, nec non personarum illis sub salutiferae Crucis signo adscriptarum, felici directione, profectibus et commoditatibus conferat, diligenter prospicere; ac praedecessorum suorum gesta ad id tendentia, ut firma et illibata persistant, nedum approbationis suae praesidio communire, sed eorum etiam aliqua, temporis successu ex apparentibus causis labefactata atque subrogata, pristino statui restituere, et alias in his providentiae suae partes favorabiliter interponere, prout militiarum et hospitalium huiusmodi qualitibus, catholicorum quoque principum illis praefectorum insignibus erga Ecclesiam et Sedem praedictam meritis, ac rerum et temporum circumstantiis debite pensatis, conspiciat in Domino salubriter expedire.

Pius IV militiam S. Lazari sub protectione Sedis Apostolicae recepit.

§ 1. Cum itaque alias (postquam felicis recordationis Pius papa Quartus praedecessor noster hospitalitatem pauperum leprosorum S. Lazari Hierosolymitani, praeis quidem temporibus florentem et illustrem, sed tunc iniuriam temporum non parum imminutam et quasi prolapsam, illiusque militiam, magnum magistrum, conventum, milites et personas, eorumque ecclesias, domos, hospitalia, praeceptorias, loca, membra, subditos, vassallos, colonos, animalia, praedia, res et bona quaecumque sub beati Petri, ac sua, atque Sedis protectione suscepit;

Et privilegia

§ 2. Omniaque et singula illis per di-

1 Haec parenth. clauditur in fine § 3 (R. T.).

versos Romanos Pontifices praedecessores suos concessa privilegia, exemptiones et a iurisdictione Ordinariorum, libertates, immunitates et a contributione et solutione decimarum et onerum, facultates, praerogativas, iurisdictiones, indulgentias, gratias et indulta spiritualia et temporalia benigne concessa et elargita, motu proprio, et ex certa eius scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine confirmaverat, approbaverat et innovaverat;

§ 3. Ac novae etiam facultatis, pro singulis militibus ac presbyteris capellanis hospitalis et militiae huiusmodi tunc et pro tempore existentibus, unam vel plures pensiones annuas, usque ad summam quingentorum ducatorum auri de Camera novorum, super quibusvis fructibus, redditibus, proventus, iuribus, obventionibus, emolumentis, distributionibus etiam quotidianis et rebus ecclesiasticis, sibi aliis canonice reservatas seu reservandas, aut illarum loco fructus, redditus, proventus, iura, obventiones, emolumenta, distributiones et res huiusmodi illis assignata et assignanda, usque ad summam praedictam, quoad viverent, etsi ipsi milites matrimonium, iuxta hospitalis et militiae huiusmodi instituta et stabilimenta, contraxissent, retinendi et percipiendi, concessione ampliaverat¹;

Destititque facultatem militibus retinendi pensiones, etiam post initum matrimonium.

§ 4. Piae memoriae Pius Papa V, etiam praedecessor noster, quibusdam ex eis relictis ac eliminatis, ac alias² modo et forma tunc expressis et praescriptis, per quasdam suas litteras sub data Romae apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Domini-cae MDLXVI³, septimo kalendas februarii,

Nonnulla ex scriptis Pii V.

¹ Praedicta omnia continentur in Const. CX Pii IV *Inter assiduas*, quam vide in *Bull. n. edit.* tom. VII pag. 336 (R. T.).

² Nescio an legendum non foret *al alia* (R. T.).

³ Sic habent omnes edit. At corrigendum videtur MDLXVII, qui fuit secundus annus pontif. Pii V, si tamen hic innuitur Const. Pii V *Sicuti*,

pontificatus sui anno secundo, approbaverit et innovaverit; quarum litterarum formam et tenorem hic de verbo ad verbum pro expressis et insertis plenarie haberi, et quaecumque, etiam ad partem, ad omnem simplicem requisitionem magni magistri, conventus, ac cuiuslibet militis, praeceptoris, et alterius interesse habentis, exprimi et extendi posse, et ubique, in iudicio et extra, fidem facere volumus, decernimus et mandamus:

Ac praecipue privilegium percipiendi pensiones per conjugatos.

§ 5. Postmodum autem idem Pius V, suâ perpetuâ constitutione quinto idus septembris, eiusdem pontificatus sui anno tertio editâ, quae incipit *Sacrosanctum*, inter alia revocaverit et aboleverit omnia et quaecumque privilegia, facultates, dispensationes et indulta eiusdem sancti Lazari, ac omnibus et singulis aliis hospitalibus, militiis, eorumque militibus, fratribus et personis, de pensionibus, fructibus et aliis rebus ecclesiasticis per ipsos milites obtinendis, percipiendis, ac etiam in alium vel alios transferendis, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores suos, ac ipsummet Pium V et dictam Sedem, etiam motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, et pro fidei catholicae, aut dictae Sedis defensione, et quibusvis aliis causis quantumvis gravibus, urgentibus et onerosis, concessa et confirmata, ac etiam multiplicatis vicibus innovata; ita quod dicti milites, sive coniugati sive bigami, sive clerici aut presbyteri forent, nullas de caetero reciperent, sed eas solas, quas tunc habebant, citra facultatem ipsas transferendi, retinerent, et illae quoque per futurum contractum matrimonii extinctae censerentur;

Gregorius XIII § 6. Deinde vero rec. mem. Gregorius

quae habetur in *Bull.* tom. VII pag. 516. At vero in illâ ipsâ *Const.* Pius V affirmat se aliam quoque de hac re edidisse in ipso statim sui pontificatus initio, et ideo forsân VII Kal. Febr. MDLVI, quae in *Bullario* non habetur (R. T.).

Papa XIII, similiter praedecessor noster, ad omnipotentis Dei laudem et gloriam, dictaeque fidei in Sabaudiae et Pedemontis regionibus defensionem, militiam sancti Mauritii martyris, sub regula Cisterciensi, cuius suprema sedes et conventus in loco ad id a bonae memoriae Emanuele Philiberto Sabaudiae duce, tunc in humanis agente, in ipsa regione Sabaudiae assignando et statuendo perpetuo esset, et in ea unum magistratum, magnum nuncupandum, supremam illius dignitatem pro uno magistro, cum militum et ministrorum numero sibi beneviso, ac mensa magistrali, officiis, iuribus, iurisdictionibus et insignibus consuetis, ad aliarum huiusmodi militiarum instar, per quasdam exeret et instituerit; ac magistratum praedictum, a primaeva illius erectione huiusmodi tunc vacantem, praedicto Emmanueli Philiberto duci, eiusque successoribus Sabaudiae ducibus, qui duces pariter et magni magistri essent, concesserit et assignaverit;¹

§ 7. Et subinde (diligenti meditatione considerans sic de novo erectam et institutam militiam magno procul dubio fructus, tali praesertim ductore, fidei praedictae allaturam esse, sed multo tamen maiores si aliis adiumentis et auxiliis fulcita et munita foret) militiam hospitalis sancti Lazari praedictam, tunc magistri regimine, et ex magna parte pristinis suis privilegiis, honoribus et praeminentiis destitutam, cum eius magistratu, prioratibus, praeceptoris, hospitalibus et aliis beneficiis regularibus, eorumque membris, grangiis, castris, villis, domibus, possessionibus, proprietatibus, fructibus et bonis tam mobilibus quam immobilibus ac sermoventibus, iuribus et actionibus universis, necnon ecclesiis, capellis, terminis et pertinentiis quibuscumque ad

¹ Nempe per *Const. Christiani populi* iam cit. supra pag. 30 (R. T.).

Sabaudiae duces renunciat perpetuos magistros militiae S. Mauritii.

Et utramque militiam unit.

Subicitque duci Sabaudiae.

illam spectantibus, quaecumque, qualiacumque et ubicumque forent, exceptis tamen iis quae in regno et dominiis tunc existentis Hispaniarum regis catholici consistebant, dictae militiae S. Mauritii (ita quod ipsa deinceps in perpetuum militia sanctorum Mauritii et Lazari nuncuparetur, ac praedictus Emmanuel Philibertus, et pro tempore existens Sabaudiae dux, et militiae sancti Lazari huiusmodi magister esset et appellaretur, necnon prioratus, praeceptoris et alia beneficia eiusdem militiae sancti Lazari, et illa obtinentes, alique milites, capellani et personae, curae, gubernio et iurisdictioni ipsius ducis et magni magistri, in omnibus et per omnia subessent, prout antea suberant, sibi que tamquam membra capiti obedirent et obsequerentur) ac aliâ sub certis modo et forma, et cum facultatibus tunc expressis, ac onere quod idem Emanuel Philibertus, et pro tempore existens dux et magnus magister duas triremes militibus praedictis instructas pro Romani Pontificis pro tempore existentis dictaeque Sedis contra haereticos, piratas et alios illius hostes defensione continuo manutenere teneretur, per quasdam alias sub dat. Romae apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, idibus novembris, pontificatus sui anno primo, perpetuo univerit, annexerit et incorporaverit¹;

A militia vero S. Lazari beneficia omnia in regnis Hispaniar. existentia dis-

§ 8. Ac per reliquas suas sub eadem posteriori datâ confectas litteras² statum³, essentiam, dependentiam, et instituta

¹ Praedicta habentur in *Const. Pro commissa* sup. cit. (R. T.).

² Reliquae hae litt. non sunt in *Bull.* (R. T.).

³ Perperam et contra rationem contextus edit. Main. leg. non *statum* sed *statuit*: n. lect. hab. in *Bull.* Ord. Ss. Mauritii et Lazarii; et infra § 11 iterum *status* et *essentiae* mentio occurrit (R. T.).

Bull. Rom. — Vol. XI.

5

omnia regularia dicti hospitalis sancti Lazari, in omnibus et quibuscumque prioratibus, magistratibus, praeceptoris, hospitalibus, ecclesiis, capellis, et aliis beneficiis regularibus, necnon membris, grangiis, et locis eiusdem militiae sancti Lazari, et ab eâ quomodocumque dependentibus, in regnis et dominiis praedicti Philippi regis consistentibus, et ab huiusmodi unione, ut praefertur, exceptis, sine praedictio illa obtinentium, etiam perpetuo suppresserit et extinxerit, ac ad statum saecularem omnino reducerit; illaque omnia cum suis castris, villis, domibus, proprietatibus, rebus et bonis immobilibus et sermoventibus, iuribus, actionibus et pertinentiis universis, ubicumque, ac cuiuscumque qualitatis, quantitatis, speciei, naturae et annui valoris existentibus, ab eodem hospitali sancti Lazari, eiusque et aliorum quorumcumque ipsius locorum dependentiâ, correctione, visitatione, auctoritate et dispositione, etiam per fundationem, privilegium, statutum inveteratum, praescriptamque consuetudinem, ac aliâ quomodocumque pertinentium, similiter perpetuo exemerit et liberaverit, sibi que et dictae Sedi immediate subiecerit; eademque omnia, si tunc vacabant et quotiescumque et ubicumque in perpetuum vacarent, suae et romani Pontificis pro tempore existentis, ac eiusdem Sedis Apostolicae dispositioni dumtaxat specialiter et expresse reservaverit; inhibitione, ac irritanti, et aliis decretis desuper apposis, prout in singulis litteris et constitutione praedictis plenius continetur;

§ 9. Dicta autem militia sanctorum Mauritii et Lazari huiusmodi successoris regimine et directione multiplicata, et strenuorum militum cruce eiusdem Redemptoris Domini nostri signatorum numero, tamquam foecundo foetu, non parum adaucta ac propagata noscatur, et

Causes in remando Pontificis collationi reservat.

Causes in remando Pontificis collationi reservat.

(si ecclesiae, hospitalia atque loca tamquam membra a suo capite, ut praefertur, divisa, distracta et saecularia effecta, ad ius et proprietatem militiae sanctorum Mauritii et Lazari huiusmodi reducerentur, aliaque infrascripta fierent et ordinarentur) sperandum omnino sit ut illa maiora in dies, tam in spiritualibus quam in temporalibus, suscipiat incrementa, illiusque magnus magister, milites et aliae personae eo promptius et ferventius ad egregiam et fidelem operam pro dictae Sedis Apostolicae et populorum illi subditorum defensione perpetuo navandam accendantur et animentur:

Et itaque confirmat Clemens, firmam remanente Constitutione Pii Quinti de non obtinendis pensionibus per milites coniugatos.

§ 10. Nos de praemissis omnibus et singulis plenissime informati, tam Carolum Emanuele ducem et magnum magistrum qui, praeter sui generis ex clarissimis imperatoribus deducti splendorum, et eximiae erga Ecclesiam et Sedem Apostolicam praedictam devotionis et fidei fervorem, non sine summa animi pietate et fortitudine ac flagranti tuendae et propagandae religionis catholicae zelo, gerere comprobatur, suorumque progenitorum exemplo antiquam illorum aestimationem ac perpetuam virtutis et gloriae haereditatem, quasi per manus traditam, feliciter conservare contendit, quam milites praedictos singulari nostrae benignitatis et munificentiae favore prosequi, ac alias praedictae Militiae sanctorum Mauritii et Lazari indemnitati, decori et ornamento consulere, dispendiisque occurrere volentes; his et aliis rationabilibus causis adducti (eundem Carolum Emanuele ducem et magnum magistrum a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum,

harum serie absolventes et absolutum fore censentes) motu proprio, non ad ipsius Caroli Emanuelis ducis et magni magistri, vel alicuius alterius pro eo nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera liberalitate et certa scientia nostra, ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnia et singula privilegia, exemptiones, immunitates, libertates, praerogativas, facultates, iurisdictiones, indulgentias, gratias et indulta spiritualia et temporalia hospitalis sancti Lazari illiusque militiae magno magistro, conventui, prioribus, praeceptoribus, militibus, fratribus et personis, eorumque ecclesiis, domibus, hospitalibus, praeceptoribus, locis, membris, rebus et bonis per Pium Quintum, ac quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, dictamque Sedem Apostolicam, ut praefertur, vel alias quomodolibet, etiam per modum communicationis et extensionis, in genere vel in specie, concessa, approbata et innovata, nec non omnes et singulas litteras apostolicas desuper confectas, salvis tamen, quoad facultatem obtinendi pensiones, limitatione nostra infrascripta, et etiam aliis limitationibus, modificationibus, reductionibus, expressis et contentis in litteris Pii Quinti, praedecessoris huiusmodi, sub data praedicta vii kalendas februarii, pontificatus sui anno secundo, confectis praedictis, ac iuxta illarum formam, normam, continentiam et tenorem, quas hic plenarie, sufficienter, et de verbo ad verbum expressis, ac insertis haberi volumus, non tamen quoad ea, quae primo et secundo dictis Gregorii praedecessoris, super militiae sancti Mauritii erectione et institutione, ac illi de militia sancti Lazari huiusmodi facta unione, necnon praesentium dumtaxat consequendum,

1 Sic habet Bullarium Ordinis Ss. Mauritii et Lazari, et quidem aptius, ut videtur, quam edit. Main. quae leg. dicti (B. T.).

dicti Emanuelis Philiberti, ac pro tempore existentis Sabaudiae ducis in magnum magistrum eiusdem militiae sanctorum Mauritii et Lazari constitutione et deputatione confectis, praesentibus litteris contrariantur, illorum omnium et singulorum, ac literarum huiusmodi tenores, formas, continentiam, causas, circumstantias et occasiones, praesentibus pro plene et sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, apostolica auctoritate, tenore earumdem presentium, praesertim illas Pii V sub dicta data vii kalend. febr. an. ii, perpetuo approbamus, confirmamus et perpetua roboris firmitate communimus, ac etiam de novo concedimus;

Restituit bona, praeceptorias, beneficia etc. etiam ea in dominiis regis Hispan. existentia quae dictus Gregorius XIII Rom. Pontificis dispositioni reservaverat.

adversus contrarias dispositiones,

et specialiter adversus constitutionem Pii V. Sacrosanctam,

nec non adversus suppressionem et reservationem Sedi Apostolicae a Gregorio XIII factas,

§ 11. Ipsamque militiam sanctorum Lazari et Mauritii, necnon illius magnum magistrum, conventum priores, praepotentes, milites, fratres et personas, ac eorum ecclesias, domos, hospitalia, prioratus, praeceptorias, loca, membra, res et bona quaecumque, adversus quascumque illorum et cuiuslibet eorum revocationes, abrogationes, cassationes, annulationes, derogationes et alias contrarias dispositiones a dicto Pio Quinto praedecessore post eandem diem kalendas februarii emanatas, et specialiter praedictam illius constitutionem, necnon status, essentiae, et insignium regularium hospitalis et militiae sancti Lazari huiusmodi, in prioratibus, magistratibus, praeceptoribus, hospitalibus, ecclesiis, capellis, et aliis beneficiis regularibus, necnon membris, frangis, et locis dicti hospitalis, seu etiam militiae sancti Lazari, et ab illa vel ab illo dependentibus, in regnis et dominiis dicti Philippi regis consistentibus, et ab unione praedicta exceptis, suppressionem et extinctionem, illorumque ad statum saecularem reductionem, et Romani Pontificis pro tempore existentis, dictaeque Sedis Apostoli-

caae, liberae dispositioni reservationem, liberationem et subiectionem ab eisdem a dicto Gregorio praedecessore, ut praefertur, factas¹ litteras desuper confectas praedictas, et in eis contenta quaecumque, necnon in pristinum et eum, in quo antea quomodolibet erant, statum, usum, naturam, regimen, administrationem, possessionem et consuetudinem, in omnibus et per omnia, perinde ac si numquam emanassent (sine tamen praedictio modernorum possessorum eorumdem prioratum, praeceptoriarum, hospitalium, ecclesiarum, capellarum, et aliorum sic ad saecularitatem reductorum), ita ut illa, cum primum per cessum, aut decessum ipsorum modernorum possessorum, vel alias quovis modo, aut quodcumque et ubicumque, etiam apud Sedem Apostolicam praedictam, vacaverint, eorumque res et bona, ad ius et proprietatem dictae militiae sanctorum Lazari et Mauritii eo ipso, absque aliqua declaratione vel citatione ac cuiusvis iudicis decreto seu ministerio ac spoliis et attentatorum vitio, reducantur, atque ad illius magni magistri pro tempore existentis liberam et omnimodam dispositionem spectent et pertineant, et deinceps, ut ante suppressionem, extinctionem et reductionem huiusmodi, regi et gubernari et administrari² (exceptis dumtaxat praeceptoribus Capuae et Oephaenae, olim dicti hospitalis et militiae sancti Lazari, quae, iuxta posteriorum literarum Gregorii praedecessoris huiusmodi formam et continentiam, saeculares, et dictae Sedis dispositioni reservatae remaneant) auctoritate et tenore praedictis restituimus, repominimus et plenarie reintegramus;

§ 12. Ac unionem de militia sancti Lazari militiae sancti Mauritii huiusmodi,

1 Hic videtur et vel per interdicendum (B. T.).
2 Hic fortasse supplendum possunt, vel taceant, vel consantur (B. T.).

Et adversus dicti Greg. XIII litteras super hoc confectas.

Etiam habet et interpretatur in hoc nomine.

ut praefertur, factam etiam ad hoc, ut nedum una alteri particulariter vel accessorie, sed ambae invicem aequae principaliter cum suis respective privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, praerogativis, praeeminentiis, facultatibus, iurisdictionibus honoribusque, favoribus, indulgentiis, indultis, concessionibus et gratiis quibuscumque perpetuo unitae, et, donec proprius atque determinatus locus pro sua sede conventuali a magno magistro stabilitus fuerit, illam in loco solitae residentiae dicti ducis et magni magistri haberi censeatur, ac pro tempore existens magnus magister, conventus, priores, praeceptores, milites, fratres et personae, etiam quod firmam et propriam sedem conventualem non habeant, ut praefertur, eorumque ecclesiae, domus, hospitalia, prioratus, praeceptoriae, loca, membra, res et bona illis omnibus et singulis eorumque usufructu, commodo et possessione uti, frui, potiri et gaudere possint et debeant, aequae pariter absque ulla prorsus differentia et distinctione, in omnibus et per omnia, perinde ac si ab exordio institutionis hospitalis et militiae sancti Lazari et etiam dicta militia sancti Mauriti instituta, et ambae invicem et aequae principaliter, ac conformi regulâ, observantiâ, disciplinâ, eisdemque legibus et institutis unitae, ac privilegia, exemptiones, indulta et alia praemissa utrique militiae specificè et nominatim, iunctim, indistincte et expresse, concessa et elargita fuissent, eisdem auctoritate et tenore extendimus et ampliamus;

rum ducatorum auri de Camera concessam, ad summam quadrigentorum ducatorum similium limitamus, reducimus et moderamur:

§ 14. Decernentes praesentes literas et in eis contenta huiusmodi, etiam ex eo quod causae, propter quas emanarunt, coram locorum Ordinariis, etiam tamquam a Sede praedictâ delegatis, vel aliâs quomodolibet examinatae, iustificatae, verificatae et approbatae, ipsique Ordinarii ac prioratus, praeceptorias, hospitalia, ecclesias, capellas, et alia beneficia sub suppressione, extinctione et ad statum saecularem reductione, per dictum Gregorium praedecessorem factis praedictis, comprehensa, ut praefertur, ad praesens obtinentes, et quicumque alii quomodolibet interesse habentes ad id legitime vocati non fuerint, neque in praemissis consenserint, aut quovis alio, etiam enormis et enormissimae laesionis, capite vel praetextu, et ex aliâ causâ quantumvis legitimâ, urgenti et iuridicâ, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae vel quocumque alio defectu notari, impugnari, invalidari, retractari, in ius vel in controversiam revocari, ad terminos iuris reduci, aut adversus eas quodcumque iuris, facti, vel gratiae remedium impetrari, aut etiam motu simili concedi, nullo umquam tempore posse; neque sub quibusvis unionum, annexionum, incorporationum, suppressionum, extinctionum, dismembrationum et effectum non sortitarum, aliarumque similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, limitationibus, modificationibus, suspensionibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam a nobis, vel quibuscumque aliis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, ac dictâ Sede, etiam in crastinum assumptionis eorumdem successorum nostrorum ad summum apostolatus apicem, vel aliâs motu,

Clausulae.

Militibus presbyteris limitat pensionum capacitatem.

§ 13. Facultatem tamen obtinendi pensiones militibus presbyteris et capellanis praedictis hospitalis et militiae praedictorum usque ad summam quingento-

1 Sic legitur in Bull. Ord. Ss. Mauriti et Lazari. edit. Main. hab. *equae*, quod vel *atque*, vel *aeque* corrigi posset (n. T.)

scientiâ et potestatis plenitudine paribus, etiam consistorialiter, et aliâs quomodocumque et qualitercumque pro tempore emanatis, quibuscumque formulis conceptae, ac aliâs et decretis irritantibus suffultae fuerint, ac si de eisdem praesentibus et earum toto tenore ac datâ specialis, specifica, expressa et de verbo ad verbum mentio fiat, comprehendi; sed tamquam in religionis fidei catholicae favorem, defensionem et propagationem concessa, semper et omnino ab illis excepta, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum et validissimum, ac eum, in quo antea quomodolibet erant, statum restituta, reposita et plenarie reintegrata, ac de novo, etiam sub quacumque posteriori, etiam novâ datâ, per praedictum Carolum Emanuelem et pro tempore existentem ducem et magnum magistrum eligendâ, concessa, validaque et efficacia fore et esse, ac suos plenarios et integros effectus sortiri, et vim validi et efficaciae contractus inter Nos et dictam Sedem ex unâ, ac praedictum Carolum Emanuelem ducem et magnum magistrum ac Conventum praedictos ex alterâ partibus rite initi, stipulati, ac etiam utrinque iurati habere et perpetuo obtinere, ac ab omnibus ad quos spectat et pro tempore spectabit inviolabiliter observari;

§ 15. Sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac praedictos cardinales, etiam de latere legatos, dictaeque Sedis Apostolicae nuncios, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, in quavis causâ et instantiâ iudicari et definiri debere, irritum quoque et inane si secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Exequatur
testatur

§ 16. Quocirca venerabilibus fratribus

nostris Taurinensi et Tarentasiensi archiepiscopis, ac dilecto filio causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori per praesentes motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, eâdem praesentes et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte pro tempore existentium ducis et magni magistri, ac conventus, priorum, praeceptorum, et militum praedictorum, seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eis in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ praesentes, et in eis contenta huiusmodi, ab omnibus ad quos spectat, et pro tempore spectabit, inviolabiliter observari, ac singulos, quos ipsae literae concernunt, illis pacifice frui et gaudere, non permittentibus ipsos vel eorum quempiam desuper quomodolibet molestari; contradictores quoslibet et rebelles, per censuras et poenas ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias, aliaque opportuna remedia iuris et facti, appellatione postpositâ, compescendo, necnon, legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 17. Non obstantibus praemissis, et similis memoriae Bonifacii Pape VIII etiam praedecessoris nostri, qua cavetur ne quis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis¹ ultra unam diem a fine suae dioecesis ad iudicium avocetur, seu ne iudices ab Apostolicâ Sede praedictâ deputati extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii, vel aliis vires suas committere audeant vel praesumant, et in Concilio generali editâ de duabus dietis, et Latera-

Obstantia tollit.

1 Subintellige *in illa* per r.

nensis Concilii novissime celebrati, uniones perpetuas, nisi in casibus a iure permissis, fieri prohibentis, ac nostrâ, quatenus opus sit, de unionibus committendis, ad partes vocatis interesse habentibus, ac exprimendo vero annuo valore, secundum communem aestimationem, tam beneficiorum uniendorum, quam illorum quibus uniuntur, necnon Pii V huiusmodi, per quam inter alia voluit gratias huiusmodi suis non valere temporibus, et quod sibi licere non est passus, id suis successoribus indicavit, necnon Sixti praedecessorum huiusmodi super habitu et tonsurâ clericalibus per obtinentes pensiones, aliasque res ecclesiasticas ultra certam tunc expressam summam, deferendis, et praefatâ constitutione Pii Quinti sub dat. v idus septembris, anno tertio sui pontificatus, cuius tenorem, formam et continentiam de verbo ad verbum hic pro plene et sufficienter expresso¹ haberi volumus, cui etiam in specie pro hac vice tantum derogamus, et omnino derogatum esse volumus et mandamus, aliisque apostolicis, ac in provincialibus, synodalibus et universalibus conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon regnorum, dominiorum praedictorum, ac etiam ecclesiarum et locorum quorumcumque, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus etiam quantumvis longissimo tempore observatis, ac legibus etiam municipalibus et pragmaticis, aliisque sanctionibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, illis eorumque superioribus et personis cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis et conditionis existentibus, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque effi-

¹ Edit. Main. hab. *expressum*, erronee, ut patet (H. T.).

cacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis decretis, per praedictos et quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos, et dictam Sedem, et motu, scientiâ, et potestatis plenitudine praedictis, etiam consistorialiter in genere vel in specie, ac aliâ quomodolibet etiam iteratis vicibus concessis, approbatis et innovatis; quibus omnibus et singulis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, et expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda esset, illis aliâ in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus; necnon omnibus illis, quae singuli praedecessores praedicti, in suis quisque litteris, voluerunt non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque; aut si Ordinariis, aut aliis praedictis, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab Apostolicâ sit Sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 18. Volumus autem quod idem Carolus Emmanuel, ac pro tempore existens dux et magnus magister, duas triremes militibus praedictis instructas pro Romani Pontificis pro tempore existentis contra haereticos, et piratas, ac alios illius hostes defensione, iuxta litterarum Gregorii praedecessoris huiusmodi formam, manutenere teneatur;

§ 19. Quodque praesentium transumptis, etiam impressis, manu notarii publici, et sigillo ipsius militiae sanctorum Lazari et Mauriti, seu illius pro tempore existentis magni magistri, ac alterius personae in dignitate ecclesiastica

Transumptis
dat. la. n. les.

constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio et extra, quae ipsis praesentibus originalibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die IX septembris MDCLIII, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 9 septem. 1603, an. XII.

CCCXXVIII.

Institutio duorum monasteriorum pro monachis reformatis Ordinis sancti Basilii in regnis Hispaniarum, cum facultate recipiendi novitios et nova loca, ac praefinitio constitutionum dictae reformationis.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Altissimi dispositione, cuius inscrutabili providentiâ ordinationem suscipiunt universa, ad apostolicae dignitatis apicem, licet immeriti, sublimati, ad ea solliciti semper intendimus, per quae Religiosorum statui, paci et tranquillitati opportune consulitur. In his vero, quae ad primitivae sanctorum Patrum religionis institutorum regulae observantiam, aliquatenus collapsam seu perturbatam, in pristinum restituendam pertinent, auctoritatem nostram libenter interponimus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire.

§ 1. Sane, cum felicis recordationis Gregorius XIII praedecessor noster duo eremitoria, alterum eremi *del Tardon* Cordubensis, alterum *Vallis de Galliguillos* Hispalensis dioecesis, ambo fundata a Matthaeo quodam de la Fuente de Almiruete, Toletanae dioecesis (qui cum quibusdam sociis Deo placere et sanctorum Patrum, in solitudinibus errantium, vivendi institutum imitari cupientibus ad illa se rece-

Ingenio III
eremi del Tardon
et de Galliguillos
in Congregatione
nom.

perat, ibique omnes divinae dediti contemplationi, proprio labore victum parantes, pauperem vitam ducebant, vilibusque et asperrimis vestibus corpus domantes, neque eleemosynas petierunt, neque oblata receperunt) in monasteria Ordinis sancti Basilii magni erexisset;

§ 2. Ac illa cum alio monasterio sanctae Mariae de Oviedo Giennensis dioecesis a felicis recordationis Pio IV prius erecto, in unam provinciam sancti Basilii Hispaniarum nuncupandam, necnon aliis monasteriis in Hispaniarum regnis in posterum construendis (ut de facto in regnis Castellae et in Boetica regione postea erecta fuere) univisset, atque sub obedientia futuri abbatis monachorum in Italia existentium generalis incorporasset, aliaque plurima statuisset, prout in litteris ab ipso datis anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, octavo kal. Julii, pontificatus sui anno sexto, plenius continetur;¹

§ 3. Cumque ex dictâ unione multae contentiones inter dictae provinciae monachos super modo vivendi exortae fuissent, propterea quod omnia alia monasteria, illis duobus a dicto Matthaeo fundatis unita, ex eleemosynis (licet nonnulla partim ex ipsis, partim ex industriâ) vicitarent;

§ 4. Multisque ad tales contentiones sedandas visitoribus et reformatoribus apostolicis per nuncios nostros missis, nullus unquam eas omnino sedaverit, neque dictum institutum sancti Basilii de laborando manibus et non petendis eleemosynis, in aliis monasteriis potuerit omnino introducere;

§ 5. Cum immo in uno illorum duorum de Valle de Galliguillos nuncupato, mutatis ad illud aliorum monasteriorum

¹ Huiusmodi litterae non habentur in Bull. (H. T.).

Et anhidu
generali congrega
tioni Hispano
italicae.

Inde orlae
contentiones.

Quae compon
non poterant.

Monasterium
a quo de Gal
liguillos a pro
munitate de
terat.

monachis et praelatis, necnon suffragiis monachorum laicorum, qui illa fundaverant, in universum sublatis pro magnâ parte, quidam ex dictis visitatoribus fecerit defervere;

Hoc vero cautum in monasterio del Tardon litteris Clementis VIII.

§ 6. Quod idem in alio del Tardon contigisset, nisi divino auxilio et piorum monachorum industriâ tueretur, sicut hodie nostris ad id litteris anno MDXCIX, die XIII decembris, pontificatus nostri anno octavo datis (quibus sub excommunicationis et aliis poenis, ne dicti monasterii institutum de labore manuum impediri, neque monachi ad illud necessarii ab ipso auferri seu alii introduci possint, interdiximus) inviolabiliter tuetur et conservatur¹;

Cordubensis episcopus alia eiusdem generis monasteria condidit.

§ 7. Cum praeterea ultimus ex dictis reformatoribus, a nostris nunciis missis, episcopus Cordubensis non solum dictum institutum, sed et reliquam monasticam disciplinam magnâ ex parte in aliis monasteriis labefactam, necnon multos pios monachos, qui illam, quantum commode possint, optabant restituere, comperisset; non solum dictum monasterium del Tardon, quod regulis S. Basilii magis semper adhaesit, sed et alia duo assignavit, in quae se reciperent, qui quasdam ab ipso conditas strictiores, quam antea, constitutiones voluissent observare:

Card. S. Severinae Constitutiones pro his efformat.

§ 8. Quae quidem constitutiones cum honae memoriae Julio Antonio cardinali S. Severinae nuncupato, pro tunc eiusdem Ordinis apud nos et Apostolicam Sedem protectori, minime probarentur, iisdem recisis, alias novas constituit, quas a nobis et Apostolica Sede petiit confirmari, sicut de facto confirmavimus, prout ex nostris litteris ad id datis, die undecimâ februarii MDCII, pontificatus nostri anno undecimo, latius apparebit:

Idem Clemens

§ 9. Quarum executionem, cum multis

¹ Haec litterae quoque a Bull. desunt (R. T.).

aliis potestatibus et facultatibus, venerabili fratri nostro Sanctio episcopo Giennensi commisimus, prout etiam in litteris ad ipsum eadem die datis plenius continetur¹;

earum executionem episcopo Giennensi commisit.

§ 10. Postea vero, cum ipse episcopus, sicut ex illius litteris accepimus, super dictis constitutionibus exequendis cum monachis multis dictae provinciae tractasset, fere omnes iisdem contradixere, atque de aliquibus principalioribus (praecipue qua parte monachis laicis suffragia et praecedentiae locorum concedebantur, quaque vestitum ex *sajal*, et excalceatos pedes in aliquibus domibus deferri, necnon eleemosynas petere, confessiones saecularium audire, et verbum Dei extra proprias ecclesias omnes praedicare prohibebantur), super quibus a nobis dispensari, et contraria constitui, ac super aliis omnibus facultatem dispensandi dicto episcopo committi postularunt:

Ex his nonnullas moderari monachi petunt.

§ 11. Nos igitur attendentes eos monachos, qui talia petunt, nullatenus in vocatione monachalis regulae sancti Basilii, qua vocati sunt, velle permanere, sed sub dictae regulae monachalis professione Mendicantium institutum sequi, et ita in alienam segetem (cum dominus non miserit eos) falcem mittere desiderare; cupientesque, atque nostrâ paternâ pastoralique curâ affectantes, sancti Basilii regulam cum suo laudabili de labore manuum instituto in suâ propriâ et primitivâ sanctorum Patrum observantiâ stabiliri et perpetuo conservari, peritorum in hac parte virorum usi operâ, dictas constitutiones iterum satis mature examinavimus, easdemque non ad Mendicantium, ut petebatur, sed ad verum regulae sancti Basilii vitae contemplativae et monachalis laborisque manuum institutum (quatenus his temporibus

Clemens rediit eas ad verum regulae S. Basilii institutum.

¹ Has litteras et praedictas sub die undecimâ Febr. 1602 in *M. Bull.* non reperimus (R. T.).

nostris Occidentis regionibus et Ecclesiae latinae moribus congruit) contempnavimus, reduximus et emendavimus;

Monasteria del Tardon et Galliguillos designat pro monachis reformatis.

§ 12. Et in primis, ut tandem dictis contentionebus super modo vivendi ex supradictâ unione exortis¹ finem imponamus, dicta duo monasteria sancti Basilii eremi del Tardon, ac etiam sancti Antonii Vallis de Galliguillos, a supradicto Matthaео cum tali de labore manuum instituto, et cum multis, immo fere omnibus monachis laicis, iuxta primaeum sancti Basilii institutum, fundata, in monasteria² reformationis, et verae, ut praediximus, regulae observantiam deputamus, constituimus et separamus;

Et pro his sequentes condit Constitutiones.

§ 13. Ad quae se recipiant omnes quotquot in dictâ provinciâ monachi, zelo Dei et Spiritu Sancto ducti, tanti patriarchae praecepta et instituta desiderant observare. Quae iuxta sequentes constitutiones iubemus in omnibus et per omnia practicari.

Constitutiones Reformationis.

Sacrosancti Concilii Tridentini de Regularium Reformatione vestigiis inhaerentes, ut monachi sancti Basilii ad regulam, quam professi sunt, vitam instituant et componant, atque in primis, quae ad suae professionis perfectionem, veluti obedientiae, paupertatis et castitatis ac alia suae Religionis peculiaris vota et praecepta, necnon ad communem vitam, victum et vestitum, concernentia fideliter observent; in primis declaramus divi Basilii institutum monachale esse, et non solum cum caeteris in tribus substantialibus votis convenire, sed etiam peculiaris praecepta suae essentiam concernentia quaedam habere; quorum praecipua duo sunt, alterum in

¹ Edit. Main. hab. *exortas* (R. T.).

² Edit. Main. err. hab. *monasterio* (R. T.).

oratione, alterum in manuum laboribus ad necessaria comparanda exercitatio, quibus etiam alia accedunt ad communem vitam, victum et vestitum concernentia: de quorum omnium et singulorum reformatione agendum est.

CAP. I.

De vita communi.

Quoniam autem finis praecepti charitas est, praecipimus ut omnes monachi in praesenti reformatione, charitatem et communem consimilemque vitam in omnibus observent iuxta regulam, quam professi sunt, et monastica instituta, tam in oratione, choro et labore, quam in cibis, vestimentis, calceamentis, et reliquâ regularis disciplinae observantiâ. Unusquisque tamen iuxta officium et vocationem suam, in ordinem ad unam consimilem perfectissimamque communitatem et charitatem.

CAP. II.

De numero monachorum.

Quae quidem vita communis et regularis observantia ut rectius et strictius inter multos possit observari, volumus ut omnes conventus numerosam monachorum multitudinem habere procurent, nec in unoquoque monasterio minor vintiquatuor monachorum numerus haberi possit. Cum autem tempore divi Basilii paucissimi fuissent sacerdotes, immo fere omnes laici existerint, excepto abbate qui etiam aliquando laicus fuisse reperitur, et ita omnes communiter psallerent, quod nostris temporibus, propter maiorem intelligendi nunc latinam, quam tunc graecam linguam, difficultatem, maioremque officii Romani in choro prohibitatem, fieri non potest, mediam et nostris temporibus congruentiorem vitam

sequentes, licet maiorem et principaliorrem partem monachorum ex laicis esse velimus, prout per praesentes volumus et ordinamus, sufficientes tamen choristas et sacerdotes ad chori et divinorum officiorum ministeria haberi permittimus, ut ita alii aliorum operâ adiuventur. Choristae quidem, qui magis in choro et spiritualibus occupantur, a laboribus non quidem omnino, sed pro chori et necessarii cultus divini frequentatione, praelati arbitrio, aliquantulum relevandi, laicos in spiritualibus adiuvabunt; laici vero, qui magis a choro et spiritualibus relevantur, manuum operibus et laboribus plus dediti, choristas fratres in temporalibus pro parte etiam adiuvabunt; atque ita in charitate alter alterius onera portantes, legem Domini adimplebunt.

CAP. III.

De oratione et choro.

Omnes vero, tam laici quam choristae, mediâ nocte ad confitendum Domino surgent, quo tempore matutinum officium cum laudibus choristae recitabunt: diluculo vero, in ipso diei crepusculo, vel paulo ante, maxime hyemis tempore, omnes tam laici quam choristae per singulos dies pariter ad orationem consurgent, et in choro congregati per dimidiam saltem horam orationem mentalem habebunt, ut primi animi motus Domino consecrentur, et in ipsius obsequium omnes diei dirigantur actiones; oratione expletâ, dum choristae recitant Primam, laici Missam audiant, quam Tertia a choristis recitanda sequatur, cui etiam laici omnes, iuxta divi Basilii praeceptum, interesse debent; et his finitis, unusquisque ad opus suum exibit. Choristae vero statutis ab Ecclesiâ temporibus ad chorum Romanum Offi-

cium, et reliquas horas canonicas, semper clare, distincte et devote recitaturi accedent, quas nec omnes, nec illarum quamlibet cantabunt, exceptis diebus festivis, quibus ab opere in religione cessari solet; idque minime cantu figurato, seu aliquo alio arte addiscendo, sed modestâ parique voce aliquantum elatiori cantare consuescent. Tempore autem Completorii omnes iterum et laici et choristae in choro congregabuntur, quo finito, per dimidiam saltem horam iterum orationem habebunt, in qua conscientiam suam quisque examinabit. Reliquis vero orationis temporibus laici, ubicumque fuerint, ibidem orabunt. Missae vero solum similiter festivis diebus regulariter cantabuntur, reliquis tamen omni cum devotione celebrentur; quod ut sacerdotes melius faciant, eosdem, a matutino tempore usque ad prandium solummodo, a manuum laboribus excusamus. Ne autem contra sanctum Basilium ob psalmodiae simulationem et officii prolixitatem labor manuum aliquatenus fugiatur, in choro nihil aliud recitari volumus, quam quod ex Breviario Romano sacerdotes communiter ex praecepto extra chorum tenentur recitare, quod ob dicti laboris rationem apostolicâ benignitate indulgemus.

CAP. IV.

De labore manuum.

* Quaecumque victus solertia (ut verba sancti Basilii, de *Institutionibus Monachorum* sermone primo, referamus) his, qui in huiusmodi vitae genere degunt, an¹ maxime conveniens iudicanda est, quae praescripta est ab Apostolo, nimirum, ut manibus laborantes panem suum

¹ Legendum potius videtur *quam maxime*, vel *ea maxime* (R. T.).

honeste manducent. Ex quo, et aliis dicti Patris locis, declaramus monachos sancti Basilii ex peculiari suae regulae instituto ad victum manibus propriis parandum, saltem in communi, teneri. Atque ita iuxta praesentis reformationis statuta iubemus observari in illis artibus, quas etiam sanctus Basilius concedit, praecipue quae intra domum exerceri possunt, velut texendi, plectendi, suendi, sarcendi, ac aliis secundum locorum et temporum exigentiam. Cum autem sanctus Basilius agriculturam, quia eâ facilissime res ad usum necessariae haberi possunt, concedat, modo ea neque a vicinis neque ab accolis tumultus afferat aut turbas, nos eandem ad frumentum, vinum vel oleum et caeteros agri fructus comparandos permittimus. Monachos tamen in Domino exhortamur ut dietas sancti Basilii condiciones, circa vicinorum et accolarum tumultus et turbas atque monachorum distractiones, observent, et, quantum fieri possit, intra domum se exerceant, ut ita vere, ut aiunt, recollecti dici possint.

CAP. V.

De esu carniûm.

Esu carniûm non omnino prohibemus; siquidem nec S. Basilius expresse prohibet. Quia tamen illas ad condimentum tantummodo videtur concedere, nos easdem diebus dominicis, et tertiis et quintis feriis, non ad gustum oblectandum, sed vires et valetudinem conservandum, extra Adventum, Quadragesimam et dies ab Ecclesiâ prohibitos, ibique semel in die tantummodo in meridiana comestione permittimus. Poterit tamen superior ex causâ circa dierum rationem cum particularibus dispensare; nullo tamen modo cum omnibus in communi.

CAP. VI.

De vestitu, calceamento et zona.

Praecipimus quoque ut omnes monachi, tam choristae quam laici, eodem vestitu et habitu induantur, omnesque similibus calceis ex vili corio confectis, pedibus undequaque coopertis, calceati incedant. Quoniam tamen forma habitus a divo Basilio expressa non reperitur, ne amplius possit variari, definimus quod debent in primis gestare tunicam clausam, zonâ pelliceâ sive ex corio nigro praecinctam, a collo ad talos usque dimissam; cuius fimbriae, sexdecim, manicae vero, qua latiores, trium palmorum circuitum non excedant. Insuper caputium sive cuculla, quae caput contegat, et ad collum cum patientiâ, sive scapulari, sarciatum et adunetur; quae patientia duorum tantum palmorum latitudine, a fronte et a tergo defluens, priusquam tunica per quatuor digitos finiatur; a fronte tamen, sive ante pectus, ex caputio super scapulari pars nulla pendeat, a tergo vero in solitâ punctâ eat. Deinde mantum sine collari, plicis, vel elegantia ante collum ligatum; cuius longitudo priusquam scapulare per quatuor digitos finiatur. Materia autem totius supradicti exterioris vestitus sit vilis, crassa et omnium infima, ut iubet divus Basilius. Declaramus tamen laneam esse debere, qualis in Hispania reperitur quae ibidem vocatur *sajal*, ex quo necessario confici iubemus. Cum vero idem sanctus Pater vestitum alium ad forensem ostentationem, alium ad domesticum usum partium, itemque ad diurnum alium, alium ad nocturnum tempus distributum, monachos habere expresse prohibeat; nos, iuxta ipsius mentem, omne a supra expresse diversum exterioris vestimenti genus, quale est illud, quod apud Benedictinos cuculla, et Hispanice *cogulla* vo-

cari solet, quae regulae sancti Basilii manifeste contrariat¹, seu aliam quamvis formam vel materiam omnimode prohibemus.

CAP. VII.

De vitandis his quae possunt institutum impedire.

Cum divi Basilii institutum monasticum sit, quicquid ipsius quietem et tranquillitatem impedire potest aut perturbare, veluti eleemosynas petere, confessiones saecularium audire, verbum Dei populo praedicare, collegia ad philosophiam, vel theologiam, seu alias scientias addiscendas habere, seu religiosos ad universitates, studiorum causâ, mittere omnino prohibemus, ne istarum rerum studio dediti laudabile manuum laboris institutum deserant. Poterunt tamen sacerdotes, sive choristae, in suis monasteriis necessarios conscientiae ad se gubernandum casus, et Sacrae Scripturae interpretationem addiscere. Quorum unus a laboribus liber studio vacabit, ut quotidie per dimidia saltem horae spatium religiosos omnes de praeceptis Domini, et ad salutis animae, virtutisque progressum et perfectionem necessaria ex Sacra Scriptura pro conscientiae instructione possit (ut necessario debet) edocere, necnon festivis diebus, pro praelati arbitrio, currentia Evangelii loca in suis ecclesiis, et non extra, declarare. Ne tamen advenientium ad monasterium fidelium necessitati vel devotioni charitatem et consolationem denegemus, unum tantum in quovis monasterio, qui saecularium confessiones audiat, permittimus.

CAP. VIII.

De situ et fundatione monasteriorum.

Mandamus quoque quod monasteria non propius ab oppidis, quam per duo

¹ Edit. Main. hab. *contrariant* (R. T.).

milliaria, neque cum minori quam viginti quatuor monachorum numero denovo fundentur; et quod in unoquoque perpetua sit filiatio; neque ex uno ad aliud monasterium monachi mutari possint, nisi ad praelaturas seu novas fundationes, vel si forte alicuius delicta et subsequens scandalum, aut diuturna et gravis, dummodo dolus non subsit, infirmitas aliud postulaverit.

CAP. IX.

De receptione novitiorum.

Poterit unusquisque abbas, de consensu sui capituli, novitios, servatâ Concilii Tridentini et aliarum apostolicarum sanctionum formâ, ad habitum et professionem admittere; ita tamen ut in eorum receptione declaretur quisnam in choristam vel in laicum monachum recipiatur. Si quis autem in laicum receptus, sive professus, postea, vel ex superioris licentiâ, vel aliâs quomodolibet, sacris initiatur, tam ipse ordinatus quam superior, qui talem licentiam dederit, perpetuam ab ordinibus suspensionem et vocis activae et passivae privationem non aliter, quam per Sedem Apostolicam, dispensandi¹ ipso facto incurrant, aliis poenis arbitrio superiorum infligendis. Volumus tamen quod monachi laici, qui viginti quinque aetatis et quantum professionis annum adimpleverint, eandem vocem activam habeant, ac si in sacris fuissent ordinati, passivam quoque in his omnibus officiis ac muneribus, quibus spiritualis iurisdictio necessario (velut abbatum, priorum, novitiorum magistri et similium) annexa non est. In diffinitores vero, sive consiliarios, semper dimidia pars ex laicis, reliqui ex sacerdotibus eligantur. Capitula autem, tam

¹ Leg. *dispensandas* vel *dispensandam* (R. T.).

provincialia (in quibus ad minus viginti monachi congregari debent, non quidem per antiquitatem, sed per aliorum suffragia eligendi), quam conventualia, taliter celebrentur ut semper maior pars, vel saltem aequalis, suffragium ferentium sit ex laicis, et aliter factum nullius sit momenti. Circa locum autem et alias praecedentias, volumus sacerdotes omnibus praeferrî; inter laicos vero et choristas, etiam decanos, extra chorum et alia cultus divini ministeria, nulla sit differentia, sed unusquisque secundum suae professionis antiquitatem praeferratur.

CAP. X.

De constitutionibus faciendis et approbandis.

Concedimus etiam praedictis monachis reformatis ut ad praesentium executionem et declarationem, nec non ad divi Basilii regulae observantiam, constitutiones concernentes et alias quascunque, ad commodiorem et feliciorum ipsorum in virtute et religione progressum, constituere, mutare et innovare, ac declarare libere et licite possint; dummodo praesentibus, vel reliquo divi Basilii instituto seu regulae, sacro Concilio Tridentino, seu apostolicis aliis sanctionibus, contraria non sint, easdemque executioni statim mandare, ita tamen ut illas saltem intra quinquennium a Sede Apostolica faciant confirmari.

Hucusque Constitutiones Reformationis.

Confirmatio
praedictarum
Constitutionum.

§ 14. Quas constitutiones, regulas et statuta, seu reformationem et regulae S. Basilii innovationem, interpretationem et dispensationem, motu proprio, et ad nullius petitionis instantiam, sed ex certa

nostra scientia, et de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium confirmamus, statuimus et ordinamus, ac omnes et singulos tam iuris quam facti defectus, si qui desuper, quomodolibet intervenerunt, in illis supplemus.

§ 15. Desiderantesque illas sic practicari, recipi et introduci, omnibus et singulis dicti Ordinis monachis, seu aliis quibuscumque personis ecclesiasticis seu saecularibus, quacumque dignitate fulgentibus, sub excommunicationis poena, prohibemus ne illarum introductionem, seu dictae reformationis augmentationem et propagationem, directe vel indirecte prohibere, retardare, seu quocumque modo impedire, vel monachos, seu monachum aliquem volentem illam acceptare, dissuadere audeant vel praesumant.

§ 16. Quapropter venerabili fratri nostro Sanctio episcopo Giennensi (eoque deficiente, dilecto filio nostro et Apostolicae Sedis in regnis Hispaniarum nuncio) per praesentes mandamus, quatenus ipse infra duos menses, a die praesentationis harum literarum computandos, dictam reformationem in omnibus dictae provinciae monasteriis faciat publicari, atque illos monachos, qui illam acceptare voluerint, ad illa duo monasteria del Tardon et S. Antonii vallis de Galliguillos recipi et reduci; si qui autem in illis inveniantur, quibus reformatio minus placeat, ad alia non reformatata transire;

§ 17. Deinde capitulum provinciale monachorum reformatorum in monasterio S. Basilii eremi del Tardon celebrari, in quo ipse per se, vel, si negotiis praepeditus fuerit, per alium probum et religiosum virum praesideat, et visitatorem provincialem, diffinitores, monasteriorum abbates et reliquos dictae Congregationis reformatae officiales, ex ipsis et per ipsos reformatos libere et sine ullâ

Poena excommunicationis huiusmodi reformationem impediens comminata.

Episcopo Giennensi demandata executio.

Capitulum provinciale congregandum.

personarum restrictione eligi faciat, necnon de omnibus aliis ad felicem reformationis progressum tractari.

Eoque peracto, episcopi et nuncii delegatio expiret.

§ 18. Quo primo dictae Congregationis reformatae capitulo finito, omnem eiusdem episcopi seu nuncii potestatem, iurisdictionem, seu superintendentiam circa dictos reformatos volumus expirare;

Reformati sub- sunt soli abbati generali congregationis Hispanico-Italicae.

§ 19. Eosdemque abbati dicti Ordinis generali taliter subiacere ut ipse per se, non vero per alium, nisi forte ex eadem Congregatione reformatam monachum, possit illos tam in capite quam in membris visitare, corrigere et emendare; non vero in aliquo contra supradictam reformationem, seu constitutiones ab ipsis faciendas et Sede Apostolica approbandas, in communi vel cum aliquo particulari dispensare, vel quidquam aliud mutare, seu innovare; neque monachos reformatos a suis monasteriis ad alia, quacumque de causa, auferre, seu alios ab ipsis etiam ad breve tempus recipi facere, vel aliud quidquam ordinare seu statuere, in quo ipsos possit perturbare seu quomodolibet inquietare.

Possunt tamen Romae habere procuratorem.

§ 20. Poteruntque dicti monachi reformati procuratorem ad Romanam Curiam eligere, et ibidem pro dictae Congregationis negociis tractandis, quam diu voluerint, habere.

Qui reformationi nomen dare nolunt distinctis superioribus subsint.

§ 21. Alios autem in Hispaniis existentes monachos, qui dictam reformationem acceptare, et ad dicta duo monasteria transire noluerint, permittimus iuxta illorum antiquum vivendi modum in aliis eorum monasteriis cum suis distinctis superioribus permanere; quos tamen ulterius crescere seu aliquos novitios aut nova loca recipere prohibemus. Decernentes irritum et inane si secus ab ipsis fuerit attentatum;

Sed solum reformati monasteria possint novitios recipere.

§ 22. Solummodoque dicta duo monasteria, cum aliis ab eorum monachis reformatis denuo iuxta praesentem refor-

mationem fundandis, volumus novitios recipere, augeri, et augmentari.

§ 23. Non obstantibus quibusvis iuris communis impedimentis vel inhabilitatibus, necnon constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac Ordinis et provinciae praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis eidem Ordini, eiusque abbati generali, necnon dictae provinciae, eiusque superioribus et monachis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac clausulis et decretis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio contrariorum.

§ 24. Volumus autem, ut praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem fides habeatur, quae praesentibus ipsis haberetur si forent exhibitae, vel ostensae.

Transumptis danda fides.

Datum Tusculi sub annulo Piscatoris, die XXIII septembris MDCIII; pontificatus nostri, anno XII.

Dat. die 23 sept. 1603. an. pontif. XII.

CCCXXIX.

Definitio habitus fratrum Praedicatorum Ordinis S. Dominici, et fratrum Eremitarum Ordinis S. Augustini.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Ex iniuncto nobis pastoralis muneris debito, religiosorum hominum, qui, contemptis illecebris saeculi, divinis se ob-

Ex-olum.

sequiis manciparunt, quieti et tranquillitati praecipua quadam et singulari sollicitudine providere tenemur, ut, iis omnibus sublatis, quae illorum in via Domini progressum retardare possunt, maiori alacritate divinis laudibus persolvendis et Christi fidelium saluti promovendae incumbant.

Controversias exortas inter utrumque Ordinem occasione vestis albae;

§ 1. Alias siquidem (cum inter dilectos filios fratres Ordinis Praedicatorum sancti Dominici, et fratres Ordinis Eremitarum S. Augustini de habitus albi delatione, quo ita consimiles viderentur, ut, si absque veste superiori nigra incedant, vix alter ab altero discerni queat, controversiae non sine ipsorum fratrum perturbatione et laicorum offensione saepius ortae fuissent) nonnullae Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, praesertim vero felicitis recordationis Alexandri Papae Quarti constitutiones super eam prodierunt¹.

Ac praecipue in Hispania et Portugallia;

§ 2. Et nuper, eadem pene controversiam in regnis Portugalliae et Algarbiorum insurgente, ac fratribus sancti Dominici de praepudicio ab Ordine S. Augustini, ipsum habitum et etiam extra claustra deferente, sibi illato conquerentibus;

Clemens suis litteris tollere curaverat.

§ 3. Nos eiusdem Alexandri et aliorum Romanorum Pontificum privilegia desuper concessa per litteras nostras sub datum Romae apud S. Petrum, die XII martii MDCXVII, servari mandavimus, prout in illis continetur².

Augustiniani albam vestem suo ordini conformem esse continent.

§ 4. Verum, quia, sequuta ipsarum litterarum promulgatione, dilectus filius noster Antonius tituli S. Mariae Transty-

¹ De habitu fratrum Eremitarum ordinis S. Augustini duae leguntur Alex. IV in *Bullar.* Constit. nempe XVI et XXIX, tom. III pag. 616 et 635 h. n. edit. Sed aliae quae hic innuuntur Alex. IV super controversiam, de qua nunc agitur, desunt (R. T.).

² Has quoque Clem. VIII litteras in *Bullar.* reperire non est (R. T.).

berim presbyter cardinalis Saulius protector, dilectus filius magister Franciscus Pereira assistens pro ultramontanis provinciis eiusdem Ordinis S. Augustini, nobis nomine praedicti Ordinis S. Augustini exposuerunt neque per nostrorum praedictorum praedecessorum constitutiones, neque per huiusmodi nostras litteras suis fratribus interdicti amictum proprio instituto congruentem, et ab ineunte fere Ordine gestari solitum, atque etiam ab eo, quo fratres S. Dominici utuntur, si uterque Ordo intra suos limites consistat, valde dissimilem; ac, exhibitis sui Ordinis constitutionibus et iuribus, nuper nobis humiliter supplicarunt, ut huic tam diutinae quaestioni et molestiae auctoritate nostram apostolicam finem tandem imponere de benignitate apostolica dignaremur;

Quod idem asserunt iudices ad hoc a Pontifice delegati.

§ 5. Propterea nos iussimus utriusque Ordinis privilegia, constitutiones ac statuta per dilectos filios nostrae visitationi et reformationi Apostolicae praefectos diligentius examinari, partiumque ipsarum iura et praetensiones audiri, ac maturius ponderari; qui reformatores, auditis magistro Ferdinando de Castro, procuratore provinciae Portugalliae Ordinis Praedicatorum, ac supradicto Francisco, et constitutionibus aliisque iuribus utrinque deductis, nobis retulerunt comperisse, vestes albas, tamquam interiores, per amorum Ordinum fratres, ex propriis institutis, deferri posse, neque ullam inde oriri confusionem, si superiorem illam nigram, qua inter se optime distinguuntur, singuli iuxta proprias institutiones gestarent.

Clemens designat habitum ultramontani Ordinis praedicti.

§ 6. Nos controversiae huiusmodi perpetuum silentium imponere, et utriusque Ordinis praedictorum, ex quibus in Ecclesia Dei uberes in dies fructus

¹ Forsam legendum est *nostros* (R. T.).

prodire solent, quieti prospicere volentes; motu proprio, non ad dictorum fratrum aut aliorum instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de apostolica potestatis plenitudine, harum serie statuimus et ordinamus, ut perpetuis futuris temporibus dicti fratres Praedicatores sancti Dominici cum cappâ nigrâ, fratres vero Eremitae S. Augustini cum tunicâ etiam nigrâ, ad instar propriarum constitutionum (non solum in dictis regnis, sed ubique locorum) tam in propriis conventibus et ecclesiis eos actus exerceant, in quibus habitum nigrum constitutiones iubent adhiberi, praecipue vero in ecclesiâ, dum confessiones audiunt, conciones seu lectiones ad populum habent, quam extra claustra in quibuscumque actionibus et functionibus, etiam in itinere et ad praedia, licet urbibus, oppidis aut monasteriis viciniora, animi gratiâ accedentes, semper incedere debeant et leneantur. Ac propterea in virtute sanctae obedientiae sub indignationis nostrae poenâ eisdem utriusque Ordinis fratribus districtius inhibemus ne absque habitu nigro, utriusque Ordini constituto ac propriae professionis protestativo, etiam dum in conventibus et ecclesiis supradictas actiones exercent, neque extra claustra, praeterquam in aedibus et viridariis praediorum suorum, ullo unquam tempore, aut quovis praetextu patenter deambulare; et ulterius dictorum Ordinum superioribus et fratribus universis et singulis sub excommunicationis latae sententiae poenâ eo ipso incurrendâ mandamus, ne deinceps in perpetuum super hoc litem aut molestiam aliquam, superiores nimirum et fratres Ordinis Praedicatorum superioribus et fratribus Ordinis Eremitarum, nec vicissim superiores et fratres Ordinis Ere-

mitarum ipsis superioribus et fratribus Ordinis Praedicatorum huiusmodi, inferre audeant seu praesumant.

§ 7. Nos enim quaecumque litem super hoc motam ad nos harum serie avocamus, illamque penitus extinguimus, ac utrique parti per hanc nostram constitutionem perpetuum silentium imponimus, ac impositum esse volumus et declaramus.

§ 8. Ac praesentes literas nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis nostrae, vel quopiam alio defectu, ex eo quod dicti Fratres ad hoc vocati non fuerint, notari, impugnari, invalidari aut ad terminos iuris reduci, seu in ius vel controversiam revocari. Sicque per quoscumque iudices et commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, et S. R. E. cardinales, sublatâ eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique iudicari et definiri debere, nec non irritum et inane quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus.

§ 9. Quocirca venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, et aliis locorum Ordinariis, ac dilecto filio causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori per praesentes motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel per alium, seu alios, praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte dictorum fratrum, seu alicuius eorum, fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ omnia et singula praemissa irrevocabiliter observari: contradictores quoslibet et rebelles, ac praemissis non parentes, per sententias,

Partibus perpetuum indicit silentium.

Clausulae pro huius Constitutionis firmitate.

Exequutores de qual.

Poenas decernit contra inobedientes.

1 Nempe relaxandi. Forcell. ad h. v. (n. 7.)

censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contraria tollit.

§ 10. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac utriusque Ordinis praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, in contrarium praenissorum, eisdem Ordinibus, aut cuicumque illorum concessis, confirmatis et approbatis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Fides Janda transumptis.

§ 11. Volumus autem ut praesentium transumptis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, etc.

Dat. Tusculi sub annulo Piscatoris die 11 octobris MDCIII, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 2 octobris 1603, pontif. an. XII.

CCCXXX.

Fratres Tertii Ordinis sancti Francisci regni Franciae subiiciuntur ministro generali Ordinis sancti Francisci de Observantiâ, et commissario generali ultramontanae familiae praedicti Ordinis, nec non commissario generali nationali Franciae.

Clemens Papa VIII.

ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

Ex iniuncto nobis pastoralis muneris debito Religiosorum quorumcumque statui prospere dirigendo libenter prospicimus, prout in Domino salubriter conspiciamus expedire.

Declaratio de qua in rubrica.

§ 1. Volentes igitur prospero statui et felici regimini fratrum Tertii Ordinis sancti Francisci in regno Franciae ex-

stentium, quantum in Domino possumus, opportune prospicere; motu proprio, et ex certâ nostrâ scientiâ, ac merâ deliberatione, deque apostolicae potestatis plenitudine, universos fratres dicti Tertii Ordinis sancti Francisci regni Franciae, eorumque conventus, seu domos, quoscumque, dilecto filio ministro generali Ordinis S. Francisci de Observantiâ, ac commissario generali ultramontanae familiae praedicti Ordinis, nec non commissario generali nationali Franciae, quem praedictus minister generalis vel commissarius generalis pro tempore deputaverit, qui, ut accepimus, in ipsorum ministri et commissarii generalis absentia septem provincias dicti Ordinis Minorum de Observantiâ regni Franciae gubernare solet, auctoritate apostolicâ, tenore praesentium, perpetuo subiiciamus; ipsisque ministro ac commissario generalibus ultramontanae familiae, necnon commissario generali nationali Franciae respective, ut eorum singuli per se, vel alios sui Ordinis fratres ad hoc idoneos ab eis respective deputandos, domos et conventus, ac fratres Tertii Ordinis S. Francisci supradictos, tam in capite quam in membris, visitare, corrigere, reformare et castigare, necnon electionem ministri provincialis, ut infra faciendam, servatâ formâ decretorum Concilii Tridentini, facere et confirmare possint, facultatem concedimus et impertimur.

§ 2. Praeterea, cum modo praedicti Tertii Ordinis fratres ministrum provincialem non habeant, volumus et eâdem auctoritate statuimus et ordinamus, quod fratres praedicti Tertii Ordinis, seu eorum conventuum superiores et alii vocales, in unum congregentur, iussu dicti ministri generalis Ordinis sancti Francisci de Observantiâ, seu commissarii

Provincialis ab hisce fratribus eligendus.

1 Ex Regest. in Secret. Brev.

Bull. Rom. — Vol. XI.

1 Err. edit. Main. hab. provincialium (B. T.).

nationalis Franciae, et ex se ipsis unum ministrum provincialem per vota secreta eligant, qui, sic electus, ab eodem ministro generali vel commissario nationali Franciae, aut alio, qui eorum nomine huiusmodi electioni praefuerit, confirmari debeat, ac omnibus privilegiis, facultatibus et auctoritate super omnes dicti Tertii Ordinis conventus et fratres regni Franciae, quibus alii ministri provinciales aliarum provinciarum Tertii Ordinis sancti Francisci huiusmodi ubilibet existentium frui et gaudere possunt et poterunt quomodolibet in futurum, sine aliquâ differentiâ frui et gaudere possit et debeat, prout ei ad hoc nominatim facultatem concedimus et impertimur.

Prius tamen potendus visitator;

§ 3. Volumus etiam quod singulis biennii seu triennii iidem fratres vocales Tertii Ordinis praedicti Capitulum provinciale celebrent, ante cuius celebrationem tunc existens minister eorum provincialis teneatur a dicto generali ministro fratrum de Observantiâ, vel a commissario generali ultramontanae familiae, seu a commissario generali nationali Franciae eiusdem Ordinis de Observantiâ, visitatorem petere, qui eorum provinciam visitet, et electionem novi ministri provincialis, ut supra, faciat et confirmet.

Qui nisi post duos menses accesserit, capitulum provinciale cogatur.

§ 4. Verum, si huiusmodi visitator intra duos aut tres menses ad summum non accesserit, supradicti fratres Tertii Ordinis ad celebrationem capituli et electionem novi ministri provincialis absque interventu dicti visitatoris procedere valeant; de qua electione visitatorem postea accedentem, qui eam confirmare teneatur, certiore facere debeant. Sed si post factam huiusmodi electionem, et dictis superioribus notificatam, electio praedicta intra sex menses ab eis confirmata vel infirmata non fuerit, ipsa electio apostolicâ auctoritate censeatur confirmata eo ipso.

§ 5. Decernentes sic et non aliter perpetuo observari debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausulae.

§ 6. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac dicti Tertii ordinis S. Francisci, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis eidem Ordini, illiusque superioribus et personis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio contrarium.

Datum Tusculi sub annulo Piscatoris die II octobris MDCLIII, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 2 octobris 1603, pontif. an. XII.

CCCXXXI.

Confirmatio litterarum Sixti V super officio sanitatis civitatis Anconitanae.

Dilectis filiis antianis ac communitati et hominibus civitatis nostrae Anconitanae,

Clemens Papa VIII.

Dilecti filii, salutem et apostolicam benedictionem.

Sincerae fidei et devotionis affectus, quem erga nos et Apostolicam Sedem gerere comprobamini, nos inducit ut ea quae a predecessoribus nostris Romanis Pontificibus vobis concessa sunt, ut perpetuo firma et illibata persistent, apostolicae confirmationis robore muniamus.

Provenimus.

§ 1. Aliâs siquidem a felicis record. Sixto Papa V praedecessore nostro ema-

Refert Sixti V litteras.

narunt litterae vobis directae tenoris subsequentis, videlicet: *a tergo*, Dilectis filiis antianis ac communitati et hominibus civitatis nostrae Anconitanae: *intus vero*, Sixtus Papa V. Dilecti filii, salutem et apostolicam benedictionem. Fidei ac devotionis vestrae sinceritas, qua semper hanc Apostolicam Sedem coluistis, promeretur, ut ea quae legitime ad vos, vestramque communitatem spectant, et aliquando, temporum iniuriâ, praeter et contra libertates consuetudinesque vestras sublata fuerunt, vobis restitui, ac in iuribus et libertatibus vobis competentibus, et per dictam Sedem respective concessis, manuteneri ac defendi, necnon in illis reintegrari curemus. Sane, per dilectos filios comitem Joannem Baptistam quondam Hieronymi de Ferrettis utriusque iuris doctorem, ac egregios viros Franciscum Todinum et Iulium etiam de Ferrettis cives et oratores vestros ad nos dictamque Sedem destinatos, nobis exponi fecistis, quod ab immemorabili tempore officium sanitatis dictae nostrae civitatis per illius cives originarios, ac officiales suos (ad hoc per eos pro arbitrio eligi, deputari et amoveri consuetos) regi et gubernari, nec non administrari consueverat, et, pro eiusdem officii libero et commodiori exercitio, vos communitatemque vestram duo loca in arsenali portus dictae civitatis, duae *Navettae* nuncupatae¹, ubi naves collocare, mercesque extraneas de sanitate suspectas tempore debito expurgare, habere et possidere consueveratis, quae annis retroactis, dum pro subventionem eiusdem Sedis sentum unum pro centenario super datis mercium, et aliarum rerum dictae civitatis imponeretur, a vobis vestraque communitate huiusmodi de facto sublata fuerunt; supplicarique

nobis curastis, ut de opportuno remedio providere de benignitate apostolicâ dignaremur. Nos igitur in hac nostrâ ad summi apostolatus apicem assumptione perpendentes civitatibus nostris, potissimum maritimis, pro illarum civiumque suorum conservatione, circa sanitatis regimen praecipue providendum esse, idque commodius et salubrius, quam per illarummet cives, fieri non posse, et propterea, sublato iam per nos dicto subsidio unius scuti pro centenario, vos, vestramque communitatem amplioribus gratiis decorare, et quod suum est cuique tribuere, necnon quae de facto processerunt, ad pristinum statum restituere volentes, dictum sanitatis officium in eodem statum, in quo ante impositionem praedictam quomodolibet erat, plenarie reintegramus et reponimus, illiusque liberum exercitium per vos et ministros vestros praedictos, iuxta consuetum usum antiquum, faciendum, unâ cum omnibus et singulis honoribus, oneribus, emolumentis, etiam ad dictam impositionem haberi et possideri ac uti consuetis, et in specie dicta duo loca, seu duas *navettas*, pro eiusdem officii servitio et usu, vobis et communitati vestrae huiusmodi, pro dicti officii pro tempore praefectis, prout sunt et se habent, aut esse et se habere possunt et haecenus consueverunt, concedimus et assignamus; vosque et communitatem vestram huiusmodi in vestra antiquâ possessione reponimus, restituimus et plenarie reintegramus. Sicque et non aliter per quoscumque iudices et commissarios, etiam S. R. E. cardinales, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiti debere, ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter

¹ Sic edit. Main.; forsan legend. *duas* etc. B. P.

¹ Fortasse legendum *ante*, vel *usque ad* (B. P.)

vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus. Quocirca venerabilibus fratribus Anconitano et Asculano ac Maceratensi episcopis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes literas, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus fuerit, et pro parte vestra fuerint requisiti, seu unus eorum fuerit requisitus, solemniter publicantes, vobisque et deputatis vestris in praemissis omnibus et singulis efficaciae defensionis praesidio assistentes, vos auctoritate nostra eisdem praesentibus litteris, ac omnibus et singulis in eis contentis pacifici¹ frui et gaudere faciant, non permittentes vos aut deputatos vestros seu vestrum aliquem contra praesentium tenorem, etiam per gubernatorem pro tempore, ac omnes dictae civitatis officiales et ministros, quomodolibet indebite molestari, perturbari vel inquietari; contradictores quoslibet et rebelles, etiamsi episcopali vel maiori praefulgeant dignitate, per quascumque censuras et poenas compescendo², ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Non obstantibus praemissis ac quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quibusvis, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, legatis, vicelegatis, gubernatoribus, auditoribus, commissariis, et aliis quibusvis personis ac locis sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam motu proprio, quomodolibet concessis, approbatis, et innovatis. Quibus omnibus

et singulis, eorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque; aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxii iunii MDLXXXV, pontificatus nostri anno primo¹.

§ 2. Cum autem, sicut nobis nuper exponi fecistis, vos, pro maiori praeinsertarum litterarum validitate, cupiatis, illas apostolicae nostrae confirmationis robore communiri; nobis propterea humiliter supplicari fecistis ut in praemissis vobis indulgere de benignitate apostolica dignemur.

§ 3. Nos igitur vos specialibus favoribus et gratis prosequi volentes, et quemlibet vestrum a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore consentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, praeinsertas litteras, omniaque et singula in illis contenta, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo confirmamus et approbamus, illisque perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiciamus, easque perpetuo validas et efficaces existere et fore, ac suos plenarios et integros effectus sor-

Petita confirmatio.

Concessio de qua in rubrica.

¹ Legendum *pacifice*, ut infra et alibi (R. T.).
² Visa fuit addenda vox *compescendo* (R. T.).

¹ Praedicta Const. in *Bullario* sub pontificatu Sixti V non habebatur (R. T.).

CCCXXXII.

tiri et obtinere, ac ab omnibus et singulis, ad quos spectat et in futurum spectabit, inviolabiliter observari debere decernimus et declaramus.

Executores designati.

§ 4. Quocirca venerabilibus fratribus Anconitano, Asculano et Maceratensi episcopis per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel per alium, seu alios, praeinsertas ac praesentes literas, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte vestra fuerint requisiti, seu unus eorum fuerit requisitus, solemniter publicantes, vobisque et deputatis vestris in praemissis omnibus et singulis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra vos praemissorum et singulorum effectu pacifice frui et gaudere, non permittentes vos aut deputatos vestros, seu vestrum aliquem contra praesentium tenorem, etiam per gubernatorem pro tempore existentem, ac omnes dictae civitatis officiales et ministros, quomodolibet indebite molestari, perturbari vel inquietari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantibus derogatio.

§ 5. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac dictae civitatis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, nec non omnibus illis, quae dictus Sixtus praedecessor in suis litteris praedictis voluit non obstat, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die xxv octobris MDCH, pont. nostri anno xii.

Dat. die 25 octobr. 1603, an. pont. xii.

Confirmatio et declaratio capituli de affrancandis bonis precariatis monasterii sancti Silvestri Terrae Nonantulae, pro duce Mutinae¹.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis dignitati maxime convenit non solum pacta et conventiones inter ipsum et Sedem Apostolicam ex una, ac principes viros ex altera partibus inita servare, sed, cum opus est, concessionem et gratias, in ipsis conventionibus factas, nominatim confirmare et declarare, prout occasio postulat, et ipse aliis in Domino conspiciat expedire.

§ 1. Cum itaque inter alia capitula conventionum inter dilectum filium nostrum Petrum S. Nicolai in Carcere diaconum cardinalem Aldobrandinum nuncupatum, nostrum, secundum carnem, ex fratre germano nepotem, tunc supremum moderatorem exercitus ecclesiastici pro recuperatione civitatis et ducatus Ferrariensis comparati, ac etiam, prout nunc quoque existit, negotiorum S. R. E. ac totius Status ecclesiastici generalem superintendentem, nostro et apostolicae Sedis nomine ex una, ac bonae memoriae Lucretiam, Urbini ducissam, procuratorio nomine dilecti filii nobilis viri Caesaris Estensis Mutinae ac Regii ducis, ex alia partibus, super restitutione civitatis et ducatus Ferrariensis, nobis et eidem Sedi tunc facta, initarum, infrascriptum capitulum in initum et conventum fuerit, vide licet:

§ 2. *Che per li beni precariati della Badia di Nonantola Sua Santità si degni di concedere alla città di Modena, ed a quei di Nonantola una Bolla gra-*

Prooemium.

In tractatu inter cardinalem Aldobrandinum et Caesarem Estensem.

Conventum fuit ut expedirentur litterae apostolicae super bonis precariatis monasterii Nonantulani.

¹ Ex regist. in Secret. Brev.

ziosa, conforme alla Bonifaciana, o almeno conceda di poterli appropriare con liberarli dalla della Badia a cinque per cento del valore di essi, da stimarsi da periti;

Possidentibus bona dicti monasterii in emphytheusim conceditur facultas ea affrancandi soluto pretio, a peritis designando:

§ 3. Cumque nos, sequuta dictae civitatis Ferrariensis recuperatione, capitula omnia praedicta, de fratrum nostrorum consilio et assensu, perpetuo confirmaverimus et approbaverimus; nunc vero dictus Caesar dux cupiat super dicto capitulo speciales nostras literas expediri: nos praemissa, ut par est, observare, ipsumque Caesarem ducem opportunis favoribus et gratiis prosequi volentes, et a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac mera deliberatione nostris, deque apostolicae potestatis plenitudine, omnibus et singulis civibus et incolis Mutinensibus, et terrae Nonantulae, earumque comitatum et districtuum, qui possessiones, villas, praedia et quaevis alia bona stabilia in civitate Mutinae, aut terra Nonantulae, vel in earum comitatibus et districtibus, aut alibi ubicumque existentia sub nomine precarii seu precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo comprehensa, seu cadentia, et ut¹ alia sibi et eorum antecessoribus, universalibus vel singularibus, sub precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus sit², ut praefertur, a monasterio sancti Sylvestri de Nonantula, Ordinis

sancti Benedicti, nullius dioecesis, eiusque abbatibus vel commendatariis, aut aliis praesidentibus, administratoribus, seu reservatariis, necnon priore et conventu, coniunctim vel divisim, concessa habent et possident, seu deinceps habuerint et possiderint, ut¹ eadem bona, quaecumque ipsis precarii seu precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo possidentibus videbitur et placuerit, ante tamen finitum tempus huiusmodi concessionum, quaecumque praescriptione etiam contraria non obstante, a iure proprietatis et directi domini eiusdem monasterii illiusque mensae tam abbatialis, quam conventualis, solutis pro eis in numerata pecunia ad rationem scutorum quinque pro quolibet centenario valoris in proprietate eorundem honorum per peritum vel peritos communiter eligendos aestimandorum, liberare et affrancare, illaque sibi ipsis, necnon filiis ac haeredibus et successoribus suis quibuscumque in infinitum, appropriare et pleno iure acquirere, et super his quaecumque instrumenta necessaria et opportuna celebrare, libere et licite possint et valeant, apostolica auctoritate, tenore praesentium, perpetuo concedimus et indulgemus;

§ 4. Ac, in huiusmodi concessionis et indulti executionem, potestatem facimus singulis precarii seu precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo bona praedicta possidentibus, qui eadem bona pro tempore affrancare et liberare voluerint, dilectos filios abbatem vel commendatarium, aut administratorem, seu reservatarium, aut alium praesidentem nunc et pro tempore existentem praedicti monasterii, vel, si sua specia-

¹ Probabiliter legendum *ut et*, scilicet: *sicuti etiam alia...* (R. T.).

² Fortasse mendose impressum fuit *sit* pro *tit*, scilicet *titulo* (R. T.).

¹ Particulam *ut* interlineandam iudicavimus tanquam necessario requisitam a verbis sequentibus in fine § *concedimus et indulgemus* (R. T.).

Et superiores monasterii conveniendi pro eligendis peritis;

liter intersit, illius priorem et conventum, aut ibidem vicarium, aliumve agentem seu agentes, etiamsi dictus abbas seu commendatarius, administrator, reservatarius, aliusve praesidens, S. R. E. cardinalis fuerit, propterea adeundi, ac, ubi ad eorum notitiam etiam extrajudicialiter deduxerint, seu deduci fecerint, se bona, de quibus agitur, affrancare et liberare velle, de perito seu peritis eorundem honorum aestimatoribus conveniendi, ac in eventum discordiae, unum seu plures hinc inde pro qualibet parte circa hoc deputandos nominandi;

Et etiam eos in iudicio cogendi;

§ 5. Declarantes, abbatem seu commendatarium, aut administratorem, seu reservatarium, aut alium praesidentem, vel vicarium, aliumve agentem seu agentes praedictos, pro eorum et praedicti monasterii parte, ad similem, unius videlicet vel plurium peritorum nominationem et conventionem de illis, cum eisdem bona praedicta precarii seu precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo possidentibus, faciendam teneri, et efficaciter obligatos existere; immo etiam invitos ad hoc, omnibus iuris et facti remediis opportunis, cogi et compelli posse;

Et necessaria instrumenta conficiendi.

§ 6. Facta autem deinceps ab huiusmodi periti vel peritis aestimatione et illius relatione, pecuniae ex pretio affrancationis (ad eam quae dicta est rationem, videlicet quinque pro quolibet centenario) provenientes, seu solvendae in moneta Mutinensi, si bona praedicta in civitate Mutinensi vel terra Nonantulae aut in earum comitatibus et districtibus sita fuerint, alias in moneta Bononiensi, penes publicum campsores seu nummularium in civitate Bononiensi, communiter approbandum per singulos dicta bona precarii seu precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo possidentes, absque tamen cuius-

que eorum damno, respectu differentiae utriusque huiusmodi monetae, deponi debeant: volentes et eadem auctoritate etiam perpetuo statuente quod huiusmodi pecuniis, per praedictos bona praedicta precarii seu precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo possidentes, hoc pacto solutis, ac in deposito existentibus, statim atque ipsi fidem vel attestationem aut cedulam talis solutionis et depositi abbati, seu commendatario, aut administratori, seu reservatario, aut alteri praesidenti, vel, si sua specialiter intersit, priori, et conventui, aut vicario, seu agenti, vel agentibus praedictis exhibuerint, ad confectionem unius vel plurium instrumentorum publicorum, et super singulis affrancationibus pro tempore faciendis, utrinque procedi, ac in eisdem clausulae, obligationes, renunciationes et decreta necessaria et opportuna, ac alias solita et consueti, apponi et adhiberi possint, et etiam debeant; bonaque, de quorum liberatione et affrancatione agitur, eo ipso, realiter et de facto, penitus et omnino liberata et affrancata, ac singulis dicta bona precarii seu precariatus, vel emphytheusis, sive alterius similis contractus titulo possidentibus, necnon eorum filiis, haeredibus, et successoribus praedictis, appropriata, applicata et acquisita sint et esse censeantur, ac ad illos pleno iure spectent et pertineant. Si autem abbas vel commendatarius, aut administrator, seu reservatarius, aut alius praesidens, vel alii pro monasterio agentes praedicti, confectioni huiusmodi instrumentorum intervenire, ac eisdem consentire noluerint; tunc et eo casu singulae cedulae pecuniarum, per singulos dicta bona precarii vel precariatus vel emphytheusis sive alterius similis contractus titulo possidentes, solvendarum, et ut supra deponendarum, vim, formam, effectum et

auctoritatem talium instrumentorum obtineant, ipsasque liberationes et affrancationes sufficienter arguant, ac illas etiam absque aliâ attestazione et alterius probationis adminiculo, tam in iudicio quam extra illud, ac aliâs ubicumque, plene et concludenter probent in omnibus et per omnia, perinde ac si eadem instrumenta rite et recte utrinque confecta et stipulata forent.

Pecuniae ex huiusmodi affrancatione provenientes omnino a superioribus monasterii investiendae;

§ 7. Caeterum partes erunt nunc et pro tempore existentis abbatis, seu commendatarii, aut administratoris, seu reservatarii, aut alterius praesidentis dicti monasterii, ubi et quoties pecuniae, ex pretio huiusmodi affrancationum provenientes ac in deposito existentes, ad summam quingentorum scutorum, habitâ ratione ad valorem ac aestimationem dictae monetae Mutinensis seu Bononiensis, ut praefertur, ascenderint vel illam excesserint, procurare ut eadem pecuniae in emptionem aliquorum bonorum stabilium in illis partibus, vel tot locorum Montium non vacabilium, hic in Urbe pro dicto monasterio sancti Sylvestri de Nonantula, quanto citius convertantur et investiantur; prout eidem abbati, administratori, seu reservatario, aut alteri praesidenti dicti monasterii, ut dictas pecunias in emptionem dictorum bonorum stabilium, vel locorum Montium non vacabilium, ut praefertur, unico contextu convertant et investiant, et interim inde illas, sub poenâ privationis abbatiae, administrationis, seu reservationis, ac praesidentiae, ipso facto, absque aliâ declaratione, incurrendâ, non amoveant nisi ad hunc effectum, auctoritate apostolicâ, tenore praesentium, praecipimus et mandamus, et nihilominus ad illorum restitutionem de suo proprio teneantur et ad id cogi possint ac debeant; singuli vero, qui huiusmodi bona pro tempore affrancaverint, ad verificationem, quod pecuniae, per ipsos solutae

et in deposito relictæ seu dimissæ, in emptionem bonorum stabilium, aut locorum Montium pro dicto monasterio, seu alium illius usum aut utilitatem deinceps cesserint et conversæ fuerint, nullatenus teneantur; minusque ipsi eorumque filii haeredes et successores, ac ius vel causam ab eisdem habentes in infinitum, propterea, aut ex quovis alio praetextu, a quoquam desuper, ullo umquam tempore molestari, inquietari, aut aliâs quomodolibet impediri possint: sed totum onus conversionis et investiturae huiusmodi pecuniarum ad abbatem, vel commendatarium, aut administratorem, vel reservatarium, aut alium praesidentem praedictum solummodo pertineat; ita ut statim ubi eadem pecuniae depositatae fuerint, illarum periculum penes ipsum versetur, eiusque conscientia ex tunc circa hoc onerata pariter et gravata remaneat, et singuli, praedicta bona precarii seu precariatus vel emphyteusis sive alterius similis contractus titulo possidentes, ad nihil aliud teneantur neque obligati sint; quinimmo singulas affrancationes et liberationes huiusmodi bonorum, ex nunc prout ex tunc, postquam, ut praefertur, vigore et in executione praesentium factae fuerint, et e contra, dictâ auctoritate etiam perpetuo approbamus et confirmamus, ac perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robore communitus.

§ 8. Decernentes illas omnes et earum singulas perpetuo validas, firmas et efficaces existere et fore, ac suos plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab omnibus, ad quos spectat, et pro tempore spectabit firmiter observari debere in omnibus et per omnia, perinde ac si super singulis bonis huiusmodi cum expressione denominationum, situationum, confinium, qualitatum, quantitatum, verique et annui valoris eorumdem, necnon

Clausula.

etiam nominum et cognominum singulorum dicta bona precarii seu precariatus, vel emphyteusis sive alterius similis contractus titulo possidentium, aliorumque necessariorum, specialis licentia et particulare eisdem possidentibus indultum ad praemissa omnia et singula a nobis dictâque Sede concessum et obtentum fuisset.

Praesentium litterarum firmitas.

§ 9. Praesentes quoque litteras de subreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostrae aut quovis alio defectu notari, impugnari aut infringi, retractari, invalidari, aut in ius vel controversiam revocari, seu adversus illas quodcumque iuris vel facti, aut gratiae remedium impetrari nullatenus posse, quin etiam illas vim realis, validi et efficaci ac utrinque iuramento vallati contractus pactique, et solemnem conventionis, prout revera est, habere, et, ut tales, in considerationem, et favorabilem pro dictis emphyteusis executionem cadere.

Clausula subdâ, etc.

§ 10. Sicque, et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, quavis auctoritate fungentes, ac S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, dictaeque Sedis nuncios, necnon Palatii Apostolici causarum auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique et in quavis instantiâ iudicari et definiri debere, irritum quoque et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Exequutores designati.

§ 11. Quocirca venerabilibus fratribus Mutinensi et Regiensi episcopis, ac dilecto filio causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes litteras et in eis contenta quaecumque, ubi, quando et quoties opus fuerit, solemniter publicantes,

atque in praemissis efficaci defensionis praesidio assistentes, faciant, auctoritate nostrâ, praemissa omnia et singula suum plenarium effectum consequi et obtinere, ac per eos ad quos spectat, et spectabit quomodolibet in futurum, inviolabiliter ac inconcusse perpetuo observari: contradictores quoscumque per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstaculum derogatio.

§ 12. Non obstantibus fel. record. Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri de unâ, et in concilio generali editâ de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, ac Pauli II et aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum etiam praedecessorum nostrum de rebus Ecclesiae non alienandis, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon quibuscumque pactis et conditionibus, etiam iuramento vallatis, de quibus in investiturarum instrumentis, ac etiam monasterii et Ordinis praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, stabilimentis, usibus et naturis, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis eisdem monasterio et Ordini, eorumque superioribus et personis, necnon abbati, seu commendatario, aut administratori, vel reservatario, aut alio praesidenti, ac conventui praedictis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis, quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Reservatio non derogatio.

§ 13. Caeterum, quantum attinet ad bona ea civitatum Mutinae et terrae No-

At vero ipsi francatores securi maneant ab omni molestia.

nantulae illarumque comitatus et districtus existentia, salvis praemissis, declaramus, praesentes litteras in illis dumtaxat bonis, extra loca praedicta existentibus locum habere, et quoad illa tantummodo civibus, incolis et personis supradictis suffragari debere, quae nimirum per eos, tempore initorum capitulorum et conventionum inter Petrum cardinalem et Caesarem ducem praedictos, acquisita et possessa reperiebantur, aut etiam post capitulationem ipsam, se ab aliis civibus incolis et personis civitatis Mutinae terraeque Nonantulae eorumque comitatum et districtum cum effectu acquisita fuerint: quo vero ad illa bona, extra loca praedicta existentia, quae per dictos cives, incolas et personas post capitulationem praedictam ab exteris acquisita fuerunt, ipsas praesentes litteras effectum minime sortiri debere decernimus.

Datum Romae apud sanctum Petrum annulo Piscatoris, die xxx octobr. MDCIII, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 30 octobr. 1603, an. pont. XII.

CCCXXXIII.

Translatio oneris missarum ex piorum dispositionibus in monasteriis monialium sub regimine fratrum Minorum sancti Francisci de Observantia existentium celebrandarum ad loca eorundem fratrum.

Clemens Papa VIII,

ad perpetuam rei memoriam.

Ex debito pastoralis officii, cui disponente Domino, meritis licet imparibus, praesidemus, ad ea libenter intendimus, quae ad Regularium personarum statum et quietem, ac spiritualem consolationem pertinere dignoscimus.

Causae facien- § 1. Sane, sicut accepimus, cum in

totius Italiae, caeterisque cismontanis regionibus, et praesertim in Gallia cisalpina, plurima sanctimonialium monasteria (sub cura, regimine et correctione dilectorum filiorum fratrum Minorum sancti Francisci de Observantia nuncupatorum) reperiantur, quibus quamplurima missarum onera ex diversis piorum dispositionibus et legatis incumbunt, quae cum per fratres eiusdem Ordinis in ecclesiis monialium celebrari soleant, hinc fit ut non solum ecclesiae fratrum debito servitio destitutae saepius remaneant, sed fratres ipsi exinde per civitates cum saecularium scandalo vagandi, necnon cum eisdem sanctimonialibus magis frequenter, et crebrius quam deceat, conversandi occasionem sumant;

§ 2. Quibus omnibus, quantum cum Domino possumus, occurrere volentes, ex venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium Congregationis episcoporum et regularium voto, onera huiusmodi missarum ab ecclesiis singulis monialium in ecclesias fratrum eiusdem Ordinis, in locis eisdem respective existentibus, auctoritate apostolica, tenore praesentium, transferimus.

§ 3. Volumus tamen, ut remaneant ipsis monasteriis monialium omnes annuae perpetuae seu temporales praestationes, legata, redditus ac bona quaecumque, pro dictis oneribus data seu relicta, aut imposterum relinquenda, ita ut moniales non teneantur ullo umquam tempore solvere fratribus, nec ipsi fratres recipere possint pro celebratione missarum, nisi id quod dari solet pro regionis et cuiusque loci more et consuetudine pro eleemosyna unius vel plurium respective missarum.

§ 4. Volumusque etiam ut pro monialium servitio in monasteriis, in quibus numerum octuaginta excedunt, missae duae in diebus feriatis, tres vero in diebus

dae translationis.

Translatio de qua in rubrica.

Moniales tamen non tenentur solvere nisi eleemosynam manalem.

Numerus missarum in monialium ecclesiis diebus singulis celebrandarum.

dominicis et festivis; et in monasteriis, in quibus minor quinquaginta monialium numerus existat, missa una in diebus feriatis, duae vero dominicis et festivis, per fratres eiusdem Ordinis celebrari debeant; reliquas vero missas ex dispositionibus et legatis praedictis monialibus quomodolibet incumbentes, in ecclesiis fratrum in futurum, perpetuis futuris temporibus, assignata et tradita, ut supra, ipsis fratribus debita eleemosyna, per eosdem celebrari volumus, non obstantibus testatorum, legantium aut alias disponentium voluntatibus, quas ad hunc effectum specialiter commutamus.

Quibus de causis tantummodo licitum sit fratribus ad monasteria monialium accedere.

§ 5. Praecipientes nihilominus eisdem fratribus, sub privationis vocis activae et passivae perpetuaeque inhabilitatis poenam, ne ad monasteria monialium (praeterquam ad celebrandas missas praedictas, de superiorum licentia, et in diebus festivitatum monasteriorum huiusmodi, vel tempore receptionis et professionis novitiarum, sive obitus alicuius monialis pro funere et officio, ut moris est, peragendo) ullo modo et sub quovis praetextu vel colore accedere audeant, sive presumant: prohibentesque ministro generali et aliis eorum superioribus, ne huiusmodi licentias concedere possint, nisi ad effectum praedictum, et in caeteris firmo remanente decreto congregationis S. R. E. cardinalium super negociis regularium praepositae, quo prohibetur ne regulares accedant ad monasteria monialium sine speciali licentia eiusdem congregationis; et eisdem etiam superioribus mandantes ne, ad missas celebrandas et alia praedicta adimplenda, nisi fratres provecetae aetatis et probatae vitae mittant.

Moniales occasione huius translationis molestari nequeant ab Ordinariis.

§ 6. Decernentes monasteria monialium, praedicta occasione translationis huiusmodi missarum, per locorum Ordinarios, aut alios quoscumque, molestari vel perturbari nullatenus posse.

§ 7. Praesentesque litteras, et in eis contenta quaecumque, nullo umquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, seu quovis alio defectu notari posse; sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 8. Quocirca dilectis filiis curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, ac locorum Ordinariis per praesentes districte praecipimus et mandamus ut ipsi, vel alter eorum per se, vel alium, seu alios, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte dictorum fratrum vel alicuius eorum fuerint requisiti, praesentes litteras et in eis contenta quaecumque solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostram eosdem fratres praemissorum omnium et singulorum effectu pacifice frui et gaudere, non permittentes eos desuper a quoquam quavis auctoritate quomodolibet indebite molestari: contradictores quoscumque per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et determinationibus apostolicis, et quorumvis monasteriorum huiusmodi, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, eisdem monasteriis, et illorum Ordinibus in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus

Clansulae.

Erequisitos designati.

Obsequium

omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis et ad verbum insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die VIII novembris, millesimo sexcentesimo tertio, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 8 novembris 1603, pontif. an. XII.

CCCXXXIV.

Forma observanda a fratribus Minoribus Ordinis sancti Francisci strictioris Observantiae super receptione novitiorum.

Sanctissimus D. N. D. Clemens Papa Octavus supplicationi fratrum reformatorum Ordinis Minorum de Observantia sancti Francisci inclinatus, bonum propositum cuiusque ad ipsam reformatorem Religionem transire, in eaque Altissimo famulari cupientis, fovere volens;

§ 1. Custodi eiusdem Ordinis, cum unanimi duorum guardianorum et duorum discretorum cuiuscumque custodiae voto, plenam potestatem facit recipiendi et admittendi ad habitum sui instituti novitios quovis tempore, etiam extra capitulum. Non obstantibus decretis generalibus Sanctitatis suae eo de genere editis, et aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque:

§ 2. Ita tamen ut prius examinentur diligenter, per ipsos custodem, guardianos et discretos, recipiendorum et admittendorum qualitates, iuxta Ordinis regulam, decreta et constitutiones apostolicas;

§ 3. Et custos, sub poena privationis vocis activae et passivae, teneatur in pro-

ximo tunc futuro capitulo custodiali, vel eius loco, congregatione etiam custodiali singulis annis habenda, referre quot acceperit novitios, ac illorum qualitates, et in quibus monasteriis recepti commorentur, et approbationem et confirmationem receptionis et admissionis ante professionis emissionem obtinere, aliis supradicta omnia ex nunc prout ex tunc irrita esse voluit et huius decreti auctoritate declaravit.

Datum Romae die dominico XXIII novembris MDCIII.

Dat. die 23 novembris 1603, pontif. an. XII.

CCCXXXV.

Commissio Ordinariis locorum Indiarum Occidentalium eorumque in spiritualibus officialibus, ut tollant abusum parochorum, qui elemosynam duplo, aut aliqua parte maiorem, ab iis qui sepeliuntur in ecclesiis regularium exigunt, quam ab iis, qui in propriis ecclesiis saecularium sepeliuntur.

Clemens Papa VIII

Universis et singulis venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis et aliis locorum Ordinariis in partibus Indiarum Occidentalium existentibus, ac dilectis filiis eorum officialibus, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Perlatum est ad nos, non sine animi nostri molestia, in istis partibus Indiarum Occidentalium quemdam inolevisse abusum, ut parochi, seu rectores ecclesiarum parochialium, elemosynam duplo seu aliqua parte maiorem ab iis qui in ecclesiis fratrum Ordinis sancti Francisci de Observantia sepeliuntur,

1 Ex regist. in Secret. Brev.

quam ab iis qui in ipsis parochialibus ecclesiis, pro eorum iuribus exigere, seu extorquere consueverint, in eorum animarum perniciem et scandalum plurimorum.

Commissio.

§ 2. Nos igitur, qui pro nostra pastoralis cura et sollicitudine abusus quoscumque inter personas ecclesiasticas tolerare non debemus, praemissis, quantum in Domino possumus, occurrere cupientes, decreto etiam sancti Gregorii Papae (quo vetuit, ne pro ecclesiastica sepultura quidquam peti aut exigi possit, sed tantummodo a sponte dantibus elemosyna pro ecclesiae luminaribus recipi valeat) inhaerentes, ex voto etiam venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, super consultationibus et negociis Episcoporum et Regularium deputatorum; vobis et cuicumque vestrum per praesentes committimus et mandamus, ut omnino provideatis ne diutius huiusmodi abusus in vestris civitatibus et diocesis toleretur, ac auctoritate etiam nostra apostolica decernatis, ne parochi, pro sepultura christifidelium in ecclesiis quibuscumque regularium faciendam, quicquam petere vel exigere possint, sed a sponte dantibus eam tantum elemosynam recipere valeant, quae pro sepulturis, quae in propriis aut aliorum clericorum saecularium ecclesiis fiunt, recipi potest; contradictores quoscumque per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo;

§ 3. Non obstantibus praemissis, et quibusvis praetensis statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, caeterisque contrariis quibuscumque. Quia vero difficile foret praesentes litteras ad singula loca, ad quae opus esset, deferri, volumus et praesentium auctoritate decernimus, ut earum

transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eadem, in iudicio et extra, fides ubique habeatur, quae eisdem praesentibus haberetur, si essent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae aqud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XVII novembris millesimo sexcentesimo tertio, pontificatus nostri anno XII.

Dat. die 17 novembris 1603, pontif. an. XII.

CCCXXXVI.

In idem argumentum.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Expositum nobis nuper fuit, pro parte dilectorum filiorum Matthaei de Recalde vicecommissarii, necnon provincialium totius Ordinis fratrum S. Francisci de Observantia Indiarum Occidentalium, quod rectores parochialium ecclesiarum Indiarum iam pridem hunc abusum introduxerunt, videlicet, quod elemosynas duplo maiores ab iis qui in ecclesiis domorum eiusdem Ordinis S. Francisci de Observantia, quam qui in parochialibus huiusmodi sepeliuntur, exigere praesumpserunt, et, ut dicitur, in hoc Ordinariis suorum, qui partem elemosynarum huiusmodi percipiunt, consilio et assensu nitantur.

§ 1. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, plerique christifideles in dictarum domorum ecclesiis, ob difficultatem ius adeo onerosum persolvendi, sepelire se facere non possint, quo fit ut ecclesiae huiusmodi mortuorum sepulturis et consequenter elemosynis, in dies fieri consuetis, propemodum priventur.

Custodi cum voto duorum guardianorum et duorum discretorum licet novitios recipere.

Examinatis prius illorum qualitatibus.

Et de ipsis in futuro capitulo referre teneatur.

Fratres minores de Observantia abusum, de quo supra, referunt.

Demumque ubi inde priventur.

Derogatio contrarium.

Transumptis danda fides.

Tollitque pe-
lunt.

§ 2. Idcirco, pro parte eorumdem Mat-
thaei vicecommissarii et provincialium,
nobis humiliter supplicatum fuit, ut in
praemissis opportune providere de beni-
gnitate apostolicâ dignaremur.

Clemens
maiores elec-
mosynam recipi
prohibet sub
poena excom-
municationis.

§ 3. Nos igitur huiusmodi abusus omni-
no tollere, atque dicti Ordinis commodi-
tatibus et propagationi, quantum cum
Domino possumus, prospicere cupientes,
huiusmodi supplicationibus inclinati, ex
voto venerabilium fratrum nostrorum S.
R. E. cardinalium super consultationibus
et negociis Episcoporum et Regularium
deputatorum, omnibus et singulis paro-
chialium ecclesiarum universarum India-
rum Occidentalium rectoribus, nunc et
pro tempore existentibus, harum serie in-
terdicimus et prohibemus, ne, sub excom-
municationis maioris latae sententiae poe-
nâ, a qua non nisi a nobis seu Romano
Pontifice pro tempore existente, praeter-
quam in mortis articulo, absolvi possint,
ex nunc deinceps perpetuis futuris tem-
poribus maiorem eleemosynam ab iis, qui
in dictis domorum, quam qui in paro-
chialibus ecclesiis huiusmodi sepeliuntur,
quovis praetextu, aut occasione, etiam de
consilio, consensu, seu mandato suorum
Ordinariorum, exigere debeant seu prae-
sumant.

Derogat ob-
stantibus.

§ 4. Non obstantibus praemissis ac qui-
busvis constitutionibus et ordinationibus
apostolicis, ac ecclesiarum, domorum,
et Ordinis huiusmodi, etiam iuramento,
confirmatione apostolicâ, vel quavis fir-
mitate aliâ roboratis, statutis et consue-
tudinibus, privilegiis quoque, indultis et
litteris apostolicis eisdem ecclesiis, do-
mibus et Ordini, earumque rectoribus,
superioribus et fratribus, ac quibusvis
aliis personis in contrarium praemisso-
rum quomodolibet concessis, confirmatis
et approbatis. Quibus omnibus et sin-
gulis, eorum tenores praesentibus pro
expressis habentes, hac vice durat

specialiter et expresse derogamus, cae-
terisque contrariis quibuscumque.

§ 5. Volumus autem ut praesentium
transumptis, etiam impressis, manu no-
tarii publici subscriptis, et sigillo alicuius
personae in dignitate ecclesiasticâ con-
stitutae munitis, eadem prorsus fides ad-
hibeatur, quae ipsis praesentibus habe-
retur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Transumptis
credi iubet.

Datum Romae apud sanctum Petrum,
sub annulo Piscatoris, die xxviii ianuarii
millesimo sexcentesimo quarto, pontifi-
catus nostri anno xii.

Dat. die 28 ianuarii 1604, pontif. an. xii.

CCCXXXVII.

*Committitur nuncio Sabaudiae, ut prohi-
beat, ne in locis Pinerolii, et aliis cir-
cumvicinis, parentes imposterum filios
nutricibus haereticis educandos tra-
dant*¹.

Venerabili fratri Paulo episcopo Bovinensi
nostro et Apostolicae Sedis apud dilectum
filium nobilem virum Carolum Emanuelem
Sabaudiae ducem nuncio,

Clemens Papa VIII.

Venerabilis frater, salutem et Apostolicam
benedictionem.

§ 1. Perlatum est ad nos, non sine
animi nostri molestiâ, in oppido Pinerolii
et aliis locis convicinis a nonnullis pro-
prios filios infantulos, cum primum in
lucem editi et a baptismatis fonte levati
sunt, ad mulieres haereticas, in proximis
vallibus haeresis labe infectis habitantes,
lactandos mitti, indeque, ut plurimum
evenire, quod ipsi infantes apud dictas
haereticas nutrices educati, quorum ali-
qui usque ad aetatem septem vel octo an-
norum apud ipsas nutrices remanent, illa-

Catholici nu-
tricius haere-
ticis filios com-
mittent.

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

rum etiam haereticis moribus imbuantur,
et dubium esse ne simul cum lacte (quod
non solum in sanguinem, sed in naturam
pueri quodammodo convertitur) haeresis
quoque venenum ebibant.

Commissio de
qua in rubrica.

§ 2. Nos itaque, pro nostro pastorali
munere, huic malo, quantum cum Domino
possumus, occurrere volentes, fraterni-
tati tuae per praesentes committimus et
mandamus, ut sub excommunicationis et
aliis arbitrio tuo imponendis poenis, au-
toritate nostrâ apostolicâ, in praedictis
Pinerolii et convicinis, aliisque quibus-
cumque locis tuae legationis, prohibeas,
ne parentes imposterum filios nutricibus,
quae revera catholicae non sint et in ca-
tholicorum locis non habitent, alendos
tradant, ita ut eiusmodi abusus omnino
tollatur: qua in re omnem abs te dili-
gentiam adhiberi cupimus. In contra-
rium facientibus non obstantibus quibus-
cumque.

Datum Romae apud sanctum Petrum
sub annulo Piscatoris die xviii februa-
rii mdciv, pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die 18 februarii 1604, pontif. an. xiii.

CCCXXXVIII.

*Declaratio quod monachi Congregationis
Beatae Mariae Fuliensis sancti Ber-
nardi Cisterciensis Ordinis, qui ad a-
liam religionem transierint, ad eam-
dem iterum nequaquam absque Sedis
Apostolicae licentiâ recipiantur*¹.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Pro nostro pastorali munere ad ea li-
benter intendimus per quae religiosorum
quieti opportune consulitur.

¹ Institutionem huius congregationis vide in
Const. XLIV. Sixti V, Religiosos, tom. viii, pa-
gina 700.

§ 1. Sane, cum, sicut accepimus, non-
nulli ex monachis olim in congregatione
Fuliensi Ordinis sancti Bernardi professi,
qui ex illâ ad alias Religiones, etiam de
superiorum licentiâ, transierunt, iterum
in eandem congregationem Fuliensem re-
verti procurent, qui, si iterum reciperen-
tur (ex eo quod extra illam diversa re-
gularia instituta et diversam vivendi for-
mam servarunt, sed etiam ex eo quod
licentius, quam religiosos dictae congre-
gationis decet, vitam duxerunt) ipsius
congregationis quietem facile, sicuti in
aliis expertum est, perturbare possent;

Monachi Fu-
lienses, qui ad
alios Ordines
transierunt, ad
suam Congrega-
tionem reverte-
bantur.

§ 2. Nos huic malo, quantum cum Do-
mino possumus, occurrere volentes, motu
proprio et ex certâ nostrâ scientiâ, ac
merâ deliberatione, harum serie statui-
mus et ordinamus, eos religiosos in dictâ
congregatione hactenus, aut imposterum
professos, qui ex quacumque causâ, etiam
de superiorum licentiâ, ex eadem Con-
gregatione ad aliam quaecumque Reli-
gionem hactenus transiverunt, vel impos-
terum transiverint, in eandem congre-
gationem per quoscumque illius superiores,
aut etiam per capitulum generale, iterum
recipi et admitti nullatenus posse, nisi
expressam nostram et Apostolicae Sedis
specialemque facultatem ad eorum ma-
trem redeundi habuerint; irritumque de-
cernimus et inane quicquid secus super
his a quoquam, quavis auctoritate, scien-
ter vel ignoranter, contigerit attentari.

Huiusmodi
regressum fieri
vetat Pontifex
absque Sedis
Apostolicae li-
centiâ.

§ 3. Non obstantibus quibusvis consti-
tutionibus et ordinationibus apostolicis,
ac eiusdem congregationis, etiam iura-
mento, confirmatione apostolica, vel qua-
vis firmitate aliâ roboratis, statutis et con-
suetudinibus, privilegiis quoque, indultis
et litteris apostolicis in contrarium prae-
missorum quomodolibet concessis, confir-
matis et approbatis, caeterisque con-
trariis quibuscumque.

obstantibus
derogantur.

§ 4. Volumus autem ut praesentium

Transumptis
credi iubet.

transumptis, etiam impressis, manu generalis et sigillo eiusdem congregationis, aut alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem fides ubique habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur.

Datum Romae apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die xvii martii mdciv, pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die 17 martii 1604, pontif. anno xiii.

CCCXXXIX¹.

Congregationem sanctorum Vitoni et Hydulphi, Ordinis sancti Benedicti, erigit, ad instar Congregationis Cassinensis, eique eiusdem Congregationis Cassinensis privilegia communicat².

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Prooemium.

Quantum ex monasteriis pie institutis et recte administratis in Ecclesia Dei splendoris atque utilitatis oriatur perpendentes, id unum ex debito pastoralis officii praestare cupimus, ut vetus et regularis disciplina, ubi collapsa est, restauretur, et constantius, ubi conservata est, perseveret; ac regulares personae ad regulae, quam professae sunt, praescriptum vitam suam instituant et componant.

Episcopus Viridunensis reformationem in hanc Congregationem inducit.

§ 1. Cui rei alias, sicuti accepimus, cum venerabilis frater noster Henricus episcopus Verdunensis diligenter incumbere superioribus annis, divini Numinis providentia ac cura et diligentia dicti Henrici episcopi, in sancti Vitoni Viridunensis (quod unitum est mensae episco-

pali Viridunensi) et sancti Hydulphi loci mediani, monasterii Tullensis, seu nullius dioecesis (quod ipse Henricus episcopus, ex concessione et dispensatione apostolica, in commendam ad sui vitam obtinet), Ordinis sancti Benedicti monasteriis reformatio observantiae regularis, iuxta instituta et constitutiones Congregationis Montis Cassinensis, introducta fuit, ac monachi utriusque monasterii huiusmodi etiam sponte acceptaverunt, omnibusque huiusmodi institutis et constitutionibus hactenus sese exacte conformaverunt et in futurum conformare intendunt. Cum autem credibile non sit, huiusmodi reformationem fore diuturnam, nisi annuis visitationibus excolatur, quae tamen fieri non possunt, nisi inter illos aliqua Congregatio, in qua superiores deputentur, qui huiusmodi munera et alia ad observantiam et reformationem conservandam necessaria subeant, instituantur; pro parte Henrici episcopi ac dilectorum filiorum priorum et conventuum dictorum monasteriorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus Congregationem dictorum duorum monasteriorum erigere, instituere, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, pium ac numquam satis laudandum propositum Henrici episcopi ac priorum et conventuum praedictorum plurimum in Domino commendantes, ac eos et eorum quemlibet a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, ex sententia reformationi praefectorum, quibus hoc universum

Causae reformandi Congregationem ex duobus huiusmodi monasteriis.

negotium diligenter examinandum et nobis referendum commisimus, Congregationem perpetuam dictorum monasteriorum sancti Vitoni et sancti Hydulphi, ad instar Congregationis Cassinensis, seu sanctae Iustinae de Padua, apostolica auctoritate, tenore praesentium, erigimus et institui-mus; ita ut generale capitulum, et ab eo electi praesides vel visitatores, eandem habeant auctoritatem in dictae Congregationis monasteria praedicta ac regulares in eis commorantes, quam alii praesides ac visitatores in dicta Congregatione Montis Cassinensis, seu sanctae Iustinae de Padua, teneanturque suae Congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere, et ea observare quae in sacris canonibus et Concilio Tridentino sunt decreta.

Et facultatem concessio omnis praesidibus.

Communicatio indulgentiarum et privilegiorum, quibus fruuntur Congregatio Cassinensis.

§ 3. Necnon eidem Congregationi, per praesentes sic erectae et institutae, omnia et singula privilegia, gratias, indulgentias, immunitates, exemptiones, libertates, favores et indulta praedictae Congregationi Montis Cassinensis, seu sanctae Iustinae, illiusque singulis monasteriis per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et Sedem Apostolicam, aut alias quomodolibet concessa et in futurum concedenda, eisdem auctoritate et tenore, concedimus et impertimur; ac omnibus et singulis dictorum duorum monasteriorum personis, ac praesidentibus et visitoribus, ut illis uti, potiri et gaudere, necnon quaecumque alia monasteria illarum partium, quorum conventus et monachi regularis disciplinae observantiam seu reformationem acceptare, illamque subire voluerint, eidem Congregationi per praesentes erectae aggregare, illisque omnia et singula privilegia, gratias, indulgentias, immunitates, exemptiones, libertates, favores et indulta eis concessa et concedenda communicare libere et licite valeant, indulgemus.

§ 4. Et quamvis etiam, sicut accepimus, quodam statuto eiusdem Congregationis caveatur, et expresse prohibeatur, ne quis ad aliquem gradum superioritatis assumi possit, nisi completo septennio post sacerdotium in Congregatione susceptum, aut ad curam novitiorum, nisi completo novennio, neque illi, qui sacerdotes ad Congregationem venerint, nisi decimo sexto, et decimo octavo anno respective in Congregatione completo, et nemo in priorem aut abbatem promoveri possit, nisi quinquennio in decanatu aut prioratu respective laudabiliter vixerit; nihilominus, quia nulli vel saltem pauci adhuc sunt iuxta dictum statutum qualificati, et difficile est ut in futurum semper reperiantur, praesidenti futuro Congregationis, per praesentes erectae huiusmodi, ac successoribus suis, super huiusmodi statuto dispensandi, quoties necesse erit, facultatem tribuimus et potestatem.

§ 5. Sicque per quoscumque iudices et commissarios quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique iudicari et definiri debere, necnon irritum et inane decernimus quidquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 6. Quocirca dilectis filiis, causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori ac decano ecclesiae Viridunensis et praeposito ecclesiae collegiatae sancti Deodati Tullensis, seu nullius dioecesis, per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes litteras et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, solemniter publicantes, faciant, auctoritate nostra praemissa, omnia observari; contradictores quoslibet et rebelles et praemissis non obtemperantes per sententias,

Praesidi data facultas dispensandi a legibus, statutis cum his, qui ad officia eligendi sunt.

Clausulae ad huiusmodi constitutionis firmitatem.

Executores designati.

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

² Haec Constitutio refertur etiam a Margarino in *Bullario Cassinensi* tom. II, pag. 644.

censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Derogatio contrariorum.

§ 7. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII praedecessoris nostri de una, et Concilii generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore praesentium ad iudicium ultra tres dietas non trahatur, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon praedictis et aliis dicti Ordinis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, in genere vel in specie, quomodolibet concessis, approbatis et innovatis: quibus omnibus, etiam si de illis specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda foret, illorum tenores praesentibus pro expressis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub ann. Piscatoris, die VII aprilis MDCIV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 7 aprilis 1604, pontif. an. XIII.

CCCXL¹.

Terram Campli in civitatem, et ecclesiam parochialem beatae Mariae in cathedralem erigit, et perpetuo cum Hortensi unit².

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

² Legitur etiam in UGHELLI, *Italia Sacra*, edit. venet., tom. VI, fol. 778.

Clemens episcopus,
servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Pro excellenti praeeminentiâ Sedis Apostolicae, in qua post beatum Petrum apostolorum principem, quamquam imparibus meritis, pari tamen auctoritate constituti sumus, dignum, quin potius debitum arbitramur, in irriguo militantis Ecclesiae agro novas episcopales sedes ecclesiasque plantare, ut per huiusmodi novas plantationes populorum devotio augeatur, animarum salus semotis litium dispendiis subsequatur, et humilia loca dignioribus titulis decorentur, ac illarum habitatores et incolae honorati praesulis assistentiâ et regimine suffulti, votivis et prosperis successibus gratulentur, ipsarum quoque ecclesiarum statui, etiam per ministerium unionis accomodae¹, prout illarum utilitas² ac locorum et temporum qualitas exigit, efficaciter provideatur.

Utilitas erectionum ecclesiarum.

§ 1. Sane, cum aliis inter dilectos filios, universitatem et homines terrae Campli Aprutinae et Montis-Alti dioeceseon ex una, necnon communitatem et homines Aprutinenses ex alterâ partibus, plures diversaeque differentiae et controversiae vigerent, ac ex illis multa in dies scandala orirentur; ipsique universitas et homines Camplenses terram huiusmodi in tribus oppidis, videlicet Campli et Nucellae, ac Castri novi, consistentem, et unico generali vocabulo Camplum nuncupatam (quae, inter alias qualitates requisitas, etiam districtum et comitatum circiter viginti duarum villarum, ac totidem parochias habet, et in qua una sub invocatione beatae Mariae de Platea³ nuncupatae, et

Causae faciendae erectionis.

¹ Edit. Ughelli legit *accomode* (R. T.).

² Tam edit. Main. quam Ughelli habet *utilitatis*, sed fortasse legendum *utilitas* (R. T.).

³ Haec verba de Platea perperam omisit Main., at habentur apud Ughelli (R. T.).

tres aliae collegiatae, ac una parochia lis sancti Salvatoris, et duodecim sine curâ ecclesiae, necnon quinque tam virorum quam mulierum monasteria, et unum hospitale peregrinorum, pluresque laicorum confraternitates esse noscuntur), in civitatem, ipsam vero ecclesiam beatae Mariae (in qua duodecim canonicatus et sex praebendae, necnon sexdecim perpetuae capellaniae, seu perpetua simplicia beneficia ecclesiastica, cum sacrario omnibus ad divini cultus usum necessariis referto, instituta reperiuntur) in cathedralem ecclesiam erigi summo opere desiderarent, et desuper Romano Pontifici tunc existenti humiliter supplicassent, communitas vero et homines Aprutinenses praedicti, ac etiam dilecti filii capitulum et clerus, necnon tunc episcopus Aprutinensis contradicerent; ac propterea negotium erectionis huiusmodi per tunc existentem Romanum pontificem ad congregationem sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium super rebus consistorialibus deputatorum remissum, ibidemque pluries spatio quatuordecim annorum tractatum et diligenter discussum, ac tandem per eosdem cardinales nobis relatum fuisset, eorundem universitatis et hominum Camplensium votis annuendum fore:

Novae dioecesis Camplensis extensio.

§ 2. Nos, habitâ super his cum praedictis et aliis eiusdem sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus venerabilibus fratribus nostris maturâ deliberatione, de illorum consilio et assensu, ac Apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, eam dictae terrae partem, quae Campli et Castri novi oppida continet, necnon villas Campaguelani, Morcii, Ficherii, Floriani, Molviani, Galliani, Paterni, Fesinani¹, Campigliae, Massariorum, Garrani, Collicelli, Roiani, Venalii, Garruffi, Guzzani² et Biffari ab Aprutinensi,

¹ Ughelli habet. *Cesinani* (R. T.).

² Id. legit Guazzani (R. T.).

etiam si venerabilis fratris nostri moderni episcopi Aprutinensis, cuius indemnitati aliunde provisum fuit, ad hoc non accedat assensus; alteram vero eiusdem terrae partem, in qua dictum oppidum Nucellae consistit, ac villas seu loca Battagliae, Palanae, Ancherani, Camerae, Ripaecandoni, Paduli, Castiglioni et Pennae, Floriani, cum illarum districtibus, territoriis, clericis, personis, ecclesiis, monasteriis, prioratibus, piis locis et beneficiis ecclesiasticis cum curâ, et sine curâ saecularibus, ac quorumvis Ordinum et militiarum regularibus, a¹ Montis Alti episcopatus et dioecesis², in quibus illa respective consistebant, venerabilis fratris nostri moderni episcopi Montis Alti expresse ad hoc accedente consensu, perpetuo dismembramus et separamus; illaque, sic dismembrata et separata, ab omni et quacumque iurisdictione, superioritate, correctione, visitatione et potestate nunc et pro tempore existentium episcoporum, ac dilectorum filiorum capitulorum Aprutinensis et Montis Alti, eorumque vicariorum, ac quorumcumque aliorum Ordinariorum, etiam inferiorum, necnon solutione quorumcumque iurium seu decimarum et quarteriarum episcopis et capitulis praedictis, ac illorum singulis, ratione iurisdictionis et superioritatis praedictarum, respective debitorum³, ac per ipsos et eorum quemlibet percipi solitorum, penitus etiam perpetuo eximimus et totaliter liberamus; ipsamque terram Campli in civitatem Camplensem nuncupandam, et ecclesiam beatae Mariae hu-

Erectio terrae in civitatem et collegiatam ecclesiae in cathedralem.

¹ Tam Main. quam Ughelli legunt ac, sed erronee, ut patet (R. T.).

² Nempe ab episcopatu et dioecesi Montis Alti, et ab episcopatu et dioecesi Aprutinensi praedictis (R. T.).

³ Ughelli habet *debitarum*, nempe *decimarum*, sed inepte, nam paulo post scribit *solitorum*, nempe *iurium* (R. T.).

iusmodi in cathedralem ecclesiam cum dignitate, sede, mensâ et aliis insignibus episcopalibus, necnon omnibus et singulis privilegiis, honoribus et iuribus debitis et consuetis pro uno episcopo Camplensi nuncupando, qui in eadem ecclesiâ Camplensi resideat, et iurisdictionem episcopalem, omniaque et singula alia, quae ordinis, iurisdictionis et cuiuscumque alterius muneris episcopalis sunt, habeat et exercent (sine praeiudicio praetensionum et iurium abbatiae saecularis et collegiatae ecclesiae sanctorum Mariani et Iacobi de Camplo, sed illis semper salvis), similiter perpetuo erigimus et instituimus.

Assignatio cleri et populi.

§ 3. Ac ipsi ecclesiae, sic in cathedralem erectae, terram Campli praefatam in civitatem, ut praefertur, erectam, pro civitate; illiusque incolas et habitatores, pro civibus; et villas, territoria, districtum et comitatum huiusmodi, pro dioecesi; necnon ecclesiasticos, pro clero; et saeculares personas in civitate et dioecesi Camplensi huiusmodi degentes, pro populo pariter perpetuo concedimus et assignamus.

Dos episcopo constituta.

§ 4. Necnon praedictae mensae episcopali Camplensi pro eius dote quadringentos ducatos monetae metropolitanae, per eosdem communitatem et homines Camplenses super eorum bonis stabilibus publico perpetuae donationis instrumento assignatos, ultra domum satis amplam et commodam similiter ab eis pro futuri episcopi Camplensis habitatione perpetuo donatam, ac alios fructus, redditus et proventus illi debitos, itidem perpetuo applicamus et appropriamus.

Privilegorum concessio.

§ 5. Insuper ecclesiam, sic in cathedralem erectam, ac pro tempore existentem episcopum dictae Apostolicae Sedi immediate, civitatem vero et dioecesim Camplensem, earumque clerum et populum huiusmodi eidem episcopo Camplensi pro tempore existenti mediate subiicimus

Nec non capitulo, clero, civitati et dioecesi Camplensi, illarumque civibus, incolis et habitatoribus, ut omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, gratiis, favoribus et indultis (quibus alii episcopi et aliarum cathedralium ecclesiarum capitula, aliaeque civitates et dioeceses, ac earum clerus, incolae et habitatores, in genere vel in specie, ac alias quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, frui, potiri et gaudere possunt et poterunt quomodolibet in futurum) uti, frui, potiri et gaudere libere et licite valeant, similiter perpetuo indulgemus.

§ 6. Insuper attendentes, fructus, redditus et proventus mensae episcopalis Camplensis huiusmodi tenuiores esse, quam ut pro tempore existens episcopus Camplensis iuxta pontificalis dignitatis exigentiam sustentari valeat; ac Hortensem¹, cui venerabilis frater noster Alexander episcopus Hortensis praeesse dignoscitur, et praefatam Camplensem ecclesiam, per unum episcopum commode regi et gubernari posse; his et certis² causis adducti, Camplensem, a primaevâ illius erectione huiusmodi apud dictam Sedem vacantem, de cuius provisione nullus praeter nos hac vice (pro eo quod nos dudum provisiones ecclesiarum omnium, apud Sedem eandem tunc vacantium et in antea vacaturarum, dispositioni et ordinationi nostrae reservavimus, ac decrevimus ex tunc irritum et inane quidquid secus super his per quoscumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari) se intrmittere potuerit sive possit, reservatione et decreto obsistentibus supra dictis; et Hortensem ecclesiam huiusmodi, cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, invicem, ita ut ambae ecclesiae huiusmodi

¹ Ughelli hic et infra semper legit *Hortonensem* (R. T.).

² Id. addit *aliis* (R. T.).

Unio Camplensis cum Hortensi ecclesia.

deinceps perpetuis futuris temporibus per unum episcopum Camplensem et Hortensem nuncupandum regantur, pariter perpetuo unimus, annectimus et incorporamus.

Cura Camplensis Ecclesiae episcopo Hortensi commissa.

§ 7. Et nihilominus eidem ecclesiae Camplensi de personâ dicti Alexandri episcopi dictâ auctoritate providemus, ipsumque illi in episcopum praeficimus et pastorem¹, curam et administrationem eiusdem ecclesiae Camplensis sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, ita quod per hoc dictae ecclesiae Hortensi praesse non desinat, sed illius ac eiusdem ecclesiae Camplensis verus episcopus et praesul existat.

Derogatio contrarium.

§ 8. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac ecclesiarum praedictarum, iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, quibusvis personis quomodolibet concessis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, eorum ac dicti instrumenti tenores, ac si de verbo ad verbum exprimerentur et insererentur, necnon terrae, oppidorum, villarum, locorum, territoriorum, districtuum, comitatus et aliorum praemissorum veteriores qualitates, confines, denominationes, nuncupationes et vocabula, aliaeque in praemissis, et circa ea quomodolibet necessaria et opportuna, praesentibus pro plene et sufficienter insertis et expressis habentes, illis aliâs in suo robore per-

¹ Sic. leg. Ughelli; perperam vero edit. Main. habet *pastoralem*, nam hac lectione positâ, vel coniunctio *et* redundat, vel poste alegendum foret *committimus pro committendo* (R. T.).

mansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque; firmâ¹ spe fiduciaque conceptis, quod, gratiâ Domini praefato Alexandro episcopo assistente propitiâ, dicta ecclesia Camplensis sub suo felici regimine regetur utiliter, et prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus et temporalibus suscipiet incrementa.

§ 9. Volumus autem quod, propter unionem et annexionem et incorporationem, praedictae ecclesiae Hortensis et Camplensis huiusmodi in spiritualibus et temporalibus detrimenta non sustineant, sed earum congrue supportentur onera consuetâ;

§ 10. Quodque, in eventum dissolutionis dictae unionis, communitas et homines Camplenses praefati teneantur augere dotem dictae episcopalis mensae Camplensis usque ad annum valorem mille scutorum, iuxta dispositionem decretorum Concilii Tridentini; aliâs terra Camplensis ac villae, territoria, districtus et comitatus huiusmodi, ut praefertur dismembrata, ad pristinum eum, in quo ante erectionem et dismembrationem huiusmodi erant, statum revertantur.

§ 11. Quocirca eidem Alexandro episcopo per apostolica scripta mandamus, quatenus onus curae et administrationis dictae ecclesiae Camplensis sic exercere studeat sollicite, fideliter et prudenter, quod exinde sperati fructus proveniant, et suae bonae famae odor ex suis laudabilibus actibus latius diffundatur², ac dicta ecclesia Camplensis gubernatori provide, et fructuoso administratori gaudeat se commissam, ipseque Alexander episcopus, praeter aeternae retributionis prae-

Utriusque ecclesiae onera sustinenda.

Si dissolutio fiat, Camplensis ecclesiae dos augenda.

Exhortatio ad episcopum ut suo muneri satisfaciat.

¹ Edit. Main. habet. firmâque, sed aptius Ughelli legit *firmâ* (R. T.).

² Tum edit. Main. tum Ughelli leg. *diffundantur*; erronee, ut patet (R. T.).

mium, nostram ac dictae Sedis Apostolicae benedictionem et gratiam, exinde uberius consequi mereatur.

Clausulae poe-
nales.

§ 12. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae dismembrationis, separationis, exemptionis, liberationis, erectionis, institutionis, applicationis, appropriationis, subiectionis, indulti, unionis, annexionis, incorporationis, provisionis, praefectionis, derogationis, voluntatis et mandati, infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, se noverit incursum.

Datum Romae apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae MDCIV, idibus maii, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 13 maii 1604, pontif. ann. XIII.

CCCXLI.

Iniuncti Philippi III Hispaniarum regi lege restituendi bona ab ecclesiis a Philippo II alienata ex concessione a Gregorio XIII obreptitè obtenti, eiusdem Philippi II anima a censuris absolvitur¹.

Clemens Papa VIII,

ad perpetuam rei memoriam.

Gregorius XIII Philippo II regi pro classe contra christianae fidei hostes comparanda concessit ut nonnulla oppida, arces, etc. ad ecclesias, monasteria pertinentia, in propria usus converteret.

§ 1. Cum alias felicitatis recordationis Gregorius Papa XIII, praedecessor noster, accepisset, clarae memoriae Philippum Hispaniarum regem catholicum immensos et fere intolerabiles sumptus pro christiana reipublicae fideique defensione continuo facere, et ingentem ac validam classem quotannis contra Turcas instruere, magnosque in Belgio exercitus adversus haereticos alere, atque hisce tot

tamque gravibus expensis proprium aerarium non sufficere, ideoque maioribus ei subsidiis opus esse; idem Gregorius praedecessor, considerans huiusmodi sumptuum atque expensarum causas ad conservationem quoque regnorum dicti Philippi regis pertinere, et non modo laicis, verum etiam clericis universis eidem regi subditis communes esse, licet iam ob praedictas et alias causas clero regnorum Hispaniarum per Sedem Apostolicam nonnulla subsidia, videlicet quadrigentorum et viginti millium ducatorum et solutionis primae decimae, imposita, et eidem Philippo regi, ut dictas expensas facilius ferre possit, assignata essent; ipseque Philippus rex a personis saecularibus dictorum regnorum diversa adiumenta quaereret, ut quadraginta suae ordinariae, et sexaginta ecclesiasticae classis triremes, sicut ex propria obligatione, in foedere tunc contra Turcas inito facta, tenebatur, commodius instrueret: tamen, advertens admodum convenire ut personae ecclesiasticae Hispaniarum, ultra subsidia supradicta, adhuc partem aliquam bonorum ecclesiasticorum iurisdictionalium (quo minori fieri posset ecclesiarum dispendio) eidem Philippo regi in eius subventionem conferrent, exemplo recolendae memoriae Clementis VII et Pauli III, ac Iulii etiam III, Romanorum Pontificum, suorum et nostrorum praedecessorum, qui alienandi bona iurisdictionalia militiarum, et personarum regularium in dictis regnis existentium, ad summas tunc expressas, indytae memoriae Carolo V Romanorum imperatori, eiusdem Philippi regis genitori, per diversas eorum litteras facultatem concesserant, adductus; motu eius proprio, eidem Philippo regi ut per se, vel alium seu alios ad id per eum toties quoties et quodcumque sibi videretur deputandum seu deputandos, tot oppida, arces, fortalitia, villas, terras et loca,

quot valorem annum quadraginta millium ducatorum auri largorum, secundum communem aestimationem, non excederent, ad quascumque cathedrales, etiam metropolitanas ac primatiales, collegiatas, necnon parochiales ecclesias ac monasteria, tam virorum quam mulierum, prioratusque, praeposuras, capitula, conventus, dignitates etiam conventuales, ac maiores et principales administrationes et officia, caeteraque beneficia ecclesiastica et loca, cum cura et sine cura, saecularia et sancti Benedicti, sancti Augustini, Cluniacensis, Cisterciensis, Praemonstratensis, sancti Hieronimi, ac quorumcumque aliorum Ordinum regularia, eorumque conventuales mensas in temporalibus pleno iure, quocumque titulo, causa seu occasione, et quovis modo spectantia et pertinentia, in dictis Hispaniarum regnis consistentia, cum suis vassallis, et tam civilibus quam criminalibus iurisdictionibus, nec non mero et mixto imperio, fructibusque, redditibus et proventibus, obventionibus et emolumentis quibuscumque, omnibusque aliis iuribus et pertinentiis in praedictis, et circa ea, et illorum occasione quomodolibet competentibus, spectantibus ac pertinentibus, ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositis, capitulis, conventibus, dignitatibus, officiis, mensis, ordinibus et locis, (postquam equivalentem recompensam annuorum fructuum, reddituum et proventuum eorumdem oppidorum, arcium, fortalitorum, villarum, terrarum et locorum, ex communi aestimatione quinque annorum ex tunc proxime praeteritorum computando, in tot bonis immobilibus, et aliis rebus seu redditibus suis, tutis et securis, super quo ipsius Philippi regis conscientiam oneravit, realiter et cum effectu assignavisset) perpetuo, sine consensu praesulum, abbatum, abbatissarum, priorum, praepositorum, rectorum, con-

ventuum, capitulorum et aliarum personarum ea obtinentium, dismembrandi et separandi, ipsaque oppida, arces, fortalitia, villas et loca cum illorum omnium vassallis, iurisdictionibus, mero et mixto imperio, fructibus, redditibus, proventibus, obventionibus, emolumentis ac iuribus, et pertinentiis praedictis, sibi appropriandi, applicandi et incorporandi, ac eorum fructus, redditus, proventus et emolumenta, pariter sine consensu praedictorum praesulum, abbatum, abbatissarum, priorum, praepositorum, rectorum, conventuum, capitulorum et aliarum personarum ea obtinentium, etiam perpetuo, per se, vel alium, seu alios, ab eo pro tempore deputatum seu deputatos, percipiendi, exigendi et levandi, ac in suos usus et utilitatem convertendi, plenam et liberam licentiam, ac omnimodam facultatem et potestatem, apostolicam auctoritate concessit et elargitus fuit:

§ 2. Ac ex tunc, prout ex eo tempore postquam idem Philippus rex equivalentem recompensam huiusmodi eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositis, capitulis, conventibus, dignitatibus, officiis, mensis, ordinibus et locis, ut praefertur, assignavisset, et e contra, oppida, arces, fortalitia, villas, terras et loca praedicta, cum vassallis, iurisdictionibus, meroque et mixto imperio, ac fructibus, redditibus, proventibus, obventionibus, emolumentis, ac iuribus et pertinentiis suis, auctoritate et tenore praedictis, perpetuo dismembravit, et separavit, ac eidem Philippo regi, ita quod de illis omnibus, tamquam de suis propriis bonis, libere et licite disponere, et facere, ac illis uti, necnon oppida, arces, fortalitia, villas, terras et loca praedicta, cum illorum vassallis, iurisdictionibus, mero et mixto imperio, ac fructibus, redditibus, proventibus, obventionibus, emolumentis ac iuribus et pertinentiis, in quoscumque,

Hanc ea ven-
dita etiam pos-
set.

Data tamen
prius compensa-
tione.

1. Ex Regest. in Secret. Brev.

quos ipse Philippus rex voluisset, quocumque titulo, etiam perpetuae alienationis, venditionis et concessionis, pro pretio seu pretiis reperibili aut reperibilibus, et aliis sibi benevisis, in praedictum effectum et ad communem ipsius christianae religionis salutem convertendis, transferre, alienare, concedere et assignare, ac pretium seu pretia inde proveniens et provenientia recipere, et in usum praedictum convertere (ita tamen quod bona ecclesiastica monasteriorum, prioratum, praepositarum, dignitatum et aliorum supradictorum, quae tempore separationis et alienationis, vigore dictae facultatis faciendae, essent vacantes, aut pastore carerent, nullatenus separarentur neque alienarentur, donec suos pastores, abbates et rectores habuissent) libere et licite valeret, dicta auctoritate perpetuo applicavit, appropriavit et incorporavit, ac dismembrata, appropriata, applicata et incorporata esse voluit, decrevit et declaravit;

§ 3. Et pro potiori cautela, alienationes, venditiones, translationes, concessionis et assignationes, omniaque et singula alia supradicta, per Philippum regem, et ab eo deputandum seu deputandos praedictos, vigore dictae facultatis, de oppidis, arcibus, fortalitiis, villis, terris et locis, ac aliis praemissis faciendas, ex tunc pariter, prout ex eo tempore postquam facta forent, et e contra, eadem auctoritate approbavit et confirmavit, ac approbata et confirmata esse voluit; supplens omnes et singulos praemissos tam iuris quam facti, et quarumcumque solemnitatum, in alienationibus bonorum ecclesiasticorum observari debitarum, defectus, si qui forsitan intervenissent in eisdem; ac decernens dismembrationem, separationem, appropriationem, applicationem, incorporationem, necnon alienationes, venditiones, translationes, concessionis et assignatio-

nes, ac omnia et singula alia, quae in vim dictae facultatis, ut praefertur, fieri contigisset, perpetua roboris firmitate subsistere, suosque plenarios effectus sortiri, ac per episcopos, archiepiscopos, primates, abbates, priores, abbatissas, priorissas, praepositos, capitula, conventus et alios quoscumque supradictos, caeterosque alios, ad quos ea quovis modo pertinerent et pertinere possent, perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari debere, perinde ac si ab eodem Gregorio praedecessore, et Apostolica Sede, pro eiusdem Sedis urgentissimis necessitatibus, cum solemnitatibus a iure requisitis et aliis necessariis, dismembrata, separata, appropriata, applicata, incorporata, alienata, vendita et translata fuissent; necnon tam illa, quam eiusdem Gregorii praedecessoris litteras desuper expeditas, ex quavis causa, de nullitatis, aut subreptionis et obreptionis vitio, seu intentionis ipsius Gregorii praedecessoris defectu, notari vel impugnari, ac episcopos, archiepiscopos, primates, abbates, priores, praepositos, capitula, conventus et alios praedictos a praemissis et aliis eorum vigore faciendis, quovis etiam enormissimae laesionis praetextu, aut ex quacumque alia, etiam iustissima causa, quomolibet appellare seu reclamare, ac illis aliqua privilegia, etiam per dictam Sedem, sub quacumque forma et verborum expressione concessa seu concedenda, ad hoc ut dismembrationem, separationem, applicationem, appropriationem, incorporationem, alienationes, venditiones, translationes, concessionis et assignationes huiusmodi, aliaque per ipsum Philippum regem et ab eo deputandum seu deputandos pro tempore facta, ex quavis causa seu occasione, etiam enormissimae laesionis huiusmodi, aut non servatarum solemnitatum a iure requisitarum, annullare, invalidare et retractare seu impu-

Dictaque faciendas appropriationes et venditiones tamquam factas approbavit.

gnare valerent, suffragari non posse; ac alias, prout in eiusdem Gregorii praedecessoris litteris desuper in forma Brevis sub datum die VI aprilis MDLXXIV pontificatus sui, anno II expeditis, latius continetur¹.

Philippus rex nonnulla ex his alienavit et vendidit tertiis personis, acceptis aliis stabilibus, vel pretio, nonnulla sibi appropriavit vel subiecit, nonnulla etiam ipsis reliquit ecclesiis accepto aequivalenti pretio.

§ 4. Quarum litterarum vigore, sicut accepimus, dictus Philippus rex nonnulla ex castris, fortalitiis, villis, terris et locis iurisdictionalibus huiusmodi, ad quasdam cathedrales, etiam metropolitanas ac primatiales, collegiatis, et parochiales ecclesias, ac ad monasteria tam virorum quam mulierum, prioratus, praepositorum, capitula, conventus, dignitates etiam conventuales, ac maiores et principales administrationes et officia, caeteraque beneficia ecclesiastica, in eisdem regnis Hispaniarum consistentia, respective spectantibus, cum suis iurisdictionibus, et cum mero et mixto imperio, fructibusque et redditibus, proventibus, obventionibus, emolumentis, iuribus et pertinentiis quibuscumque, ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositorum, capitulis, conventibus, dignitatibus, officiis ac beneficiis, eorumque mensis, ordinibus et locis respective (assignata prius cuilibet eorum pro ratione reddituum annuorum, ex castris, fortalitiis, villis, terris et locis, ad illa respective spectantibus, iuxta aestimationem praedictam percipi solitorum, aequivalenti et tutissima in eisdem diocesis consistenti aliorum reddituum annuorum recompensa) dismembravit; ac ex illis quaedam, nimirum titulo permutationis, in tertias personas transtulit, pro quibus, seu quorum loco, alia bona stabilia (prout a duce Medinae-Coeli, in permutationem oppidorum Utrellae et Almanez, quasdam salinas, quas regiae coronae incorporavit) recepit; quaedam vero

aliis similiter tertiis personis, pretio convento, in perpetuum vendidit et alienavit (horum autem sic, ut praefertur, venditorum et alienatorum redditus annui ad summam novem millium et quingentorum circiter ducatorum, ut accepimus, ascendunt); quaedam alia coronae suae regali simpliciter incorporavit; quaedam vero (a quorum universitatibus certas pecuniarum summas recepit, nonnullis eisdem concessis privilegiis) eidem coronae suae immediate subiecit; reliqua, quorum universitates ne in alios transferrentur certam pecuniarum quantitatem Philippo regi persolverunt, seu praedia vel alia bona stabilia loco pecuniarum eidem regi assignarunt, sub eisdem ecclesiis seu monasteriis, vel prioratibus, aut aliis beneficiis ecclesiasticis, ad quae pertinebant, dimisit; prout in diversis instrumentis et documentis, ac aliis scripturis publicis, regisque diplomatibus, super praemissis confectis et expeditis, plenius dicitur contineri.

§ 5. Cum autem, sicut etiam accepimus, postea idem Philippus rex, considerans forsitan, ex eo quod Gregorio praedecessori expositum non fuerat, pridem recolendae memoriae Pium Papam V, etiam praedecessorem nostrum, ipsimet Philippo regi facultatem concessisse alienandi similia bona iurisdictionalia, ad ecclesias, monasteria, et beneficia ecclesiastica regnorum Hispaniarum, de consensu tamen praesulum, et aliorum monasteria et beneficia huiusmodi obtinentium, et assignata eisdem ecclesiis, monasteriis et beneficiis, ad quae ipsa bona iurisdictionalia pertinerent, duplici recompensa illorum annui valoris; et etiam ex eo quod etiam eidem Gregorio praedecessori forsitan praesuppositum fuerat, redditus bonorum iurisdictionalium, ad ecclesias, monasteria et beneficia praedicta pertinentes, valorem annuum quadraginta millium

Postea vero scriptis duobus testamentis decrevit, eoque ecclesiae sua bona restituit.

¹ Litterae praedictae non habentur in Bull. (n. 1.).

scutorum praedictorum longe excedere, cum tamen, ut postea compertum fuerat, ad illorum valorem vix ascenderent, his de causis facultatem, sibi ad hoc a praedicto Gregorio praedecessore concessam, subreptionis vitio subiacere; et tum ex praedictis causis, tum etiam ex eo quod ipse Philippus rex formam dictae facultatis non servasset, et pecunias, ex venditionibus et alienationibus praedictis receptas, in usus expressos non convertisset, conscientiae stimulis agitatus, in eius ultimo testamento, seu codicillis, duas clausulas apposuerit, per quas disposuit ut aliqua ratio seu forma iniretur restituendi ecclesiis, monasteriis et aliis huiusmodi beneficiis ecclesiasticis dictorum regnorum, oppida, castra, fortalitia, villas, terras et loca supradicta ab eis in vim facultatis apostolicae dismembrata et alienata;

Philippus III prudenter viris rem exanimandam cummittit.

§ 6. Et propterea charissimus in Christo filius noster Philippus III Hispaniarum rex catholicus, eiusdem Philippi II filius et successor, considerans negotium hoc maximi momenti existere, congregationem gravissimorum scientia et probitate virorum, ut negotium praedictum mature considerarent, et ipsi referrent nominatim deputaverit;

Qui Philippi secundum mentem executioni mandari non posse putant.

§ 7. Cumque in dicta congregatione maturo consilio consideratum fuerit, causas, propter quas dictus Gregorius praedecessor facultatem supradictam concessit, tam necessarias et utiles christianae reipublicae et eas quidem verissimas fuisse et esse, ac venditiones et alienationes praedictas, auctoritate apostolica, et sub fide publica sine dolo et fraude, dataeque ecclesiis, monasteriis et beneficiis huiusmodi recompensa, iuxta formam litterarum dicti Gregorii praedecessoris factas fuisse, et, si nunc venditiones huiusmodi rescinderentur, inde profecto maximae in Hispaniarum regnis perturbationes orientur; quandoquidem emptores, qui bona

fide oppida, castra et loca iurisdictionalia praedicta emerant, in illis, tamquam proprii domini, maximas impensas et melioramenta ecclesiarum, monasteriorum, domorum et arcium fecerunt, terras emerunt, molendina et aquaeductus, aliaque opera sumptuosa contraxerunt; quae omnia, cum omnibus damnis et interesse, quae passi fuerunt, quae ad inaestimabilem pecuniarum summam ascenderent, illis de iure refici et restitui oporteret, iuxta obligationes a praedicto Philippo II rege in vim dictarum Gregorii litterarum factas; unde infinitae lites, differentiae, molestiae et perturbationes in praedictis regnis suscitarentur; praeterquam quod id executioni difficillime demandari posset ob resistantiam emptorum, quibus invidis, sine iniuria, ius et dominium, iusto titulo et bona fide per viam contractus acquisitum, adimi non posset: considerata praeterea fuit, ipsum Philippum III regem huiusmodi restitutionem, hoc praesertim tempore, facere non posse, cum sua regna et patrimonium regale ob alias expensas, quas eiusdem christianae reipublicae et fidei catholicae causa facere coactus fuit, valde exhausta sint:

§ 8. Quare ipse Philippus III rex cupiens tum suae, tum Philippi II eius genitoris saluti consulere, nobis humiliter supplicari fecit, ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 9. Nos igitur, qui eiusdem Philippi III regis summam pietatem, religionem, eximia in omnes suorum regnorum ecclesias et personas ecclesiasticas, atque adeo in universam christianam reipublicam, merita nota et perspecta habemus: propterea illius piis votis, quantum cum Domino possumus, annuere, illumque amplioribus in dies favoribus et gratiis prosequi volentes, ac praedictarum Gregorii praedecessoris litterarum et quorumcum-

Philippus III petit suae et patris conscientiae consuli.

Clemens iubet quid faciendum.

que instrumentorum, contractuum et aliarum scripturarum super permutationibus, venditionibus et alienationibus quorumcumque castrorum, oppidorum, arcium, fortalitiorum, villarum, terrarum et locorum supradictorum, per praedictum Philippum II, ut praemittitur, factis celebratorum et confectorum tenores, eorundemque castrorum, oppidorum, arcium, fortalitiorum, villarum, terrarum et locorum, ecclesiarumque, monasteriorum, prioratum, praepositarum, capitulorum, conventuum, dignitatum, officiorum, mensarum, ordinum et locorum ecclesiasticorum, ad quae respective pertinebant, denominationes, titulos, iura, vocabula, situationes, confines, qualitates, dioeceses et veros etiam annuos valores, caeteraque necessaria praesentibus pro expressis habentes, ipsius Philippi III regis supplicationibus inclinati, ac ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque apostolicae potestatis plenitudine, volumus et hanc serie decernimus, ut idem Philippus III rex, ut suae ac Philippi II eius genitoris saluti consulat, quoad praemissa teneatur, ea quidem oppida, castra, arces, fortalitia, villas, terra et loca ex supradictis, quae coronae suorum regnorum dictus Philippus II rex simpliciter incorporavit, nec non ea etiam, quorum universitates, ne in alias personas alienarentur, certa pecuniarum quantitate ipsi Philippo II persoluta, seu forsan, loco pecuniarum, bonis aliquibus stabilibus ipsi Philippo II regi assignatis, ab illo quaedam privilegia obtinuerunt, et suae coronae regali immediate subiecta fuerunt (salvis ipsis universitatibus et integris remanentibus quibuscumque privilegiis, gratiis et indultis per dictum Philippum II eisdem universitatibus pro-

Nempe decernit bona huiusmodi vel regio aeratio adiecta, vel ab ecclesiis in compensationem accepta ecclesiis, monasteriis, etc. restitui.

pterea concessis), ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositis, capitulis, conventibus, dignitatibus, officiis, mensis, ordinibus et locis ecclesiasticis, ad quae respective antea pertinebant, cum illorum vassallis, iurisdictionibus, ac mero et mixto imperio, fructibusque, redditibus, proventibus, obventionibus, emolumentis ac iuribus et pertinentiis suis quibuscumque, omnino restituere et reintegrare teneatur et debeat; et ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositis, capitulis, conventibus, dignitatibus, officiis, mensis, ordinibus et locis bona, quae dictus Philippus II illis pro recompensa assignavit, recipere sibi restituere facere possit: quo vero ad ea oppida, castra, arces, fortalitia, villas, terras et loca ex praedictis, quae per dictum Philippum II in alios titulo permutationis devenerunt, pro quibus nimirum ipsi Philippo II regi alia bona (videlicet quaedam salinae in permutationem oppidorum Utrellae et Almanez a duce Medinae Coeli) assignata fuerunt, ipse Philippus III teneatur ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositis, capitulis, conventibus, dignitatibus, officiis, mensis, ordinibus et locis ecclesiasticis, ad quae respective spectabant, vel eademmet bona et praesertim salinas praedictas, quae ipse Philippus II habuit, assignare; et eo casu ab eisdem ecclesiis, monasteriis et aliis beneficiis supradictis bona, quae illi pro recompensa a praedicto Philippo II rege data fuerunt, recipere et sibi restituere facere possit; seu, si ipse Philippus III rex praemissa facere non potuerit, teneatur saltem et debeat, ultra bona per Philippum II pro aequivalenti recompensa ecclesiis, monasteriis et aliis beneficiis ecclesiasticis praedictis concessa, alia bona, iuxta declarationem a nostro et apostolicae Sedis nuncio apud ipsum Philippum III residente faciendam, assignare

Pro his vero, quae in laicorum manus titulo permutationis devenerunt, primos dominos compensare.

illis autem universitatibus et locis, quae dicto Philippo II pecunias, seu bona stabilia, ad effectum quod non venderentur, tribuerunt, et sub eisdem ecclesiis, monasteriis et beneficiis ecclesiasticis remanserunt, ipse Philippus III rex teneatur aliquam recompensam, arbitrio eiusdem nuncii, pariter assignare: ubi vero praemissa adimpleverit, ex nunc prout ex tunc, et e contra, quo ad ea oppida, castra, arces, fortalitia, villas, terras et loca ex praedictis, quae venditionis titulo per dictum Philippum II perpetuo realiter et eum effectu vendita et alienata fuerunt, ut praefertur, venditiones et alienationes huiusmodi perpetuo validas et firmas remanere volumus, easque et instrumenta seu alias scripturas desuper confectas, et in eis contenta et inde sequuta quaecumque, auctoritate et tenore praedictis, perpetuo confirmamus et approbamus, illisque perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiicimus.

Tandem quoad ea, quae vendita fuerunt, sanatoriam concedit.

Defectus supplet.

§ 10. Ac omnes et singulos, tam iuris quam facti, et quarumcumque solemnitate in alienationibus bonorum ecclesiasticorum observari debitarum, etiam substantialium, aliosque defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplementum; ac venditiones et alienationes huiusmodi, ac instrumenta desuper celebrata, et in eis contenta, et inde sequuta quaecumque, perpetuo valida, firma et efficacia fore et esse, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere; ac per archiepiscopos, primates, episcopos, abbates, priores, abbatissas, priorissas, praepositos, capitula, conventus et alios quoscumque supradictos ad quos spectat, perpetuis futuris temporibus, inviolabiliter observari debere; nec ab ipsis, aut quibusvis aliis, quavis auctoritate fungentibus et functuris, etiam praetextu testamenti, seu codicillorum, aut alterius ultimae voluntatis praedicti Philippi II,

super illorum restitutione faciendâ, aut quavis aliâ occasione, rescindi, retractari, annullari, aut de ipsarum venditionum validitate quomodolibet opponi nullatenus posse; praesentes quoque litteras de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae defectu, notari vel impugnari, aut adversus illas quodcumque gratiae vel iustitiae remedium impetrari minime posse.

§ 11. Sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, et S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, ac etiam nuncios Apostolicae Sedis, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus.

§ 12. Ipsum vero Philippum III regem a quacumque restitutione oppidorum, castrorum, arcium, fortalitiorum, villarum, terrarum et locorum venditorum et alienatorum praedictorum, ecclesiis, monasteriis, prioratibus, praepositis, mensis, capitulis, conventibus et locis ecclesiasticis quibuscumque, ad quae spectabant et pertinebant, faciendâ, aut aliquâ ulteriori recompensâ illis assignandâ, motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, penitus absolvimus et liberamus, ac absolutum et liberum existere et fore declaramus; voluntatemque praedicti Philippi II, quoad haec, specialiter et expresse commutamus.

§ 13. Eiusdem autem Philippi II regis animam, quantum divinae bonitati placuerit, a quibuscumque censuris et poenis ecclesiasticis, per eum, occasione venditionum et alienationum ac permutationum et incorporationum supradictarum (etiam ex eo quod, ut praemissum est,

Clausula sublata.

Absolvit Philippum regem a quacumque ulteriori restitutione.

Philippi II animam a censuris liberat.

praedicto Gregorio praedecessori suppositum fuerit, redditus bonorum iurisdictionalium supradictorum summam annuam quadraginta millium ducatorum longe excedere, cum postea compertum extiterit omnes in simul ad praedictam summam non ascendere; vel etiam ex eo, quod ipsi Gregorio praedecessori expositum non fuerit, pridem recolendae memoriae Pium Papam V, etiam praedecessorem nostrum, aliam facultatem alienandi bona iurisdictionalia, de consensu tamen praesulum et aliorum possessorum ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, praepositarum et beneficiorum ecclesiasticorum, ad quae pertinebant, et assignatâ recompensâ dupli valoris annui reddituum eorundem bonorum iurisdictionalium, concessisse), aut aliâs quomodolibet forsitan incurris, gratiose pariter absolvimus et liberamus.

Exequutores deputat.

§ 14. Quocirca venerabilibus fratribus Dominico archiepiscopo Sypontino, moderno et pro tempore existenti nostro et Apostolicae Sedis apud ipsum Philippum III regem nuncio, et Palentino et Vallisoletano episcopis per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte dicti Philippi III regis, aut aliorum quorumcumque in praemissis interesse habentium, fuerint requisiti, solenniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ omnia et singula praemissa debita exequutioni demandari; ipsumque Philippum III regem, aliosque interesse habentes praedictos, eorundem praemissorum effectu respective pacifice frui et gaudere; non permittentes eos desuper a quoquam, quavis auctoritate, quomodolibet indebite mole-

stari; contradictores quoscumque, eisque auxilium, consilium, vel favorem publice vel occulte, directe, vel indirecte quomodolibet praestantes, per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 15. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII de unâ, et in concilio generali editâ de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, et Symmachi, Pauli II, Pauli III et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum de rebus et bonis ecclesiasticis, nisi sub certâ formâ, non alienandis; nec non apostolicis ac in synodalibus et provincialibus et quibusvis aliis conciliis editis specialibus vel generabilibus constitutionibus et ordinationibus, nec non ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, praepositarum, capitulorum, conventuum, dignitatum, officiorum, mensarum, ordinum et locorum praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, ordinibus, locis et aliis supradictis, eorumque superioribus, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis ac irritantibus, et aliis decretis, etiam motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, aut consistorialiter, et de consilio et assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, aut ad instantiam imperatoris, regum, reginarum et aliarum illustrium personarum, etiam pro remuneratione laborum, aut in vim pacti et

Derogat obstantibus.

initi contractus inter ipsos et Sedem praedictam, aut alias quomodolibet, concessis, confirmatis, approbatis et innovatis, etiam disponentibus oppida, arces, fortalitia, villas, loca et alia bona praedicta ab ipsis ecclesiis, monasteriis et aliis supradictis dismembrari et separari non posse, et illorum dismembrationes, separationes et alienationes, etiam per Romanos Pontifices et alios pro tempore factas, nullius roboris vel momenti esse et fore, et eisdem privilegiis, indultis, concessionibus et litteris, non nisi certis in eis expressis modo et formâ observatis, ac toto illorum tenore de verbo ad verbum inserto, derogari non posse, et aliter factam eorum derogationem nemini suffragari; quodque oppida, arces, fortalitia, villae et loca, et alia bona dismembrata et separata huiusmodi, ecclesiis, monasteriis, ordinibus et locis, et aliis praedictis, relicta aut donata fuerint, et testamentariis dispositionibus, aut codicillis, seu ultimis voluntatibus, aut aliis contractibus, caveatur expresse, quod illa in alterius, quam ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, praepositarum, capitulorum, conventuum, dignitatum et aliorum praedictorum, usus et utilitatem converti, seu aliter alienari nequeant, et in eventum huiusmodi alienationis alteri certo pro loco ex dictorum contractuum seu ultimarum voluntatum dispositione applicari debeant: quibus omnibus, illorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis et ad verbum insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque: aut si episcopis, archiepiscopis, primatibus, prioribus, abbatibus, abbatissis, priorissis,

praepositis, capitulis, conventibus et aliis supradictis ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xxviii maii mdciv, pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die 28 maii 1604, pontif. an. xiii.

CCCXLII.

Quod protonotarii apostolici titulares in regnis Castellae et Legionis cedere debeant locum digniorem officialibus episcopi, dignitatibus et canonicis cathedralium.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem suae declarationis ministerio providere, ne inter ecclesiasticas personas ulla controversiae occasio relinquatur, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

§ 1. Cum igitur, sicut ad nos perlatum est, in regno Castellae et Legionis nonnulli adsint nostri et Apostolicae Sedis notarii, protonotarii nuncupati, ex Apostolicae Sedis gratiâ speciali creati, non tamen de numero nostrorum et eiusdem Sedis notariorum, participantium vocatorum; cumque ii, licet sine praebendâ, vel aliquâ ecclesiasticâ dignitate reperiantur, nihilominus non solum canonicis et aliis praebendatis, ac etiam dignitates obtinentibus, verum etiam ipsismet episcoporum officialibus praecedere

Prohemium.

Protonotarii
titulares cano-
nicis, etc. praee-
cedere praetru-
debant.

1 Vocem caeterisque nos adiecitimus (n. 1.).

1 Ex Regest. in Secret. Brev.

praetendant, et exinde quandoque controversiae occasio oriatur:

Declaratio de
qua in rubrica.

§ 2. Nos huic incommodo, ut par est, occurrere cupientes, ex voto venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium super sacris ritibus et caeremoniis deputatorum, quibus hoc negotium examinandum et nobis referendum commisimus, harum serie declaramus ipsos Apostolicae Sedis notarios titulares, et non de collegio, nec numero participantium praedictorum, tam in sessionibus in ecclesiâ, quam in processionibus, debere cedere locum digniorem officialibus episcopi ac dignitates obtinentibus, et canonicis ecclesiarum cathedralium, prout in libro caeremoniali praedictorum declaratur.

Clausulae.

§ 3. Sicque, et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac eosdem S. R. E. cardinales iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus.

Exequutorum
designatio.

§ 4. Quocirca dilectis filiis causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori, ac Toletano et Vallisoletano officialibus per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte canonicorum, dignitatum et aliorum praedictorum fuerint requisiti, praesentes litteras¹ solemniter publicantes, illisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ illos praemissorum omnium et singularum effectu pacifice frui et gaudere: non permittentes eos desuper a quoquam, quavis auctoritate, quomodolibet indebite mole-

stari; contradictores quoscumque per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, quibusvis statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio con-
trariorum.

Datum Romae apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die xxviii maii mdciv, Pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die 28 maii 1604, an. pontif. xiii.

CCCXLIII.

Declaratur non licere laicis, dum divina officia in ecclesiâ Compostellani celebrantur, inter canonicos et alios praebendatos ac ministros in choro vel presbyterio stare, neque magistratibus et iudicibus laicis dignitatum sedes vel canonicorum stalla occupare.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Romanum decet Pontificem in his auctoritatem suam interponere, per quae congrua tum ecclesiasticis, tum laicalibus personis loca in ecclesiâ constituuntur.

Prohemium.

1 Haec verba praesentes litteras omisit Main. (R. T.).

1 Ex Regest. in Secret. Brev.

ita ut omnis inter illas confusionis occasio removeatur.

Declaratio de qua in rubrica.

§ 1. Cum igitur in Ecclesiâ Dei alia ministrorum in divinis inservientium, alia populi divina audientis, loca esse debeant, nos supplicationibus dilectorum filiorum decani et capituli ecclesiae Compostellanae nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ac ex voto venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium super sacris ritibus et caeremoniis deputatorum, harum serie declaramus, non licere neque permitti debere laicis, dum divina officia in ecclesiâ praedictâ Compostellanâ celebrantur, inter canonicos et alios in ecclesiâ praebendatos ac ministros in choro vel presbyterio stare vel sedere, neque licere magistratibus aut iudicibus laicis proprias dignitatum sedes aut canonicorum stalla in choro praedicto, aut presbyterio, occupare, etiamsi aliquando id eis permissum fuerit, necnon id ipsum non solum in ecclesiâ metropolitanâ Compostellanensi, sed etiam in processionibus et in aliis ecclesiis, ad quas ire seu assistere capitulum et canonicos praedictae ecclesiae Compostellanensis contigerit, observandum esse.

Clausulae.

§ 2. Sicque et non aliter per quoscumque iudices ordinarios et delegatos iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus.

Executores designati.

§ 3. Quocirca dilectis filiis cantori ecclesiae Compostellanae ac nostro et Apostolicae Sedis in regnis Hispaniarum nuncio, ac causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium seu alios, praesentes litteras et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus

fuerit, ac quoties pro parte dictorum decani et capituli fuerint requisiti, solemniter publicantes, illisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ illos praemissorum omnium et singulorum effectum pacifice frui et gaudere, non permittentes eos desuper a quoquam, quavis auctoritate, quomodolibet indebite molestari; contradictores quoscumque per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 4. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, de unâ, et in concilio generali editâ de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac Compostellanae et aliarum ecclesiarum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die xxxi mai mdciv, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 31 maii 1604, pontif. an. XIII.

CCCXLIV.

Decreta nonnulla pro maintenance aggerum fluminis Rhodani, pro iurisdic-

Obstantium derogatio.

ctione consulum politiae, et de militibus praesidiariis Avenionensibus¹.

Dilecto filio nostro et Apostolicae Sedis in civitate Avenionensi Vice-legato

Clemens Papa VIII.

Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem.

Assignatio nonnullorum reddituum pro maintenance aggerum.

§ 1. Dilectorum filiorum syndicorum et consilii, ac communitatis, et hominum civitatis nostrae Avenionensis sublevationi et commodis, quantum cum Domino possumus, pro nostrâ paternâ in illos charitate prospicere cupientes, ac supplicationibus eorum nomine per dilectum filium Laurentium Dreperium U. I. D. assessorem, et eorum apud nos oratorem, nobis humiliter porrectis inclinati, tibi, de cuius fide, prudentiâ et integritate plurimum in Domino confidimus, per praesentes committimus et mandamus, ut pro maintenance et restauratione aggerum fluminis Rhodani, et ad obviandum alluvionibus, quas in agrum Avenionensem quandoque facere solet, eisdem communitati et hominibus facultatem exigendi gabellam duorum iuliorum pro singulo equo eorum, per quos navigia, mercibus quibuscumque onusta, averso flumine trahuntur, dummodo pecunias inde redigendas in restaurationem et reparationem aggerum praedictorum fideliter converti faciant, auctoritate nostrâ apostolicâ concedas: necnon eisdem communitati et hominibus auctoritatem locandi piscationem piscium copporum nuncupatorum in dicto flumine Rhodani, quam, ut asserunt, pridem habebant, sed novissime in favorem Camerae nostrae Apostolicae tu locasti, restituas, quatenus tamen eadem Camera nostra ultra redditum an-

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

num duodecim scutorum exinde non amittat.

§ 2. Praeterea, cum ad eosdem communitatem et homines administratio et iurisdictio politiae circa res ad victum spectantes usque ad poenam quatuor scutorum auri in auro spectet, ordinationes superestantium ipsius politiae consulum aut magistrorum victualiae, ad commodum populi eiusdem civitatis faciendas, diligenter observari cures et facias, illisque concessionem iurisdictionis dictae politiae, auctoritate apostolicâ eis factam, conserves, ac, ubi opus fuerit, eisdem faveas et assistas, ac opportunum favorem et auxilium efficaciter praestes.

§ 3. Demum, quia non intendimus, quod milites praesidarii civitatis praedictae esse possint ex incolis eiusdem civitatis, propterea volumus et ordinamus ut eadem auctoritate nostrâ prohibeas, ne aliquis ex iis qui domicilium in eadem civitate contraxerunt, etiamsi sint nationis italicae, nec ullus penitus ex civibus Avenionensibus, in milites praesidarios huiusmodi adscribi possint: super quibus omnibus et singulis plenam et amplam tribuimus facultatem.

§ 4. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, praesertim de rebus Camerae nostrae non alienandis, necnon eiusdem Camerae, et dictae civitatis Avenionensis, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis quibusvis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis; quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis et ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Consulium iurisdictio super politia circa res ad victum spectantes.

Milites praesidarii non debent esse incolae Avenionenses.

Derogatio contrariorum.

Datum Romae apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die XIX iunii MDCIV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 19 iunii 1604, pontif. an. XIII.

CCCXLV.

Suppressio nonnullarum ecclesiarum, capellarum et prioratum ducatus Sabaudiae et principatus Pedemontium, et applicatio ac unio ipsorum militiae Ss. Mauriti et Lazari¹.

Clemens episcopus

servus servorum Dei,

ad perpetuam rei memoriam.

Ordines Militares pro defensione fidei catholicae instituti.

Superni dispositione consilii in supereminenti apostolicae dignitatis speculâ, meritis licet imparibus, constituti, circa militiarum quarumlibet (ad catholicorum principum instantiam per praedecessores nostros Romanos Pontifices pro fidei catholicae defensione adversus continuas infidelium vexationes institutarum) salubrem directionem et profectum, ac praepceptoriarum aliorumque beneficiorum suorum propagationem, iuxta pastoralis officii debitum sollicite vigilantes, nonnunquam aliqua beneficia ecclesiastica saecularia et regularia supprimimus, et illorum loco praepceptorias militiarum huiusmodi pro illarum fratribus militibus, qui bella Domini exercituum pro sanctae fidei sâae defensione strenue gerant, ad eiusdem orthodoxae fidei conservationem et augmentum, ac ipsarum militiarum decorem et venustatem erigimus, aliâque disponimus, prout a nobis nobilium principum vota exposcunt, ac rerum et temporum personarumque qualitate pensatâ conspicimus in Domino salubriter expedire.

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

§ 1. Sane, pro parte dilecti nobilis viri Caroli Emmanuel Sabaudiae ducis et Pedemontium principis, qui etiam militiae sanctorum Mauriti et Lazari sub regulâ sancti Augustini institutae magister apostolicâ auctoritate deputatus existit, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ipse provide et pie considerans, aliâs clarae memoriae Emmanuelem Philibertum genitorem suum, ac etiam semetipsum, ad Dei laudem dictaeque fidei exaltationem ac christianorum commodum plura beneficia, loca et bona ecclesiastica e faucibus haereticorum, qui illa detinebant, vindicasse, nec non regiones et populos haereticâ labe infectos ad verae fidei catholicae cognitionem et S. R. E. ac Sedis Apostolicae obedientiam reduxisse, ac, ut in eâ continerentur, verbi Dei praedicatores, parochos et alios idoneos operarios ibidem introduxisse, illisque et de proprietatibus et bonis dictae militiae providisse, ac eam in curam in dies per amplius invigilare; hincque eidem militiae compensationem aliquam a Sede Apostolicâ, loco honorum sic distractorum, merito impendi debere. Si igitur in¹ beatae Mariae Consolationis nuncupatae cuius quinquaginta, ac sancti Andreae Taurinensis cuius sexaginta, et sancti Christophori cuius centum, ac sanctae Fidei Vercellensis cuius quadraginta, necnon sancti Iacobi de Moncalerio cuius septuaginta, ac sancti Laurentii de Pinarolio cuius centum et viginti, ac sancti Germani de Bra cuius sexaginta, ac sanctae Mariae de Sepulchro cuius quinquaginta, necnon eiusdem sancti Iacobi de Cherio cuius centum, et sancti Laurentii de Carpes, aliâs de Sivillano², Taurinensis cuius

Carolus Emmanuel, haereticis ad catholicam fidem adductis.

Beneficia ecclesiastica hic expressa.

¹ Nempe. in beatae Mariae et reliquis, quae postea enumerantur, ecclesiis seu capellis etc. ut dicitur in medio columnae seq. (R. T.).

² Bullarium Ord. Ss. Mauriti et Lazari habet de Savillano (R. T.).

septuaginta, ac sancti Benigni de Cuneo cuius sexaginta, et sancti Marci de Clavasio¹ Iporregiensis² et Vercellensis dioeceseon³ respective cuius sexaginta, ac sancti Secundi de Turre rubeâ Astensis cuius quinquaginta, necnon sanctae Mariae de Neyve Albensis cuius centum et decem, et eiusdem sanctae Mariae de Virgis nuncupatae cuius sexaginta, et sancti Gervasii de Hospello⁴, ac de Gordolon, aliâs Lan-tosca, cuius centem et decem, necnon sanctissimae Trinitatis de Tenda Vintimiliensis cuius sexaginta, et sancti Antonii de Chirasco⁵ Taurinensis cuius quinquaginta, ecclesiis, seu capellis, praepositoribus, aut aliâs nuncupatis; necnon in de⁶ Allos vicariae Barcelonettae cuius⁷, et seu eiusdem vicariae, aliâs de Molar, Ebredu-nensis cuius centum et decem, et de Lemens supra Camberiacum Granopolitanae⁸ ac de Allonda cuius quinquaginta, necnon de Ugina Tharentasiensis⁹ cuius quinquaginta, et sanctae Mariae de Evion. Gebennensis, seu alterius, cuius quinquaginta, ac sanctae Helenae locorum, seu oppidorum, vel terrarum prioratibus sancti Benedicti, seu aliorum Ordinum, Maurianensis, dioeceseon respective, cuius ultimodicti, et illis forsan annexo-

¹ Bull. Ord. cit. legit de Clavasio (R. T.).

² Id. habet Ipporegiensis loco Eporediensis (R. T.).

³ Edit. Main. habet dioecses. brevium, Bullarium Ord. praedicti scribit dioecesis, sed melius legitur dioeceseon sicut paulo post (R. T.).

⁴ Id. habet de Sospello (R. T.).

⁵ Id. legit de Cherasco (R. T.).

⁶ Tum edit. Main. tum Bull. Ord. praecit. legunt inde Allos, sed erronee, ut puto; nam sensus est: necnon in de Allos, de Lemens, et reliquis qui postea enumerantur, prioratibus (R. T.).

⁷ Sic legitur tum apud Main. tum in Bull. Ord. praedicti; an mendum aliquid irrepserit, iudicet prudens lector (R. T.).

⁸ Bull. Ord. praedicti legit Gratianopolitanae (R. T.).

⁹ Id. Bull. habet Tharentasiensis (R. T.).

rum respective etiam quinquaginta¹ ducatorum² auri de Camera fructus, redditus et proventus, secundum communem aestimationem, valorem annum non excedunt, ut idem Carolus Emmanuel dux asserit, cum primum per cessum etiam ex causâ permutationis, vel decessum, seu quamvis aliam dimissionem vel amissionem illas et illos obtinentium, aut aliâs quibusvis modis, et³ ipsorum prioratum commendis cessantibus, vacare contigerit, nomina, tituli et denominationes ecclesiarum, seu capellarum, ac prioratum huiusmodi, necnon in ipsis prioratibus, eorumque ecclesiis, aedificiis, membris et pertinentiis quibuscumque sancti Benedicti, et⁴ seu alii Ordines quorum existunt, omnis status, natura, essentia, et dependentia⁵ regulares perpetuo supprimerentur et extinguerentur, ac ecclesiae, seu capellae, et prioratus huiusmodi sic suppressi (sine tamen illos et illas ad praesens quomodolibet obtinentium praecidio) ex nunc, prout ex tunc, et e contra, in totidem praepceptorias dictae militiae, ad aliarum illius praepceptoriarum instar (de quibus tam hac primâ vice, quam deinceps, illarum vacatione etiam apud dictam Sedem occurrente, per pro-

Cum primum quomodolibet vacaverint.

¹ Sic legit Bull. Ord. praecit., profecto melius quam edit. Main. quae habet: cuius ultimodicti, illis forsan annex. respective, et quinquaginta ducatorum; cuius lectionis sensum divinare fortasse non est. Caeterum etiam prior illa lectio forsan eget aliquâ emendatione, ut legatur et illi (nempe loco vel prioratui sanctae Helenae ultimo dicto) pro et illis. Huius contextus explanationem, require, si lubet, per alium similem qui infra legitur pag. 93 (R. T.).

² Huc tandem referuntur omnes adiectivi numerales antedicti ab initio periodi Si igitur (R. T.).

³ Bull. Ord. praecit. habet etiam (R. T.).

⁴ Id. omittit partic. et; fortasse legendum: seu aliorum Ordinum; vel intelligendum: et seu alii sint Ordines quorum existunt (R. T.).

⁵ Id. legit dependentiae, sed erronee (R. T.).

tempore existentem magnum eiusdem militiae magistrum¹, iuxta illius statuta et stabilimenta, provideri et disponi debeat) erigerentur et instituerentur, illaeque, sic erectae, eidem militiae etiam perpetuo unirentur, annecterentur, incorporarentur, applicarentur et appropriarentur, ex hoc profecto dictae militiae, quae potissimum adversus infideles instituta est, decori, suorumque militum impostorum subventioni opportune consuleretur.

Petit militiae
sanctorum Mauri-
ritii et Lazari
uniri.

§ 2. Quare pro parte dicti Caroli Emmanuelis ducis et magistri nobis fuit humiliter supplicatum, ut in ecclesiis, seu capellis, et prioratibus huiusmodi, nomina, titulos, denominationes, ordines, omnemque statum, essentiam et dependentiam regulares perpetuo suppressere et extinguere, ac eas in totidem praeceptorias erigere et instituere, illasque eidem militiae unire, annectere, incorporare, applicare et appropriare, aliisque in praemissis opportune providere de benignitate apostolicâ dignaremur.

Petitioni an-
nunt Clement.

§ 3. Nos igitur (qui dudum inter alia voluimus, quod, petentes beneficia ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annum valorem, secundum aestimationem praedictam, et² beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret, et semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset; quique nuper certa privilegia, concessionem, indulta, indulgentias, praerogativas, facultates et gratias alias eidem militiae et illius magistro pro tempore existenti a diversis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris concessa, ac etiam unionem³ militiae sancti Mauriti

¹ Addimus magistrum ex praecit. Bull. Ord. in quo vicissim deest magnum (n. T.).

² Bull. Ord. praecit. legit etiam; fortasse legendum: illorum, et etiam (n. T.).

³ Nescio annon foret legendum: unionem de militia sancti Lazari militiae sancti Mauriti

huiusmodi confirmavimus et approbavimus, ac de novo concessimus et univimus, prout in nostris sub annulo piscatoris desuper confectis literis plenius continetur) eidem militiae, ut onera sibi incumbentia decentius imposterum supportare possit, pro singulari catholicae fidei zelo et sincerâ erga hanc Sanctam Sedem observantiâ et devotione, quibus tam ipsius Caroli Emmanuelis ducis progenitores quam etiam ipsemet Carolus Emmanuel emicuerunt, providere volentes, ipsumque Carolum Emmanuelem ducem a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causâ latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censentes, ac dictarum litterarum, et aliarum unionum dictae militiae hactenus factarum tenores, et⁴ fructuum, reddituum et proventuum dictae militiae veros annuos valores praesentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, in ecclesiis, seu capellis, quae sine curâ sunt, ac² qui etiam curâ et conventu carent, ac illi et ecclesiae seu capellae huiusmodi personalem-residentiam non requirunt, prioratibus praedictis, cum primum illas et illos per cessum, etiam ex causâ permutationis, etiam in manibus Romani Pontificis pro tempore existentis, vel decessum, seu privationem, aut quamvis aliam dimissionem vel amissionem illas et illos quomodolibet obtinentium, simul vel successive (etiam in

Et beneficia in
ecclesiis et prio-
ratibus praedi-
ctis existentia.

Cum primum
vaceat.

de qua unione vide supra Constit. cccxxvii eiusdem Clem. VIII pag. 30 (n. T.).

¹ Partic. et nobis visa fuit adiungenda (n. T.).

² Nempe: ac in prioratibus praedictis qui etiam curâ carent, ac tum illi (prioratus) tum ecclesiae personalem residentiam non requirunt (n. T.).

aliquo ex mensibus, in quibus vacantium beneficiorum ecclesiasticorum dispositio nobis, aut Romano Pontifici pro tempore existenti, et dictae Sedi, per constitutiones apostolicas, seu cancellariae apostolicae regulas nunc editas et pro tempore edendas, reservata extiterit seu fuerit, aut ordinariis collatoribus per easdem similes constitutiones, aut regulas, seu literas alternatarum, vel alia privilegia et indulta apostolica concessis hactenus et imposterum concedendis¹, aut iure ordinario vel aliâs, competentibus et competituris² vacare contigerit; etiamsi actu nunc, praemissis aut aliis quibusvis modis et ex illos et illas obtinentium vel quorumvis aliorum personis, vacent, et dispositioni apostolicae, ut praefertur, vel ex eo, quod dicti obtinentes nostri, seu quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum etiam praedecessorum nostrorum, aut S. R. E. cardinalium, etiam viventium, et in dictâ Curia praesentium, familiares, continui commensales, aut dictae Sedis notarii, iurium et proventuum eidem Camerae debitorum collectores, vel unici subcollectores³, aut quicumque Romanae Curiae et dictae Sedis officiales praesentes et futuri quocumque nomine nuncupati, seu ex quavis aliâ causâ specialiter, vel aliâs generaliter reservati, seu ex generali reservatione apostolicâ affecti existant; super eis quoque⁴ inter aliquos lis (cuius statum etiam praesen-

Etiamsi reser-
vata.

¹ Sic utraque editio: sed videretur potius legendum: concessa hactenus et imposterum concedenda (n. T.).

² Nempe: mensibus, qui (aut iure ordinario vel aliâs quomodocumque) competunt et competere possunt personis praedictis (n. T.).

³ Sic legitur cum Bull. Ord. praecitati; edit. Maio. habet subcollectoris, sed erronee, ut videtur (n. T.).

⁴ Nempe: et etiamsi super eis lis pendeat indecisa: vide similes formas infra pag. 93 col. 2 n. T.).

tibus haberi volumus pro expresso) pendeat indecisa, nomina, titulos et denominationes ecclesiarum seu capellarum, ac prioratum, necnon in ipsis prioratibus, eorumque ecclesiis, aedificiis, membris et pertinentiis quibuscumque S. Benedicti, et seu aliorum¹ Ordinum, quorum existant, ut praefertur, omnemque statum, naturam, essentiam et dependentiam regulares, apostolicâ auctoritate, tenore praesentium, perpetuo suppressimus et extinguimus; ac ecclesias seu capellas, et prioratus huiusmodi (sine tamen illas et illos ad praesens quomodolibet obtinentium praeiudicio) ex nunc, prout ex tunc, et e contra, in totidem praeceptorias dictae militiae, ad aliarum illius praeceptoriarum instar, de quibus, tam a primaevâ earum erectione, quam deinceps illarum vacatione, etiam apud² Sedem pro tempore occurrente, per pro tempore existentem magnum magistrum ipsius militiae, iuxta illius statuta et stabilimenta, provideri et disponi debeat, eisdem auctoritate et tenore, etiam perpetuo erigimus et instituimus; illasque, sic erectas et institutas, eidem militiae (ita quod liceat futuris pro tempore existentibus praeceptoriarum erectarum huiusmodi praeceptoribus per se, vel alium, seu alios, eius et ipsarum praeceptoriarum nominibus, postquam suppressio et erectio huiusmodi suum sortitae fuerint effectum, nec antea, corporalem possessionem propriâ auctoritate libere apprehendere et retinere, necnon illarum fructus, redditus et proventus percipere, exigere, levare et in suos, ac earundem praeceptoriarum usus

Supprimi.

Et in praece-
ptorias erigit.

Et militiae
praedictae an-
uerit

¹ Edit. Maio. legit alium Ordinum; Bullarium Ss. Mauriti et Lazari legit: alios Ordines. nos corrigendum esse, ut in textu, arbitrati sumus, vel: et seu alii sint Ordines quorum existant, ut diximus supra, pag. 83, col. 2, nota 4 (n. T.).

² Id. Bull. Ord. S. Mauriti legit apud dictam Sedem (n. T.).

et utilitatem convertere, Ordinariorum locorum, vel quorumvis aliorum licentiâ minime requisitâ), auctoritate et tenore praedictis, similiter perpetuo unimus, annectimus, incorporamus, applicamus et appropriamus.

Clausulae.

§ 4. Decernentes praesentes literas, et in eis contenta quaecumque, sub quibusvis similium vel dissimilium suppressionum, extinctionum, unionum, annexionum et incorporationum perpetuarum suum effectum non sortitarum, et aliarum gratiarum revocationibus, limitationibus modificationibus, suspensionibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam a nobis, vel quibuscumque aliis Romanis Pontificibus etiam praedecessoribus nostris, ac dictâ Sede, etiam in crastinum assumptionis eorumdem successorum nostrorum ad summi apostolatus apicem, vel aliâs etiam motu proprio, et consistorialiter, ac aliâs quomodocumque et qualitercumque pro tempore emanatis, quibuscumque formulis conceptae ac etiam decretis irritantibus suffultae fuerint, etsi de eisdem praesentibus, et earum toto tenore ac datâ, specialis, specifica et expressa, ac de verbo ad verbum mentio fiat, minime comprehendi, sed, tamquam in religionis et fidei catholicae defensionem et propagationem concessa, semper et omnino ab illis excepta, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum et validissimum, ac eum, in quo antea quomodolibet erant, statum restituta, reposita et plenarie reintegrata, ac de novo, sub quacumque posteriori novâque datâ per praedictum Carolum Emmanuelem ac pro tempore ducem et magistrum eligendâ, concessa, validaque et efficacia fore et esse, ac suos plenarios et integros effectus sortiri debere; irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 5. Quocirca venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Taurinensi, et Montis Regalis ac Astensis episcopis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes litteras, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte Caroli Emmanuelis, et pro tempore existentis Sabaudiae ducis et militiae huiusmodi magistri, fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ militiam et illius praeceptores praefatos, postquam suppressio et erectio huiusmodi suum sortitae fuerint effectum, ut praefertur, possessione¹ ecclesiarum, seu capellarum, ac prioratum annexorum eorumdem, omnibusque et singulis aliis praemissis perpetuo pacifice frui et gaudere. Non permittentes eorum quempiam per quoscumque desuper quomodolibet indebite molestari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, ac alia iuris et facti remedia opportuna, appellatione pospositâ, compescendo, legitimisque super his habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 6. Non obstantibus priori voluntate nostrâ praedictâ, et Lateranensis Concilii² celebrati uniones perpetuas, nisi in casibus a iure permissis, fieri prohibentis, ac pia memoriae Bonifacii Papae VIII, etiam praedecessoris nostri, etiam illa qua caveatur ne quis extra suam civitatem vel diocesim nisi in certis casibus, et in illis ultra unam dietam³ a fine suae dioecesis ad iudi-

¹ Sic Bull. Ord.; Main. leg. *possessiones* (n. r.).

² Addendum, ex cit. Bull. Ordinis, *novissime* (n. r.).

³ Edit. Main. hanc vocem *dictam* omittit (n. r.).

Depntat exequutores.

Derogat contrariis.

cium evocetur, seu ne iudices a Sede praedictâ deputati contra quoscumque procedere, aut alii vel aliis vices suas committere praesumant, et in concilio generali editâ de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, nec non prioratus et Ordinum praedictorum ac monasteriorum, a quibus dicti prioratus dependent, iuramento, confirmatione apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, illis eorumque superioribus et personis per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem praedictam, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis irritantibus quoque, et aliis decretis, quomodolibet concessis, approbatis et etiam iteratis vicibus innovatis; quibus omnibus et singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illis aliâs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter et expresse derogamus, caeterisque¹ contrariis quibuscumque: aut si aliqui², super provisionibus seu commendis sibi faciendis de prioratibus ac huiusmodi, speciales, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus, generales dictae Sedis vel legatorum eius li-

teras impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum, vel aliâs quomodolibet sit processum; quas quidem literas et processus habitos per easdem, et inde sequuta quaecumque, ad ecclesias seu capellas et prioratus huiusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis, quoad assequutionem prioratum vel beneficiorum aliorum, praedictum generari; et quibuslibet aliis privilegiis¹, indulgentiis et litteris apostolicis specialibus vel generalibus, quorumcumque tenoribus existant, per quae praesentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Proviso quod ecclesiae seu capellae et prioratus huiusmodi debitis propterea non fraudentur obsequiis, sed eorum congrue supportentur onera consuetâ.

§ 7. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum absolutionis, suppressionis, extinctionis, erectionis, institutionis, unionis, annexionis, incorporationis, applicationis, appropriationis, decreti, mandati, derogationis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quarto, xvii kalendas iulii, pontificatus nostri anno xiii.

Dat. die 15 iunii 1604, pontif. an. xiii.

¹ Vocem *caeterisque*, quae in utrâque edit. deest, nos addimus, vel ad minus particula *et* supplenda foret (n. r.).

² Nempe: *non obstante etiam si aliqui* etc.

¹ Nempe: *iterum non obstantibus quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis et litteris apostolicis* etc. (n. r.).

Clausulae personales.

CCCXLVI.

Missalis Romani a Pio V editi iterata restitutio et approbatio¹.

Clemens Papa VIII,
ad futuram rei memoriam.

¹ Idem ubique ritus in missae sacrificio servandus.

Cum sanctissimum Eucharistiae sacramentum, quo nos Christus Dominus sacri sui corporis participes efficit, atque apud nos usque ad consummationem saeculi permanere decrevit, maximum sit omnium Sacramentorum, illudque in sacro missae sacrificio pro peccatis totius populi Deo Patri offeratur; sane omnino conveniens est ut qui omnes unum sumus in suo corpore, quod est Ecclesia, et de uno corpore Christi participamus, unâ et eâdem illud sacrificium celebrandi ratione, uniusque officii et ritus observatione in hoc ineffabili et tremendo sacrificio utamur.

Pius V missale romanum emendari et imprimi curavit.

§ 1. Quod cum Romani Pontifices praedecessores nostri semper optarint, atque in hoc diu multumque desudarint, tum in primis felicis recordationis Pius Papa V Missale Romanum ex decreto sacri Concilii Tridentini ad veterem et emendatorem normam restitui, Romaeque imprimi curavit.

Nonnulli postmodum in illud errores irrepserunt.

§ 2. Qui etsi multis propositis poenis severissime caverit, ne quid illi vel adderetur, vel ullâ ratione demeretur, tamen progressu temporis, sive typographorum, sive aliorum temeritas et audacia effecit, ut his superioribus annis multi in ea, quae excudebantur missalia, errores irrepserint, quibus vetustissima illa Sacrorum Bibliorum versio, quae etiam ante sancti Hieronymi tempora celebris habita

¹ Missalis reformationem vide in Pii V Constitut. CXLVII Quo primum (in h. n. edit. CLXVI, tom. VII, pag. 839).

est in Ecclesiâ, et ex qua omnes fere missarum introitus et quae dicuntur gradualia et offertoria accepta sunt, omnino sublata est; epistolarum et evangeliorum textus, qui hucusque in missarum solemnibus lectus est, multis in locis perturbatus; ipsis evangeliiis diversas et prorsus insolita praefixa initia; plurima denique passim pro arbitrio immutata sint: cuius rei praetextus fuisse videtur, ut omnia ad praescriptum Sacrorum Bibliorum vulgatae editionis revocarentur, quasi id alicui propriâ auctoritate, atque Apostolicâ Sede inconsultâ, facere licitum sit.

§ 3. Quod nos animadvertentes, pro nostrâ pastorali solitudine, qua omnibus in rebus, et praecipue in sanctae Ecclesiae ritibus, optimam eamque veterem normam studemus tueri et conservare, primodicta Missalia impressa sub ipso Pio V edita integre ex omnibus prohiberi et abrogari, eorumque usum in celebratione missae interdicti iussimus, nisi ad praescriptum exemplum emendarentur; deinde mandavimus nonnullis venerabilis fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, in sacris litteris versatis et ecclesiasticae antiquitatis peritis, ut curam Missale ad pristinam et quam maxime emendatam formam restituendi susciperent, qui pro suâ erga nos fide, et in Romanam Ecclesiam pietate et studio, adhibitis etiam aliis rerum ecclesiasticarum peritis et eruditis sapientibus viris, et veteribus missalibus aliisque praeterea libris, qui ad eam rem opportuni videbantur, accurate perquisitis et diligenter inspectis, Missale Romanum suae integritati restituere, ac ipsius Pii V, et eorum qui ab eo delecti fuerant, laborem et diligentiam confirmare et comprobare curarunt. Verum in eo munere peragendo factum est, ut nonnulla, ex diligenti librorum antiquorum collatione, in meliorem formam redacta,

Clemens illud corrigi mandat.

et in regulis et rubricis aliqua uberius et clarius expressa sint; quae tamen, ex illorum principiis et fundamentis quasi deducta, illorum sensum imitari potius et supplere, quam aliquid novi afferre videntur.

Emendatumque imprimi iubet.

§ 4. Missale itaque, quod idem Pius V ediderat, sic recognitum in nostrâ typographiâ Vaticanâ quam emendatissime imprimi, et ad communem utilitatem publicari iussimus.

Typographis poenas indicit illud imprimentibus non servatis, quae hic praescribuntur.

§ 5. Ut autem illius usus, in omnibus christiani orbis partibus, perpetuis futuris temporibus conservetur, ipsum missale in almâ Urbe nostrâ in eâdem typographiâ tantum, et non alibi, imprimi posse decernimus. Extra Urbem vero iuxta exemplar in dictâ typographiâ nunc editum, et non aliter, hac lege imprimi posse permittimus, ut nimirum typographis quibuscumque, illud imprimere volentibus, id facere liceat, requisitâ tamen prius et in scriptis obtentâ dilectorum filiorum inquisitorum haereticae pravitatis, in iis locis in quibus fuerint, ubi vero non fuerint, Ordinariorum locorum licentiâ. Alioquin, si absque huiusmodi licentiâ dictum missale sub quacumque formâ de caetero ipsi imprimere, aut bibliopolae vendere praesumpserint, typographi et bibliopolae, extra Statum nostrum ecclesiasticum existentes, excommunicationis latae sententiae, a qua nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant; in almâ vero Urbe, ac reliquo Statu Ecclesiastico commorantes, quingentorum ducatorum auri de Camera, ac amissionis librorum et typorum omnium, Camerae praedictae applicandorum, poenas, absque aliâ declaratione, irremissibiliter incurrant eo ipso.

Caveatque ne aliter impressa missalia usi recipiantur.

§ 6. Et nihilominus eorundem missalium, per eos de caetero absque huiusmodi licentiâ imprimendorum, aut ven-

dendorum, usum ubique locorum et gentium, sub eisdem poenis, perpetuo interdicimus et prohibemus.

§ 7. Ipsi autem inquisitores seu Ordinarii locorum, antequam huiusmodi licentiam concedant, missalia ab ipsis typographis imprimenda, et postquam impressa fuerint, cum hoc missali, auctoritate nostrâ recognito et nunc impresso, diligentissime conferant, nec in illis aliquid addi vel detrahi permittant, nec in praemissis praetextu incuriae typographorum, aut non factae per correctores, vel alios ab ipsis forsitan deputandos, diligentiae, se aliquo modo excusare, quodque in infrascriptas poenas non incurrerint allegare valeant; et in ipsâ licentiâ originali de collatione factâ, et quod omnino concordent, manu propriâ attestentur, cuius licentiae copia initio vel in calce cuiusque missalis semper imprimatur. Quod si secus fecerint, inquisitores videlicet, privationis suorum officiorum, ac inhabilitatis ad illa et alia imposterum obtinenda; antisites autem et Ordinarii locorum, suspensionis a divinis ac interdicti ab ingressu ecclesiae; eorum vero vicarii, privationis similiter officiorum et beneficiorum suorum, et inhabilitatis ad illa et alia imposterum obtinenda; ac praeterea excommunicationis, absque aliâ declaratione, ut praefertur, poenas incurrant eo ipso.

§ 8. Caeterum pauperum ecclesiarum, clericorum et personarum ecclesiasticarum, ac typographorum et bibliopolarum quorumcumque indemnitate, ex benignitate apostolicâ, rationem habentes, eisdem missalia hactenus impressa penes se habentibus (iis dumtaxat exceptis, quae auctoritate nostrâ, ut supradictum est, interdicta et abrogata fuerunt), ut ea retinere et illis uti, eaque vendere respective possint, similiter permittimus et indulgemus.

Poenas contra inquisitores et Ordinarios sanctitatis has leges non servantes.

Quae prohibita non sunt, vendi adhuc et retineri permittuntur.

Obstantia tollit.

§ 9. Non obstantibus licentiis, indultis et privilegiis quibuscumque, typographis hactenus per nos, seu Romanos Pontifices praedecessores nostros, missale praedictum Pii V imprimendi concessis, quae per praesentes expresse revocamus, et revocata esse volumus, necnon constitutionibus et ordinationibus apostolicis generalibus vel specialibus in contrarium praemissorum quomodocumque concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio habenda esset, tenores huiusmodi praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Transumptis credi iubet.

§ 10. Volumus autem ut praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si essent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die vii iulii MDCIV, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 7 iulii 1604, pont. an. XIII.

CCCXLVII.

Erectio collegii Clementini de Urbe.

Clemens episcopus
servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Clemens initio sui pontificatus scholas puerorum visitare curavit.

§ 1. Ubi primum ad summi apostolatus apicem divina clementia, nullis nostris meritis, sed sola misericordiae suae dignatione nos evexit, eminentiori animi curâ de morum tam ecclesiasticorum, quam saecularium personarum reforma-

tionem in Urbe nostrâ instituendâ serio cogitari coepimus, delectisque aliquot Romanae Curiae praelatis, morum gravitate rerumque usu et experientiâ praeditis, qui reformationi huiusmodi praessent, eos statim scholas omnes adolescentium et puerorum dictae Urbis perlustrare, et quae in illis educandis erudiendisque ratio ibi servaretur, quae disciplina adhiberetur, sedulo inquirere et ad nos deinde referre praecepimus. Ex quo sane non absque animi moerore deprehendimus eam aetatem (quae ad vitia et voluptates sequenda prona est, nisi severiori disciplinâ cohibeatur et ad pietatem et religionem informetur) in scholis ipsis, sublatâ, imo vero dissolutâ disciplinâ, seposito Domini timore, corruptam, nihil ut plurimum, vel sane parum in bonis moribus et litterariis exercitationibus proficere. Quamobrem illius statui intimo sensu condolentes decrevimus omnino in ipsâ Urbe locum situ et amplitudine opportunum ad puerorum et adolescentium nobilium tam indigenarum quam exterorum quorumcumque receptionem et educationem primo quoque tempore destinare, illisque spectatae pietatis et doctrinae viros, qui nullo quaestu temporali sed solo Dei obsequio et animarum beneficio ducti pueros et adolescentes ipsos aequè in pietatis et religionis studiis ac scientiarum disciplinis erudirent, praeficere. Et nobis attentius animo revolventibus, quibus ea provincia cum fructu et utilitate praecipue demandari posset, occurrerunt peropportune dilecti filii Clerici regulares Congregationis Somaschae, educationi iuventutis ex professo et peculiari instituto vacare soliti; multisque experti documentis, eos in pluribus Italiae civitatibus et locis egregiam in eorum munere operam multis iam annis cum laude et publicâ commoditate impendisse, et praesertim in civitate Venetiarum

Collegium pro pueris nobilibus statui erigere.

Illudque clericis regularibus de Somascha committi.

Curis institutionem approbavit.

binis illius puerorum seminariis, alteri videlicet ecclesiastici in executionem Concilii Tridentini, alteri vero laici ordinis, pro sollicitudine et impensâ Reipublicae Venetae erectis, cum summo iuventutis bono et ipsius Congregationis commendatione praefuisse et adhuc praesesse, illos idoneos iudicavimus quos ad onus hoc grave et arduum assumeremus. Hincque primo inducti institutionem et foundationem dictae Congregationis, sub anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, apostolicâ auctoritate approbavimus et confirmavimus, eamque amplis decretis et privilegiis ornavimus; deinde vero, de anno eiusdem Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, dictis praelatis videlicet aedes in Urbe ad hoc nostrum coeptum capaces et oportunas sub pensione annuâ conducere, ac puerorum et adolescentium in eis recipiendorum curam Clericis dictae Congregationis committere curarent iniunximus, simulque summam mille scutorum monetae, ex quibus pensio huiusmodi solveretur, et aedes ipsae suppellectilibus ad domesticos usus necessariis instruerentur, ex chirographo nostro donavimus. Fueruntque hoc pacto aedes eorum de Iacobatis in plateâ Sciarrae dictae Urbis sub pensione annuâ trecentorum et octoginta scutorum similium conductae, ac in eis habitatio Clericorum et puerorum praedictorum ad instar collegii primum constituta. Verum, crescente in dies inibi convictorum numero, necesse fuit etiam numerum magistrorum, praefectorum et famulorum augere: ob quod cum nec dictae aedes eos amplius commode capere, nec solae pensiones menstruae, ab eisdem convictoribus pendi solitae, ad graves sumptus, tam pro eorum ac magistrorum et praefectorum praedictorum

sustentatione, quam dictarum aedium locatione, et aliâs diversimode iugiter subeundos sufficere possent; nos palatium de Popilis nuncupatum, in plateâ Nicosiâ ad flumen Tyberim iuxta suos fines situm, et substationi ex decreto Curiae suppositum, a dilecto filio Camerae nostrae Apostolicae commissario generali, eiusdem Camerae nomine, pretio undecim mille scutorum similium, viâ substationis huiusmodi emi, et deinde pro instituendo ibidem Collegio *Clementino* nuncupando, pro usu et habitatione saecularium et convictorum in eo introducendorum, per dilectum filium nostrum Paulum Emiliu[m] tituli sancti Marcelli (tunc, pro dilecto etiam filio nostro Petro sancti Nicolai in carcere diacono cardinali, Aldobrandino nuncupato, S. R. E. camerario, et nostro secundum carnem ex fratre nepote, qui Sedis Apostolicae de latere Legati munere in regno Franciae, pro gravissimo componendae inter principes christianos pacis negotio, detinebatur, eiusdem S. R. E. vice-camerarium) ex simili chirographo nostro perpetuo et irrevocabiliter donari iussimus et seu donavimus, prout in nostris super confirmatione huiusmodi confectis litteris, ac ipso chirographo et publicae donationis huiusmodi instrumento plenius continetur. Inde sublatâ aliquantulum ipsius collegii angustia, compositoque illius statu in meliorem statum, et numerus convictorum ibi dictim augeri conspectus, et res dicti collegii facilius et prosperius magnâ animi nostri delectatione progredi visa fuit. Quapropter non obscuris argumentis Deum optimum maximum huic nostrae, qualiscumque est, instituendae iuventutis sollicitudini favere ac coeptis nostris adesse deprehendentes, ipsi uni operi

Ampliori domo emptâ collegium Clementinum in eâ instituit.

1 Forsan legendum *scholarium* (R. T.).2 Err. edit. *Main leg acceptis nostris* (R. T.).3 Fortasse legendum *in* ubi legitur *in* (R. T.).4 Mendose edit. *Main* habet *tam* (R. T.).

sedulo nobis insistendum, et, ut quanto citius perficiatur, indefesso studio elaborandum, illique de opportunis reddituum et proventuum annuorum subsidiis, quibus eius quotidiana onera facilius perferri possint, providendum esse existimavimus; fore, confidentes, ut qui nobis in eo suscipiendo promovendoque auctor fautorque extitit, idem in eo perficiendo conservandoque propitius adiutor esse debeat.

Emptionem domus, praedictam collegii, caeteraque omnia rata habet et confirmat.

§ 2. Nos igitur (qui dudum inter alia voluimus, statuimus et ordinavimus, quod semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset) omnium et singulorum chirographorum instrumentorum praedictorum, ac quarumcumque litterarum vel aliarum scripturarum super praemissis et earum singulis, publice vel privatim, aut aliis quomodolibet confectarum et emanatarum, ac in eis contentorum et inde sequutorum quorumcumque tenores, ac palatii huiusmodi veriores situationes, confines, vocabula, denominationes, qualitates, circumstantias, quantitates, et veros etiam annuos valores praesentibus pro expressis habentes, donationes praedictas et instrumenta desuper confecta et omnia in eis contenta, perpetuo approbantes et confirmantes, rataque, grata et accepta habentes, et, quatenus opus sit, innovantes, omnes et singulos iuris et facti ac solemnitatum, quantumvis substantialium, aliosque defectus, si qui intervenerint in eisdem (etiamsi tales sint vel fuerint, qui in generali sermone non comprehendantur, sed nota et explicatione speciali indigeant) supplentes, ac singulares personas Congregationis huiusmodi a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatae existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, hanc

serie absolventes et absolutos fore censentes, motu proprio, non ad alicuius desuper nobis oblatae petitionis instantiam, sed de certa scientia meraque deliberatione nostris, ac de apostolica potestatis plenitudine, in aedibus dicti palatii unum Collegium, Clementinum nuncupandum, cum capella, oratorio, rectorio, mensa communi, sigillo, bibliotheca, archivio, caeterisque collegialibus insigniis ac membris et officinis necessariis pro perpetuis receptione, usu et habitatione quorumcumque puerorum et adolescentium nobilium, seu de nobili genere procreatorum, tam ex Urbe et tota reliqua Italia, quam ex caeteris quibuscumque christiani orbis regionibus et provinciis oriundorum, inibi propriis eorum expensis, soluta quolibet mense octo scutorum aut aliqua alia pro rerum et temporum qualitate competenti pensione, educandorum, sub perpetuis cura, disciplina, gubernio et administratione dictorum Clericorum, et aliorum quorumcumque saecularium vel regularium, per protectorem ipsius collegii pro tempore existentem pro libero et absoluto ipsius voluntatis arbitrio ponendorum et amovendorum, qui collegiales eiusdem collegii non solum in bonis moribus et pietatis christianae studiis instruere, sed etiam grammaticam, rethoricam, logicam, physicam aliasque humaniores et liberales disciplinas docere debeant et teneantur, dicta auctoritate, tenore praesentium, perpetuo erigimus et instituimus; illique sic erecto et instituto, pro perpetuis eiusdem collegii rectoris et collegialium suorum pro tempore existentium residentia, usu et habitatione, dictum palatium cum omnibus et singulis illius aedificiis, structuris, situ, ambitu, iuribus, pertinentiis et dependentiis quibuscumque, ultra mille scuta ad emptionem suppellectilium a nobis, ut praefertur, donata, seu ipsa suppellectilia et alia

Et Clerici de Somascha committit.

mobilia quaecumque ex eis empta, et quoad ipsum palatium, sub omnibus et singulis decretis, declarationibus, subrogationibus, obligationibus, pactis, conditionibus, firmationibus, cautelis et clausulis et aliis chirographo et instrumento huiusmodi contentis et apposis, et aliis desuper necessariis et opportunis, de novo, pro potiori cautela, auctoritate et tenore praemissis, etiam perpetuo et irrevocabiliter donamus et concedimus.

Et unit monasterium S. Angeli de Lanulis.

§ 3. Praeterea eidem collegio pro congrua et competenti eius dote seu dotis subsidio, onerumque illi incumbentium faciliori et commodiori supportatione, monasterium S. Angeli de Lanulis S. Benedicti, seu alterius Ordinis, nullius dioecesis provinciae Urbinatensis, quod bonae memoriae Hieronymus tituli S. Pancratii presbyter cardinalis Matthaeius nuncupatus in commendam ad sui vitam, ex concessione et dispositione apostolica, dum viveret obtinebat, et quod conventu caret, cuiusque et illi forsan annexi¹ fructus, redditus et proventus trecentorum ducatorum de Camera secundum communem existimationem valorem annuum, ut accepimus, non excedunt, commendam praedictam per obitum dicti Hieronymi cardinalis nuper apud Sedem apostolicam defuncti cessante, adhuc eo, quo ante commendam ipsam vacabat, vel aliis quovis modo, et ex cuiuscumque persona, seu per liberam cessionem cuiusvis de illius regimine et administratione in Romanam Curiam vel extra eam etiam coram notario publico et testibus sponte factam, vacans; etiamsi tanto tempore vacaverit, quod eius provisio, iuxta Lateranensis statuta Concilii aut alias canonicas sanctiones, ad Sedem praedictam legitime devoluta existat, illaque ex quavis causa ad Sedem

eandem specialiter vel generaliter pertineat, ac de illo consistorialiter disponi consueverit seu debeat, super eo quoque¹, ac regimine et administratione praedictis, inter aliquos lis, seu illarum possessio vel quasi molestia (cuius litis statum, verumque et ultimum dicti monasterii vacationis modum, etiamsi ex illo quaevis etiam generalis reservatio, etiam in corpore iuris clausa, resultet, etiam praesentibus haberi volumus pro expresso) pendeat indecisa (dummodo tempore datae praesentium eidem monasterio de abbate provisum², aut illud alteri commendatum canonice non existat), cum annexis huiusmodi; necnon ecclesiam S. Caesarei de Urbe in via, ad portam Appiam S. Sebastiani nuncupatam tendente, sitam, quae nuper in suis structuris et aedificiis vetustate consumptis et ruinam minantibus, sumptu nostro instauratam ornatamque, ac quae dilecto filio nostro Silvestro eiusdem S. Caesarei diacono cardinali, nostro secundum carnem pronepoti, pro designatione sui cardinalatus concessa extitit, cum omnibus et singulis suis aedificiis, domibus, aedibus, bonis, proprietatibus, villis, terris, agris, possessionibus, fundis, pratis, pascuis, silvis, hortis, fructibus, redditibus, proventus, iuribus, obventionibus, emolumentis, iurisdictionibus, membris annexis, pertinentiis suis universis, in quibusvis rebus consistentibus et undecumque provenientiibus; vineam quoque dictae ecclesiae sancti Caesarei contiguam, et in via praedicta iuxta alios suos veriores confines sitam, ac per nos etiam nuper a dilectis filiis haeredibus Camilli Crescentii civis romani, dum vixit, pretio bis mille et quingentorum scutorum emptam, eadem auctoritate et

Ne non ecclesiam S. Caesarei de Urbe.

Et vineam praedictam ecclesiam possitam.

¹ Nempe subintellige: *et quoque etiamsi super eo . . . lis et possessio pendeat indecisa* vide supra pag. 85 (R. T.).

² Subintellige *non fuerit vel non existat* (R. T.).

¹ Forsan legendum *annexorum* ut supra pag. 83 (R. T.).

tenore unimus, annectimus, incorporamus, applicamus et assignamus: ita quod liceat rectori et collegialibus dicti collegii, nunc et pro tempore existentibus, corporalem, realem et actualem illorum omnium et singulorum possessionem per se, vel alium, seu alios, eorum ac dicti collegii nominibus propria auctoritate, etiam absque iudicis mandato vel decreto, ac sine spoli et attentatorum vicio, ex nunc apprehendere, et apprehensam perpetuo retinere, fructus quoque, redditus, proventus, iura, obventiones et emolumenta ex eis provenientia quaecumque percipere, exigere, levare, recuperare, locareque et arrendare, ac in communem dicti collegii usum et utilitatem convertere; nec non monasterium sancti Angeli et ecclesiam sancti Caesarei praedictam in spiritualibus et temporalibus regere et administrare, eisdemque S. Caesarei et ipsius monasterii ecclesiis, per quoscumque presbyteros saeculares, vel, de superiorum suorum licentia, cuiusvis Ordinis regulares idoneos, inibi iuxta statuta a protectore seu rectore dicti collegii praescribenda ponendos et amovendos, in divinis, prout eis videbitur, et eorum arbitrio (sic tamen ut ad aliquod onus, seu servitium in ecclesia S. Caesarei, seu pro illa subeundum vel praestandum, praeterquam ad dictam ecclesiam S. Caesarei illiusque aedificia in debito et decenti statu conservandum ac sarta tecta tenendum, minime teneantur, nec ad id cogi aut compelli valeant) deserviri facere, ac reliquiarum ibidem pro tempore existentium curam et administrationem perpetuo habere; ipsius S. Caesarei diaconi seu presbyteri cardinalis, ac Ordinariorum locorum, et vicarii dictae Urbis, necnon superiorum dicti Ordinis, et quorumvis aliorum licentia seu consensu minime requisitis; neque deinceps dictus Sylvester cardinalis, nec quicumque alius

in dictam ecclesiam S. Caesarei pro denominatione seu titulo sui cardinalatus pro tempore assignari contigerit, per se, vel alium, seu alios in regimine et administratione et gubernio dictae ecclesiae S. Caesarei, ac illius honorum, fructuum, reddituum, proventuum, iurium, actionum, rerum, pertinentiarum, sacrarum reliquiarum, ornamentorum et suppelletilium quorumcumque, quovis praetextu, colore vel ingenio, se se ingerere seu intromittere, vel altaria, aut quidquam aliud ibidem immutare, aut reliquias ipsas alio transferre, vel aliquam iurisdictionem et superioritatem, seu iurisdictionis seu superioritatis, ac tam¹ in ipsam ecclesiam S. Caesarei, illiusque presbyteros et ministros pro tempore existentes, exercere, sed tantummodo ipse diaconus seu presbyter cardinalis S. Caesarei pro tempore existens ad eandem ecclesiam S. Caesarei, in illius festivitatis et stationis, ac aliis quibuscumque diebus accedere, ac missis et vesperis ibi assistere, ac illas, si ei libuerit, celebrare possit. Praeterea omnes et quascumque alias uniones de dicta ecclesia S. Caesarei, illiusque iuribus, rebus, bonis, dependentiis, annexis et pertinentiis praedictis cuicumque alteri ecclesiae, vel capitulo, aut mensae capitulari, ac vel aliis quomodocumque et qualitercumque forsitan factas, ac sub quibuscumque clausulis et verborum formis atque expressionibus conceptas, similiter perpetuo, paribus auctoritate et tenore, revocamus, cassamus, annullamus, et dissolvimus.

§ 4. Insuper ipsum collegium illiusque pro tempore existentes rectorem, scholares, capellanos, oeconomos, officiales, ministros et personas, ac tam collegii quam monasterii et ecclesiae S. Caesarei, aliorumque illis annexorum et membro-

¹ Sic legit edit. Maio: sed legendum potius videtur: et superioritatis actum (N. T.).

rum, bona mobilia et immobilia, praesentia et futura, cuiuscumque qualitatis, generis et speciei existentia ab omni et quacumque pro tempore existentium eiusdem S. Caesarei diaconorum seu presbyterorum cardinalium, ac dictae Urbis gubernatoris, senatoris, conservatorum, reformatorem, ac nostri et Romani Pontificis, pro tempore existentis, in eadem Urbe et illius districtu in spiritualibus vicarii, necnon causarum Camerae Apostolicae generalis auditoris, ac quorumcumque nostrorum et dictae Sedis de latere legatorum, ac archiepiscoporum, episcoporum, etiam tamquam eiusdem Sedis delegatorum, eorumque locatentium, vicesgerentium, vicariorum, officialium, iudicum, necnon superiorum dicti Ordinis, ac quorumcumque aliarum personarum ubilibet constitutarum, ac quavis auctoritate et dignitate, tam ecclesiastica quam mundana, etiam cardinalatus honore fulgentium, visitatione, correctione, iurisdictione, dominio, superioritate et potestate, necnon annatarum, quindenniorum, communium, minorum et aliorum iurium et servitorum, dictae Camerae, et quibusvis, etiam eiusdem S. R. E. cardinalibus, et dictae curiae officialibus, et in annatis, quindenniis, communibus, minutis ac iuribus praedictis participantium¹ eorumque collegiis, ratione praedictarum et quorumcumque aliarum unionum, applicationum et concessionum eidem collegio de praedicto et quibuscumque aliis monasteriis, hospitalibus, ecclesiis, beneficiis, rebusque et bonis ecclesiasticis hactenus, et deinceps quomodolibet debitorum, et tam per² ipsum collegium in propriis suis bonis et rebus praesentibus et futuris, quam

illius ratione rectores, scholares, capellanos, oeconomos, officiales et ministros praedictos, ac cum eis contrahentes, a quorumcumque pedagiorum, datiorum, vectigalium, gabellarum, angariarum, bullettinorum, taliarum, custodiarum, taxarum equorum, tam vivorum quam mortuorum, collectarum, praebendarum, ponderum, portarum, molendinorum farinae, trium pro centenariis, ac quatuor iuliorum pro quolibet vegete vini solvi solitorum, ac quorumcumque aliorum similium vel dissimilium onerum et gravaminum, tam ordinariarum quam extraordinariarum, et realium, personalium et mixtorum, quibuscumque nominibus et vocabulis nuncupatorum, etiam hic de necessitate exprimendorum, per nos, et quoscumque alios Romanos Pontifices, praedecessores et successores nostros, ac Sedem et Camerae praedictas, ipsiusque Sedis legatos, vicelegatos, gubernatores, commissarios et quoscumque alios quavis auctoritate et potestate fungentes, et etiam ad instar camerarum, etiam ratione Ripettae, dohanae terrae et etiam grassiae nuncupatae Urbis praedictae, etiam pro orthodoxae fidei defensione, ac Status S. R. E. conservatione, divinique cultus augmento, necnon basilicae Principis Apostolorum fabrica, cruciata sancta, et expeditione contra infideles et rebelles, necnon ecclesiarum, murorum, pontium, viarum et stratarum constructione, et restauratione aquarum fontium, et fluminum deductione, pauperumque subventionem, necnon Sedis et Camerae praedictarum necessitatibus, et ex quibuscumque aliis cogitatis, inexcogitatis, etiam quantumvis maximis, urgentissimis et privilegiatis causis, etiam Sedis et Camerae earundem, ac quorumcumque provinciarum conducendorum, ac etiam cum ad dictam Urbem conductorum, et in ea existentium, et pro eodem collegio in

¹ Videretur legendum participantibus (N. T.).

² Videtur legendum: tam per se ipsum collegium (N. T.).

magnâ sive parvâ quantitate, tam in bar-
chis quam in magazinis, et aliâs ubilibet
emendorum cuiuscumque generis, quan-
tatis, qualitatis, valoris et speciei fue-
rint, exactione, solutione, praestatione et
contributione, necnon quorumcumque
aliorum, etiam iuxta Concilii Tridentini
decreta ubilibet institutorum et instituen-
dorum collegiorum, et piorum locorum
subventionem, auctoritate et tenore prae-
dictis, pariter perpetuo eximimus et libe-
ramus; ac sub beati Petri et dictae Sedis,
atque nostrae, ac pro tempore existentis
Romani Pontificis, protectione et inviola-
bili conservatione suscipimus, nobisque
et eidem Sedi immediate subicimus; et
exemptionem, liberationem, susceptionem
huiusmodi in quocumque foro et tribu-
nali, ac dictâ Camera, etiam respective
cuiuscumque solutionis illi faciendae,
semper favorabiliter censi debere, et de
illis in quacumque causâ, lite et contro-
versâ eam interpretationem extensivam
habendam esse, quae pro aliâ quantumvis
piâ et privilegiatâ, ad pios usus destinatâ
et applicatâ causâ fieri posset, declaramus.

Caeterorum
Urbis collegio-
rum privilegia
concedit.

§ 5. Ipsi quoque collegio ac illius re-
ctori, scholaribus, capellanis, oeconomis,
officialibus, ministris et personis, ut om-
nibus et singulis privilegiis, exemptioni-
bus, libertatibus, immunitatibus, prae-
rogativis, antelationibus, praeceminentiis,
concessionibus, indultis, favoribus, cae-
terisque gratis universis, tam spiritualibus
quam temporalibus, quibus alia collegia
et pia loca in dictâ Urbe instituta, illo-
rumque rectores, scholares, capellani,
oekonomi, officiales, ministri et personae,
de iure, usu, consuetudine, privilegio vel
aliâs quomodolibet utuntur, fruuntur,
potiuntur et gaudent, ac uti, frui, potiri
et gaudere possunt et poterunt quomo-
dolibet in futurum, non solum ad eorum
instar, sed aequè principaliter et pariformi-
ter, in omnibus et per omnia, uti, frui,

potiri et gaudere, nec non tam ipsi quam
eorum coloni, arrendarii, livellarii,
conductores et emphiteutae praedicti vi-
num, triticum, ordeum, legumina, blada,
frumenta et cuiusvis generis fruges et
grana ex quibuscumque proprietatibus,
possessionibus et bonis dicti collegii, il-
liusque membrorum et annexorum quo-
rumcumque, provenientia de quibuscum-
que provinciis, terris et locis, nobis, et
Romanae Ecclesiae, mediate vel imme-
diate subiectis, cuiusvis licentiâ desuper
minime requisitâ, et absque alicuius pec-
cuniae vel alterius rei solutione et prae-
statione perpetuo faciendâ, aut censurae
vel poenae incursu, extrahere aut extrahi
facere, ac ad dictum collegium pro illius
usu conducere, et etiam illa in dictâ Urbe
illiusque districtu, nec non universo Statu
ecclesiastico vendere, distrahere et de
illis ad eorum libitum disponere, libere
et licite valeant, eisdem auctoritate et
tenore similiter perpetuo indulgemus.

§ 6. Districtius quoque in virtute san-
ctae obedientiae inhibemus legatis, ar-
chiepiscopis, episcopis et aliis locorum
Ordinariis, vicelegatis, locatenentibus, vi-
cariis, iudicibus et aliis praedictis eius-
dem S. R. E. camerario, et dictae Came-
rae thesaurario, clericis, praesidentibus,
commissario, nec non annonae praefectis,
ac pedagogorum, datiorum, vectigalium,
gabellarum, angariarum, bullettinorum,
decimarum, talearum, taxarum et aliorum
onerum ac subsidiorum praedictorum ap-
paltatoribus, dohaneriis, vice-dohaneriis,
exactoribus, datariis et quibusvis aliis
personis cuiuscumque status, gradus, or-
dinis, conditionis et praeceminentiae exi-
stentibus, ac quacumque auctoritate et
potestate fungentibus, ne quorumcumque
privilegiorum, indultorum eis sub qui-
busvis tenoribus et formis concessorum
et concedendorum, seu etiam annonae,
seu abundantiae, aut cuiusvis necessitatis,

Illiusque co-
lonis, etc. liber-
tatem dat fruges
asportandi, ven-
dendi, etc. abs-
que ullo onere.

Inhibet qui-
buscumque mi-
nistris ne illis
audeant perur-
bare.

vel quovis alio praetextu, collegium il-
liusque rectorem, scholares, capellanos,
oekonomos et ministros, ac personas hu-
iusmodi, seu eorum aliquem super prae-
missis quomodolibet molestare, pertur-
bare, vel inquietare audeant seu prae-
sumant.

Cardinalem
protectorem et
assignat ex fa-
milia Aldebran-
dinorum seli-
gendum.

§ 7. Ut autem ipsius collegii Clemen-
tini bono regimini, gubernio et conser-
vationi opportune consulatur, dictum
Petrum cardinalem, et, eo vitâ functo,
alium eiusdem Romanae Ecclesiae cardi-
nalem ex nostrâ familiâ aut parentelâ,
vel, in eius defectum, quemcumque alium
ex eiusdem sanctae Romanae Ecclesiae
cardinalibus, quem praelatus, si adsit, vel
laicus primogenitus de familiâ seu paren-
telâ nostrâ praedictâ, vel, iis omnibus de-
ficientibus, rector et scholares praedicti,
seu eorum maior pars duxerit eligendum,
eiusdem collegii Clementini, illiusque per-
sonarum, rerum, bonorum, iurium et
privilegiorum protectorem, defensorem
et conservatorem, ac iudicem ordinarium,
cuius consilio et ope omnia supradicta,
et quaecumque alia in eis et circa ea
necessaria et opportuna statuuntur et or-
dinantur, sic tamen ut cum primum ali-
quis de familiâ et parentelâ ad cardina-
latus honorem assumptus fuerit, statim
et eo ipso dicti collegii protector sit et
esse censeatur, et alter cardinalis exter-
nus, in protectorem, ut supra, electus, a
munere et officio protectoris huiusmodi
vacet, constituimus et deputamus.

Cui dat facul-
tatem ministros
deputandi, sta-
tuta condendi et
immulandi.

§ 8. Necnon eidem Petro cardinali ac
pro tempore esistenti, protectori collegii
Clementini huiusmodi, illius rectorem,
capellanos, oekonomos, officiales, advo-
catos, protectores, caeterosque ministros
pro libero et absoluto eius voluntatis ar-
bitrio deputandi et amovendi, ac loco
amovendorum alios sufficiens, necnon
quaecumque statuta, ordinationes, capi-
tula et decreta ad eiusdem collegii Cle-

mentini, illiusque personarum, rerum et
bonorum spiritualium et temporalium cu-
ram, regimen et gubernium, directionem,
administrationem, ac scholarium praedi-
ctorum receptionem, admissionem, aeta-
tem, qualitatem, victum, amictum, in-
structionem, disciplinam, ac studii cursum
pertinentia, licita tamen et honesta ac
sacris canonibus et dicti concilii decretis
non contraria (quae eo ipso apostolicâ
auctoritate confirmata et approbata sint,
et esse censeantur, ac ab omnibus, ad
quos pro tempore spectabit, etiam sub
poenis in contravenientes statuendis ob-
servari debeant) faciendi et edendi; et
illa, quoties pro eorum et temporum qua-
litate, seu aliâs expediens videbitur, im-
mutandi, corrigendi, moderandi, refor-
mandi et etiam alia ex integro condendi,
omnesque et singulas lites, causas et dif-
ferentias, tam civiles, quam criminales
et mixtas, dictum collegium Clementinum
illiusque res et bona ac personas quomo-
dolibet concernentia, tam active quam
passive, etiam contra alia collegia et pia
loca, et aequè vel magis privilegiata, eo-
rumque res, bona, personas, vel e con-
verso, ac ultro citroque ad invicem vel
aliâs quomodolibet motas et movendas,
ac etiam per appellationem, et in qua-
cumque instantiâ, coram quibusvis iudi-
cibus introductas, indecisas, ac pendentes,
etiam illas ab ipsis iudicibus avocando,
per se vel eius vice-protectorem, aut
alium, seu alios, quos ad hoc duxerit de-
putandos, etiam summarie, simpliciter
et de plano, et sine strepitu ac figurâ iu-
dicii, sed solâ facti veritate inspectâ, ac
etiam manu regiâ, cum omnibus et sin-
gulis suis incidentibus, dependentibus,
emergentibus, annexis et connexis, toto-
que negotio principali, etiam privative,
quoad omnes et singulos alios iudices or-
dinarios et delegatos eorumque curias
et tribunalia ecclesiastica vel saecularia.

Causas ad col-
legium spectan-
tes cognoscendi

audiendi, cognoscendi et sine debito terminandi; necnon quoscumque interesse habentes, tam in dictâ curiâ quam extra eam, etiam per edictum publicum, constituto sibi summarie de non tuto accessu, citandi, et quibusvis aliis eiusdem curiae iudicibus et personis, quibus et quoties opus fuerit, sub sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis, de quibus sibi videbitur, inhibendi, et in eventum non partitionis ad declarationem incursus sententiarum, censurarum et poenarum huiusmodi procedendi, ac sententias desuper ferendas debitae executioni demandandi, seu demandari faciendi, contradictores quoslibet et rebelles per similes sententias, censuras et poenas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, compescendo, ac etiam auxilium brachii saecularis ad hoc invocando; necnon quaecumque dubia, difficultates, si quae praemissorum occasione quomodolibet oriri contigerit, declarandi et interpretandi, omniaque et singula in eisdem praemissis, et circa ea quomodolibet necessaria et opportuna faciendi, dicendi, gerendi, exercendi et exequendi, etiam omni et quacumque appellatione remotâ, plenam, liberam et omnimodam facultatem et auctoritatem pariter perpetuo tribuimus et elargimur.

Clausula ad huiusmodi constitutionis perpetuam firmitatem apponit.

§ 9. Decernentes praesentes literas, ac in eis contenta quaecumque, etiam ex eo quod superiores dicti Ordinis, et quicumque alii in praemissis quomodolibet interesse habentes vel habere praetendentes, illis non consenserint, ad eaque vocati, et causae propter quas haec omnia facta fuerint, coram dictae Urbis vicario et locorum Ordinariis, etiam tamquam a Sede apostolicâ delegatis, vel alibi, examinatae, verificatae non fuerint, neque in eis quaecumque solemnitates, et alia de iure, vel consuetudine, vel privilegio, seu iuxta statuta, ordinationes et constitutiones Ur-

bis et Camerae praedictae, aut aliâs quomodolibet requisita, et in similibus necessaria intervenerint, seu etiam enormis et enormissimae laesionis, aut alio quovis praetextu, seu aliâs ex quibusvis causis quantumvis legitimis et iuridicis, de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae vel quopiam alio defectu notari, impugnari, retractari, in ius vel controversiam vocari, ad terminos iuris reduci, vel adversus illas quodcumque iuris vel facti remedium impetrari nullatenus umquam posse; neque sub quibusvis similibus vel dissimilibus gratiarum ac unionum, applicationum, etiam effectum suum plenarium nondum sortitarum, revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus per nos vel alios Romanos Pontifices successores nostros, etiam in crastinum assumptionis successorum nostrorum ad huiusmodi apostolatus apicem, sub quibuscumque verborum expressionibus et formis, etiam motu et potestatis plenitudine similibus, pro tempore factis, comprehendi, sed tamquam pro fundatione et seu pro dotatione dicti collegii Clementini ad bonarum artium cultum instituti concessas, semper ab illis excipi, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum et eum, in quo antea quomodolibet erant statum, restituta, reposita et plenarie reintegrata, ac de novo, et sub datâ per protectorem, rectorem et scholares pro tempore existentes praedictos quodcumque eligendâ, de novo concessa fore et esse, suumque plenarium effectum sortiri et obtinere; nec quemquam ad easdem praesentes litteras in Camera praedictâ; iuxta constitutionem piae memoriae Pii Papae IV praedecessoris nostri desuper editam, aut aliâs quomodolibet praesentandum, insinuandum et registrari faciendum teneri, neque illas propterea irritas esse, sed omnino valere

et suffragare, perinde ac si constitutio praedicta vel alia contraria minime emanasset, seu iuxta eandem constitutionem in dictâ Camera praesentatae, insinuatae et registratae fuissent; sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac eiusdem S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos (sublatâ eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate) iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Executores deputat

§ 10. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Ostiensi, et Portuensi episcopis, ac dilecto filio causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes literas, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte protectoris, rectoris et collegialium praedictorum, aut aliorum in praemissis interesse habentium, fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostrâ easdem praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque firmiter observari, ac illos praemissis omnibus ac singulis pacifice frui et gaudere. Non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indelicate molestari: contradictores quoslibet et rebelles per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postpositâ, compescendo, legitimisque super his habendis servatis processibus, sententias, censuras et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contraria irritat

§ 11. Non obstantibus priori voluntate ac ordinatione huiusmodi, ac nostrâ de

non tollendo iure quaesito, ac Lateranensis et aliorum generalium conciliorum novissime celebratorum uniones perpetuas (nisi in casibus a iure permissis) fieri, et beneficia unius dioecesis cum aliis beneficiis, ecclesiis, collegiis vel locis alterius dioecesis uniri prohibentium, ac praedicti Pii praedecessoris de gratiis interesse Camerae praedictae concernentibus intra certum tunc expressum tempus in dictâ Camera registrandis, ac felicitis recordationis Bonifacii Papae VIII etiam praedecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra suam civitatem vel dioecesim nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices, a Sede praedictâ deputati, extra civitatem vel dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii, vel aliis vices suas committere quoquo modo audeant seu praesumant, et de duabus dietis in concilio generali editâ, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, aliisque quibusvis apostolicis, ac in provincialibus et sinodalibus universalibusque conciliis editis, specialibus et generalibus constitutionibus et ordinationibus, necnon Camerae, Urbis, civitatum, provinciarum, locorum, ecclesiarum, monasteriorum et Ordinis praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, legibus etiam municipalibus, privilegiis quoque, indultis, et litteris apostolicis, illis, necnon sancti Caesarei diacono seu presbytero cardinali pro tempore existenti, ac legatis, archiepiscopis, episcopis, Ordinariis, vice-legatis, locatentibus, vicariis, officialibus, iudicibus, camerario, gubernatori, auditori, senatori, conservatoribus, praesidentibus, clericis, thesaurariis, commissariis, ap-

pallatoribus, dohaneriis, datariis, praefectis, exactoribus et aliis praedictis, necnon ipsius monasterii et Ordinis superioribus, conventibus, et dilectis filiis populo romano, caeterisque personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis decretis, in genere vel in specie, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos et Sedem huiusmodi, etiam motu, scientia ac potestatis plenitudine similibus, ac etiam consistorialiter, etiam ad imperatoris, regum, reginarum, ducum et aliorum principum instantiam, vel aliorum contemplatione aut intuitu, seu alias quomodolibet, etiam iteratis vicibus, etiam contra exemptos, concessis, approbatis et innovatis; etiam in eis caveatur expresse, quod illis, etiam vigore implicitae derogationis latissime extendendae ultra quam in supplicatione desuper signata expressum fuerit per quascumque literas apostolicas, etiam quasvis clausulas generales vel speciales, etiam derogatoriis derogatorias, efficaciores et insolitas, ac etiam irritantia et alia decreta sub quacumque verborum expressione in se continentes nullatenus derogari, neque derogatum censi possit, nisi illorum tenore de verbo ad verbum, nihil penitus omissis, inserto, ac huiusmodi derogationes consistorialiter, ac de eiusdem S. R. E. cardinalium consilio, ac cum expressione causarum in huiusmodi privilegiis et indultis ac desuper confectis literis expressarum factae, et per trinas literas eundem tenorem in se continentes tribus distinctis vicibus, quorum interest, legitime intimatae et insinuatae fuerint, ac tunc demum ipsorum interesse habentium ad id expressus accesserit assensus, et aliter factae derogationes nemini suffragentur. Quibus om-

nibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis mentio habenda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice specialiter et expresse derogamus, ac sufficienter derogatum esse decernimus, et contrariis quibuscumque: aut si camerario, thesaurario, clericis, praesidentibus, dohaneriis et aliis praedictis, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 13. Volumus autem quod, propter unionem, annexionem et incorporationem huiusmodi, dictum monasterium in spiritualibus non laedatur, et in temporalibus detrimenta non sustineat, sed illius congrue supportentur onera consueta.

§ 14. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae absolutionis, erectionis et institutionis, donationis, concessionis, unionis, annexionis, incorporationis, applicationis, assignationis, revocationis, cassationis, annullationis, dissolutionis, exemptionis, liberationis, susceptionis, subiectionis, declarationis, indulti, inhibitionis, constitutionis, deputationis, tributionis, elargitionis, mandati, derogationis, decretorum et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud S. Marcum, anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quarto, nonis iulii, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 7 iulii 1604, an. pontif. XIII.

Onera monasterii ferri vult.

Clausulae poenales.

CCCXLVIII.

Suppressio prioratus S. Iacobi oppidi de Fixa cum erectione collegii Societatis Iesu¹.

**Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Laboriosam et indefessam operam, quam Societas Iesu in militantis Ecclesiae agro excolendo, etc., expedire.

§ 1. Dudum siquidem omnes prioratus, caeteraque beneficia ecclesiastica saecularia, et quorumvis ordinum regularia, apud Sedem apostolicam, etc., reservavimus. Decernentes, etc., attentare.

Causae supprimendi monasterii et erigendi in eo collegii.

§ 2. Cum itaque postmodum prioratus sancti Iacobi oppidi de Fixa, alias *de la Flèche*, Ordinis sancti Augustini canonicorum regularium, Andegavensis dioecesis, per liberam resignationem dilecti filii Petri Pillochet, nuper ipsius prioratus prioris, de illo, quem tunc obtinebat, in manibus nostris sponte factam, et per nos admissam, apud Sedem, etc., ad praesens nullusque de illo praeter nos, etc., supradictis; et², sicut charissimus in Christo filius noster Henricus Francorum rex christianissimus nobis nuper exponi fecit ipsius prioratus (qui conventualis et electivus existit, ac in quo tres dumtaxat canonici regulares Ordinem huiusmodi inibi professi remanserunt) situs, aedes et aedificia pro instituendo ibidem collegio Societatis Iesu valde apta et commoda existant: si (tribus canonicis praefatis inde ad monasterium translatis³ sancti Ioannis Mollinensis, Ordinis et dioecesis praefatorum, quod competenti canonicorum pro

¹ Ex Regest. in Secret. Brev.

² Scilicet *cumque*, nam prima periodus § 2 prosequitur (R. T.).

³ Hanc vocem *translatis*, certo necessariam, nos addendam esse duximus: vide infra § 6 (R. T.).

cultu divino in eius ecclesia, uti convenit, peragendo destitutum reperitur, cuiusque abbas et conventus, dilecti filii, illos recipere parati existunt) translatus titulus et denominatio prioratus huiusmodi, ac in eo dictus Ordo, illiusque status, essentia et dependentia regulares perpetuo supprimerentur et exstinguerentur, ac in situ, aedibus et aedificiis praefatis unum collegium eiusdem Societatis etiam perpetuo erigeretur et institueretur, aliaque infra-scripta fierent, ex hoc profecto religiosorum ipsius Societatis in piis et laudabilibus officiis, ministeriis et exercitiis exequendis commoditati, necnon iuventutis¹ dicti oppidi et finitimorum locorum in fide, pietate, bonis moribus, scientiis et disciplinis, caeterisque christiano nomine dignis virtutibus instructioni et aedificationi, et publicae utilitati et saluti plurimum consuleretur.

§ 3. Quare idem Henricus rex (asserens prioratus huiusmodi, et illi forsitan annexorum fructus, redditus et proventus viginti quatuor ducatorum auri de Camera, secundum communem aestimationem, valorem annum non excedere) nobis humiliter supplicare fecit, quatenus praemissis et aliis infrascriptis annuere, ac desuper opportune providere de benignitate apostolicam dignaremur.

§ 4. Nos igitur (qui dudum inter alia volumus quod petentes beneficia ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annum valorem, secundum aestimationem praefatam, etiam beneficij, cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret, et semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, idemque observaretur in quibusvis suppressionibus et perpetuis concessionibus de quibuscumque fructibus et bonis

Henrici regis Gallicae praes.

Erectio collegii de quo supra.

¹ Edit. Main. habet *iuventus*, sed contextus requirit *iuventutis* (R. T.).